

MARTTI VALKONEN
Journalismin salat II:
IDEOLOGIA KORVAA TIEDON

Saatesanat
VALTA KORRUPTOI LEHDISTÖÄ

Suomea hallitsevat nyt poliitikot, joista huomattavan monet kolme vuosikymmentä sitten halusivat estää EEC-kauppasopimuksen. Länsisuhteiden sijaan he vaativat, että Suomen on kehitettävä tulevaisuuttaan sitoutumalla entistä syvemmin yysopimukseen.

Nyt kotimainen lehdistö ei kerro hallitsevien poliitikkojen taustoista juuri mitään. Journalisteilla ei ole juuri lainkaan käsitystä Suomen historiasta. Sen takia suomettuminen jatkuu yhä edelleen.

Journalismin salat II kuvailee myös taistolaisten toimittajien levittäytymistä Suomen lehdistöön, jossa osa heistä yhä toimii Neuvostoliiton ja Venäjän eduksi Suomea vastaan.

Lokakuussa 2002 ilmestynyt Journalismin salat I on edelleen ajankohtainen, koska eduskunta vieläkin ihmettelee uuden lehdistölain säätämistä.

Ota www.journalismi.info'n **Forumissa** kantaa sananvapauteen nimelläsi tai nimimerkillä. Mielipiteesi on tervetullut.

.....

Tämä kirja on ilmestynyt Internetissä:
www.journalismi.info

Sisällysluettelo:

SAATESANAT

Luku 1/II:

”TOTUUDEN PERÄSSÄ EI OLE HUUTOMERKKIÄ.”

”Totuuden tavoittelu on itseisarvo” -- Historian roskatynnyristä -- Oikeauskoisten liturgiaa -- Järki jolla maailmaa hallitaan -- Suomettumisen sankareita -- Kekkonen ylivertaisuus -- Vihreä uskontunnustus -- Valikoivaa syyttelyä -- KGB:n oppilaita

Luku 2/II:

”TIETO ON VALTAA -- SIIS KAIKKIEN SAATAVILLA.”

Tiedon salaajien veljeskunta -- Etuoikeutetut -- Armoton lastenlääkäri -- Toimittajaliiton jäsenet -- Verkostumisen etujoukko -- Toveriverkko -- Journalisti-lehti vaikenä -- Hoiperteleva neuvosto -- Historiankirjoituksesta epäeettistä -- Viivytyksen kannatti -- Sallittuja listoja -- Median ristit -- Päätoimittajien paradoksit -- Toveriverkon koskemattomia -- ”Kunnasta saa iskeä” -- Elämäni kuten muistan -- Vaikeneva media -- Epärehellistä

Luku 3/II:

”ALUSSA OLI SANA. JA ON VIELÄKIN.”

Hyvät ja pahat -- Vihan kylvöä -- Vaiettu selviytymiskertomus -- Stasi ja KGB -- Suomensyöjien puhtaaksipesu -- Taistolaisten tehovalkaisu -- Viittoja ja tikareita -- Toveriverkon uhri

Luku 4/II:

”ELÄMME TIETOYHTEISKUNNASSA, JOSSA TIETÄMÄTTÖMYYS TIIVISTYY.”

Tiedon torjuntaa -- Siirala ja Havel -- Kansalaisrohkeuden vaje -- Vaiettu kansanmurha -- Kovapintainen herrakansa -- Vertailu Suomeen -- Neljänkymmenen kirje -- Uutisten taustoitus -- Valmiiksi tutkittu historia -- Hutilointia -- Tietämättömyyttä -- Taustoitus tarpeen Karjalastakin -- Tarton rauhan arvoitus -- Miten Koivisto pyysi luvan? -- Presidentin mies -- Koiviston vihjeitä -- Tarton rauhan kilpaileva versio -- Mikä talvisota olikaan? -- ”Suomi teki pahaa!” -- Lyömätön ennätys -- Iskuvalmis iltapäivälehti -- Veljeilyä Porkkalan rajoilla -- Ei aavistustakaan olosuhteista -- Tuntematon naapuri -- Hermeettisesti suljettu kaupunki -- Menetetty ihmisyyttä -- Täysi väärinkäsitys -- Huolellista valvontaa -- Koivisto ja Baltia -- Ei sensuuria vaan omistajan oikeutta -- Kansakunnan muisti -- Valoa tunnelin päässä

Martti Valkonen

Copyright 2003: Martti Valkonen
Kirjan tekstin kaupallinen kopioiminen
ilman tekijän lupaa kielletty.

LUKU 1/II:
"TOTUUDEN PERÄSSÄ EI OLE HUUTOMERKKIÄ"

Jokaisella ajalla on oma henkensä, muotinsa, myös lehdistössä. Kirjoittelua ei voi tutkia ikuisena arvona vaan ajan hengen ilmentäjänä. Se koskee myös ideologisia virtauksia, vaikka fundamentalistit ovat aina kaikissa yhteiskunnissa valmiita vannomaan oman uskonsa olevan ainoa autuaaksi tekevä ja vaikkapa tappamaan muita ihmisiä todistaakseen oman jumalansa olevan ylivertainen.

Suomettumisen kaudella oli ja on oman aikansa henki, joka ei asiana ole ikuista vaikka ilmiönä onkin aina toistuvaa. Sen avoin ja perusteellinen käsittely antaa odottaa vielä lehdistön kentällä. Neuvostouskon fundamentalismin pikahistoria on yhä kirjoittamatta.

Rehellinen tilinteko on vaikeaa, sillä kukaan ei halua myöntää itselleen eikä tunnustaa muille menelleensä kenties harkitsemattomasti tai typerästi. Poliittisen uskon fundamentalistit journalismin kentällä ovat kiihkeitä myös takinkäännöissään ja kielloissaan. He ovat väärällä kentällä, koska journalistien pitäisi uskoa journalismiin eikä ihmeiden tekijöihin.

Vielä hankalampaa on tunnustaa maanpetoksia, vaikka Suomessa näinä vuosina näyttää ilmeiseltä, ettei edes maanpetoksista koidu sanktioita. Kansanedustajat valitaan uudelleen eduskuntaan, vaikka he ovat itse myöntäneet vakoilleensa vieraiden valtioiden hyödyksi omaa maataan vastaan. Yhtä hyvin toimittajat voivat jatkaa töitään, vaikka olisivat harrastaneet ja yhä harrastaisivat täydellisen epäjournalistista disinformaatiota vieraiden valtioiden eduksi.

Media arkailee tarttumista isokenkäisten asioihin ja yleensäkin asioihin, joista ei saa tai sovi puhua. Suomettumisen rintamalla media ei ole ehtinyt kunnolla edes raportoida tapahtuneita saati aloittaa lähihistorian analysointia.

Siihen on kuitenkin avautumassa markkinarako, jota esimerkin tapaan kansanedustaja Tuija Brax raotti eduskunnassa 23. päivänä tammikuuta 2003. Se tapahtui ns. Tiitisen listasta puhuttaessa. Tiitisen lista on Supon läntisistä tiedustelulähteistä samaa nimiluettelo, jonka kerrotaan listaavan Itä-Saksan tiedustelupalvelun Stasin agenteiksi ryhtyneitä suomalaisia.

Braxin avaus eduskunnassa ja puhe kotiryssistä sai ikääntyneet kansanedustajat haukkomaan äänekkäästi henkeään. Braxin kysymys pääministerille avasi uuden tilanteen, jossa eduskunnassa syntynyt alku pakottaa median opiskelemaan läntisen moniarvoisen yhteiskunnan oikean peräksiantamattoman tutkivan journalismin oppeja.

Optimistit voivat ajatella, että tätä kaikkea uutta väittelyä ja selvittelyä on ilo seurata lähivuosina. Pessimistit sen sijaan huomauttavat, että Brax olisi voinut aloittaa avaamalla keskustelun suometumisesta ja kotiryssistä oman puolueensa vihreän liiton piirissä. Liitto pullistelee entisiä stalinisteja ja takkinsa kääntäneitä taistolaisia ja yksi näistä on ollut valittuna liiton johtajaksikin.

Poliitikko Braxin viattomalta kuulostanut kysymys oli osa tammikuussa kiihtynyttä vaalitaistelua ja poliittisten pisteiden keruuta nuorimmilta äänestäjäryhmiltä. Vihreän liiton omat runsaslukuiset stalinistit pitävät suunsa kiinni.

Äänestäjien hämääminen jatkuu ja etenkin Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen aikuisikään kasvaneet sukupolvet ovat yhtä tyhmiä neuvostoperiodin vaikutuksista kuin me talvi- ja jatkosodan sukupolvet Saksan hitlerismistä.

”TOTUUDEN TAVOITTELU ON ITSEISARVO”

Eduskuntakeskustelu saattaa auttaa mediaa eteenpäin suomettumisen ajan totuuksien etsimisessä. Jo tähän saakka ainakin Ylen TV1:n MOT-toimitus on tehnyt hyvää journalismia Itä-Saksan turvallisuuspoliisista Stasista kertoneissa ohjelmissaan.

MOT:n keväällä 2000 esittämän Stasi-ohjelman jälkeen oikeushistorian ja roomalaisen oikeuden professori Jukka Kekkonen kirjoitti, että Stasi-aineiston käsittely on oikeusvaltion testi. Hän varoitteli hysteriasta ja liioittelusta ja kehotti rehellisyyteen: ”Totuuden tavoittelu on itseisarvo, josta ei ole syytä missään vaiheessa tinkiä.” (HS, 20.7.00)

Professori huomautti, että kansakunnan on voitava käydä läpi historiansa kipeätkin vaiheet, jotta tulevaisuuden rakentamiselle luotaisiin optimaaliset edellytykset. Hän jatkoi kirjoitustaan samaan tapaan kuin Supon aiempi päällikkö Eero Kekomäki oli kirjoittanut kesällä 1996.

Kekomäki muistutti, että maailma muuttui täydellisesti Berliinin muurin romahtaessa. Kekomäki lisäsi rohkaisevasti, että muurin murtuminen auttoi Suomeakin vapautumaan, vaikeivät kaikki olleet sitä tuolloin huomanneet. Se ei ole valjennut kaikille vielä edes talvella 2003.

Jukka Kekkonen kirjoitti muurista kesällä 2000: ”Varsinkin Neuvostoliiton luhistumisen ja Berliinin muurin kaatumisen jälkeen varttuneen nuoremman sukupolven tutkijoiden ja muidenkin edustajien on erittäin vaikea ymmärtää (presidentti Kekkonen valtakauden) poliittista kulttuuria.”

Selviteltäessä mennyttä ja nykyistä poliittista kulttuuria on noudatettava demokratian ytimeen kuuluvaa julkisuusperiaatetta vaikka se vaarantaisi yksityisyyden suojan, professori arveli.

Hän ehdotti ”asiantuntijakomission” perustamista ja antoi loppuakordin: ”Kansakunnan olisi pyrittävä kohtaamaan menneisyytensä avoimin silmin ilman kosto- ja rangaistusmentaliteettia, mutta unohtamatta tai vähättelemättä käytäntöjä, joita on syytä arvioida joko yhteiskuntamoraalisesta tai oikeudellisesta näkökulmasta.”

Kekkonen varoitteli noitavainoista, mutta samalla hän suositti sellaista avoimuutta, johon esimerkiksi mediassa vaikuttava taistolainen toveriverkko ei suin surmin ole halukas. Avoimuuden tulisi levitä yli kentän, sillä kaikki Stasin yhteistyöhenkilöt joutuivat myös KGB:n arkistoon ja monet heistä verkostoon.

Molemmissa maissa oli paljon opiskelijoita Suomesta, eräässä vaiheessa yhtä aikaa noin 400 suomalaista Neuvostoliitossa ja puolisen sataa Itä-Saksassa. Vuosikymmenien varrella luvut nousivat tuhansiin ja kaikkia salainen poliisi tarkkaili ja monia haastatteli.

KGB värväsi agentteja aina puoluekokousten ulkomaisia vieraita myöten ja sai verkkoonsa kaikenlaista väkeä opiskelijoista puolueaktivisteihin, toimittajiin, taiteilijoihin ja liikemiehiin. (Kansan Uutiset, 1.2.00) Joukon ytimessä on myös diplomaatteja, kansanedustajia ja tutkijoita yliopistojen opettajia myöten.

Suuren määrän yhteiskunnan isokenkäisiin kuuluvia todennäköisiä ilmiantajia, asiamiehiä ja agentteja voisi vetäistä yhteen haaviin nopeasti ja suhteellisen huokealla, jos tekee kuten Matti Pitko Aamulehdessä. Hän löysi 70-luvun lopun *Kuka kukin on* -hakuteoksesta kuusisataa henkilöä, jotka olivat ilmoittaneet tehneensä opintomatkoja Neuvostoliittoon. (Aamulehti, 20.1.01)

Kirjan uudessa painoksessa opintomatkoja ei enää mainita. Samoin on unohdettu sosialististen maiden kunniamerkit. Muutama tietokonehaku vanhoista teoksista antaisi käytettäväksi mainion aineiston, jonka pohjalta tutkiva journalisti pääsisi pitkälle.

HISTORIAN ROSKATYNNYRISTÄ

Professori Kekkosen harras toivomus historian vaiheiden rehdistä läpikäymisestä ilman noitavainoja asettaa suuret vaatimukset medialle. Tutkimusten ja juttujen taustoitusta on välttämätöntä, jotta yhä uudet toisiaan seuraavat sukupolvet ymmärtäisivät aiempien vuosikymmenien ilmapiiriä. Kirjoittelun ja analysoinnin on oltava kattavaa eikä valikoivaa kuten Suomessa on ollut yleensä tapana. Täällä on selvitelty vain väliin putoajia ja marginaaliin ahdettuja mutta ei vallanpitäjiä.

Kekkonen rajaa huolensa tutkijoiden uusiin sukupolviin ja ohittaa median. Saattaa ollakin, etteivät edes oman maan vaiheet enää kiinnosta suomettumisen vuosikymmeninä varttunutta viihteellisen median toimittajakuntaa tai ns. suurta yleisöä eivätkä edes kaikkia tutkijoitakaan. He ovat saaneet koulussa niin hataran historiankäsityksen ja olemattomat tiedot, että he sulkevat korvansa heti kyllästyttävien aiheiden kuten oman maan historian kohdalla. Lehdistöllä ei ole paljon kykyä eikä halua tehdä tuoreesta historiasta kiinnostavaa.

Suomen median ilmeisesti aikaansaavin tutkiva toimitus eli samainen TV1:n MOT on Neuvostoliiton ja Itä-Saksan suomalaissidosten selvittelyn ohella tarttunut moneen kertaan Suomen ja natsi-Saksan välisiin suhteisiin. MOT on tuonut esille suomalaisen sivistyneistön, papiston ja lääkärikunnan natsisympatioita.

Osa kertomuksista on niin oudon yllättäviä, että ne muistuttavat jatkuvan analysoinnin hyödyistä. Ne vahvistavat tarvetta ryhtyä jo nyt tutkimaan lähihistorian stalinistivaiheita, jotta tulevana vuosikymmeninä aivan toisenlaiseen maailman syntyneet eivät ajautuisi ojasta allikkoon heti tutkimustensa alussa.

Seuraava nimilista onkin aiottu sokeeraamaan suomettumisen aikakauden jälkeisiä uusia suomalaisia. Pitkä luettelo on sisä- ja ulkopoliittisen ideologisen kiihkon huippuajoilta. Se julkaistiin sanomalehdessä maksettuna kokosivun ilmoituksena vuonna 1973.

Julkisen sanan neuvostolle ei kannata kannella, eikä tietosuojavaltuutetulla ole asiaa ryhtyä kieltämään sen julkaisemista, koska kaikki nuo puolisen tuhatta suomalaista ovat itse kilvan ja ilomielin merkinneet nimensä yhteiseen luetteloon.

Luettelo historian roskatynnyristä havainnollistaa, mitä professori Kekkonen tarkoitti kirjoittaessaan kansakunnan tarpeesta kohdata menneisyytensä ilman kostomentaliteettia mutta unohtamatta yhteiskuntamoraalia. Nimiluettelo auttaa ymmärtämään nyky-Suomea ja lähihistoriaa. Se muistuttaa hengeltään Toimittajaliiton luetteloita. Tuskin kukaan nimensä ilmoitukseen kirjoittanut haluaa nyt erityisemmin muistella asiaa.

OIKEAUSKOISTEN LITURGIA

Luettelon puolisen tuhatta suomalaista ilmoittivat vastustavansa Suomen vapaakauppasopimusta EEC:n kanssa. Se oli tuolloin 70-luvulla elämää suurempi kysymys, joka jakoi ihmiset vuohiin ja lampaisiin, antoi joillekin suuren poliittisen uran ja katkaisi toisilta uran kokonaan.

Nuo itse oman nimiluettelonsa koonneet vetosivat jonkin kiinnostuneen osapuolen maksamassa ilmoituksessa tasavallan presidenttiin, hallitukseen ja eduskuntaan. He väittivät, että Euroopan talousyhteisö EEC pelotti heitä, koska se kuului kylmän sodan aatemaailmaan ja syrji ulkopuolisia.

Heidän mielestään Suomen vapaakauppasopimus EEC:n kanssa ja jännityksen lieventäminen olivat ristiriidassa. He kirjoittivat, että vapaakauppasopimuksen hylkääminen olisi yhdenmukaista yya-sopimuksen ja Suomen muiden kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Toveriverkon jäseniä oli paljon allekirjoittajina. Silti melkoinen osa allekirjoittajista tuli mukaan ehkä siksi, etteivät he tohtineet jäädä pois kavereittensa seurasta. He pelkäsivät ympäristönsä tuomiota ja silloin niin pikaista leimaamista neuvostovastaiseksi. Se oli ajan henki.

Tuomio tai pelkkä hiljainen kuiskuttelu neuvostovastaisuudesta vei henkilön marginaaliin politiikan valtavirrasta ja saattoi pakottaa valitsemaan jonkin muun elämänuran, vaikkapa tietotekniikan.

JÄRKI, JOLLA MAAILMAA HALLITAAN

Helsingin Sanomissa julkaistiin 19.9.1973 maksettu kokosivun ilmoitus seuraavan otsikon alla:

“EEC-VAPAAKAUPPASOPIMUS TORJUTTAVA”

“VETOOMUS TASAVALLAN PRESIDENTILLE, HALLITUKSELLE JA EDUSKUNNALLE”

Seikkaperäinen teksti puhui voimakkaasti EEC-sopimusta vastaan ja vaati yhteistyötä ja kauppaa lisättäväksi Neuvostoliiton ja Sev-järjestön kanssa vedoten yya-sopimuksen velvoitteisiin. Tekstin olivat allekirjoittaneet seuraavat henkilöt aina kymmenen nimen kohortteina:

Arvo Luukkonen
Eino Iivonen
Kauko Haukka
Esko Malmberg
Martti Nurminen
Matti Jokela
Allan Mäkelä
Reijo Boman
Rauno Setälä
Taisto Harra

Reima Kekäläinen

Eija-Elina Bergholm
Ukri Merikanto
Jaakko Hosia
Risto Jokisalo
Olli Väinölä
Erkki Hirvelä
Hannu Vuorio
Reijo Kalmakurki
Kimmo Karjalainen

Juha Keltti
Juhani Kirjonen
Seppo Randell
Ossi Sjöman
Jorma Hentilä
Aimo Haapanen
Esko Vainionpää
Timo Sandberg
Kari Piimies
Kari Mäntykivi

Jorma Hyvönen
Antero Mikonranta
Carolus Enckell
Liisa Paatso
Jaana Jyrkänne
Pertti Melasniemi
Pentti Kotkaniemi
Margit Lindeman
Matti Ruohola
Ulla-Maija Karjula

Olavi Laine
Pekka Lehto
Kari Franck
Bruno Bärs
Juhani Solantaus
Matti Ijäs
Jussi Raittinen
Päivi Paunu
Ilja Saastamoinen
Reino Laine

Hasse Walli
Harri Saksala
Yrjö Littunen
Jukka Siikavire
Matti Nurmi
Markku Jääskeläinen
Peter Stenlund
Kari Lilja
Pekka Parkkinen
Juha Naukkarinen

Kyösti Lallukka

Osmo Soininen
Osmo Lampinen
Helena Raumolin
Ilkka Kuusela
Olli J. Ojanen
Veli-Antti Savolainen
Jouko Törmä
Armas Lahoniitty
Jorma Bergholm

Pentti Väänänen
Göran Augustsson
Veikko Laitinen
Jorma Westlund
Olli Ojala
Veijo Koskinen
Harri Kivenmaa
Ulla Koponen
Lauri Nordberg
Olavi Tupamäki

Kari J. Sillanpää
Hilkka Pietilä
Aaro Kenttä
Heikki Kekkonen
Juha Klemola
Lahja Kivinen
Aarne Selin
Lasse Korppi
Kauko Timonen
Reino Jaakkola

Sven-Olof Westerlund
Lauri Räikkönen
Margareta Liljeblad-Räikkönen
Juha Virkkunen
Teemu Lipasti
Sirkku Vepsäläinen
Aila Rantala
Anna-Maija Nurminen
Erkki Raatikainen
Hannu Vesa

Lauri Rissanen
Pekka Gronow
Inkeri Airola
Paavo Aitio
Juhani Aer
Kaisu Weckman
Ele Alenius
Christer Granskog
Ari Antikainen
Ahti Fredriksson

Ritva Aro

Mirjam Tuominen
Kuuno Honkonen
Anna-Liisa Tiekso
Pentti Heinonen
Kalle Salminen
Pekka Aro
Anna-Liisa Hyvönen
Elli Eerola
Matti Haapakoski

Pekka Hakala
Kauko Tamminen
Jörn Månsson
Mikael Franck
Annette Liljeström
Peter Backa
Anna-Liisa Jokinen
Kauko Viitala
Mauri Vakkilainen
Pertti Hynynen

Tarja Halonen
Taisto Sinisalo
Aulis Juvela
Raimo Väyrynen
Jeddy Hasan
Elisabet Helander
Matti Järvenpää
Veikko Salmi
Matti Vuori
Antero Jyränki

Henrik Helenius
Lauri Kantola
Arvo Hautala
Raini Lehtonen
Eero Metsälä
Kaisa Karikoski
Börje J. Mattsson
Juha Kytömäki
Seija Haapasalo
Jukka Haapasalo

Lassi Sinkkonen
Liisa Vasama
Jorma Kallio
Kalervo Kanninen
Erkki Vasama
Pekka Salla
Kalevi Kivistö
Simo Elomaa
Pekka Tavaila
Osmo Kock

Pirkko Työläjärvi

Veikko Saarto
Kirsti Kasnio
Osmo Kaipainen
Ilkka Taipale
Rauno Korpinen
Aarne Saarinen
Niilo Koskenniemi
Aarne Koskinen
Risto Tienari

Seppo Tikka
Pauli Räsänen
Veikko J. Rytönen
Erkki Tuomioja
Tellervo M. Koivisto
Folke Sundman
Irma Rosnell
Heimo Rekonen
Simo Elomaa
Ilmari Kosonen

Juhani Seppänen
Pekka Korpinen
Raimo Koivula
Jouko Sillanpää
Aarne Pulkkinen
Ensio Laine
Väinö Huhtamäki
Pekka Sarkkinen
Alf Sund

Kaarlo Koskimies
Matti Kiviniitty
Siiri Lehmonen
Pauli Puhakka
Jacob Söderman
Anu Kaipainen
Kaarina Suonio
Helvi Niskanen
Pentti Liedes
Jalo Lepola

Erkki Saksa
Kari Rydman
Martti Koivisto
Väinö Rinki
Heikki Mustonen
Niilo Nieminen
Lauha Männistö
Heikki Paloheimo
Erkki Pennanen
Kaisa Raatikainen

Ahti Korkiakoski
Viljo Ronkainen

Jarl Sund
Jukka Paastela
Matti Putkonen
Aarne Kiuru
Kaarlo Perä-Kasari
Arto Polso
Marianne Laxen
Onni Pikkarainen

A-V Perheentupa
Jukka Peltomäki
Kaarlo Tammela
Teppo Parikka
Erno Lehtinen
Heikki Niemi
Reijo Lindroos
Arto Nyström
Uuno Nokelainen
Nils Nilsson

Per-Edvin Persson
Tapani Lindlöf
Reijo Lindroos
Veikko Niininen
Mikko Erjos
Valfrid Kärkkäinen
Unto Puttonen
Matti Sunell
Paavo Löppönen
Kullervo Mikkonen
Pirkko Merikari

Olavi Hänninen
Yrjö Tirri
Kalevi Mäkinen
Leevi Melametsä
Hannu Mäkinen
Oiva Björckbacka
Ilpo Manninen
Mauri Mäntykivi
Erkki Liikanen

Sulo Kivinen
Iikka Vehkalahti
Pentti Karhu
Ola Wikström
Pentti Waltzer
Armi Mikkola
Juha Rosma
Mervi Mustonen
Jaakko Tarvajärvi
Sirpa Heloaro

Veikko Partanen
Helena Koskenalusta

Marita Haatanen
Tapani Launis
Mikael Sundman
Esko Eerola
Pekka Kopra
Heikki Pyykkö
Maija Immonen
Folke Wickström

Matti Viikari
Juha Partanen
Vesa Mustonen
Pertti Hyyrynen
Pentti Pesä
Heikki Haapala
Rauna-Riitta Lahtela
Oiva Meriläinen
Heikki Alitalo
Jussi Ylätalo

Tapio Junno
Pirkko Nukari
Aimo Kanerva
Veera Kanerva
Pertti Klemola
Tom Sandlund
Veronica Stolte-Heiskanen
Antti Eskola
Tapio Nummenmaa
Raimo Blom

Seppo Toiviainen
Liisa Rantalaiho
Kari Rantalaiho
Jeja-Pekka Roos
Marja Koskinen
Ari Koskinen
Paul Osipov
Olli Pajulahti
Paavo Kauramäki
Timo Aalto
Jorma Hautala

Perttu Näsänen
Toini Immonen
Hannu-Pekka Lappalainen
Veli Kangaspuro
Vuokko Koistinen
Väinö Ronkainen
Simo Seppo
Kari Tuunainen
Reijo Saarelainen

Eero Ojanen
Kaj Chydenius

Sulevi Peltola
Rea Mauranen
Tapani Tamminen
Marja-Leena Kouki
Vesa Repo
Virpi Porna
Måns Hedström
Kurt Nuotio

Harriet Sjöstedt
Väinö Vainio
Leena Nuotio
Laura Pape
Jertta Roos
Asko Sarkola
Elina Salo
Lilga Kovanko
Lasse Hjelt
Agneta Glad

Marjatta Ruohola
Leena Schönberg
Tuula Nyman
Turo Unho
Juha Häkkänen
Maija Leino
Esa Suvilehto
Tytti Oittinen
Lauri Sipari
Lars-Henrik Schönberg

Meri Oravisto
Kaija Hutri
Outi Nyytäjä
Iris-Lilja Lassila
Ari Valtonen
Kari Karmasalo
Heikki Valpola
Erkki Saarela
Pekka Milonof
Tom Wentzell

Riitta-Liisa Helminen
Timo Bergholm
Tiina Suhonen
Hannu Eerikäinen
Pentti Rouvali
Elina Katainen
Timo Kallinen
Tapani Rantala
Kristian Åberg
Jotaarkka Pennanen
Timo Hämäläinen

Tuulikki Islander

Raili Rusto
Leena Paavonen
Aarre Nojonen
Marjatta Kuparinen
Seppo Islander
Tuula Ojanen
Toni Edelman
Christian Olsson

Raija-Sinikka Rantala
Anneli Ollikainen
Nena Stenius
Kaisa Korhonen
Veli-Pekka Makkonen
Ilona Tanttu
Antero Virta
Timo Lapila
Tarja Lapila
Claes Olsson

Kiti Luostarinen
Jukka Jänis
Arja Piirainen
Heikki Partanen
Lasse Naukkarinen
Mikael Fränti
Kristiina Halkola
Helena Suomela
Markku Valkonen
Eero Melasniemi

Peter von Bagh
Hannu Kahakorpi
Nils-Börje Stormbom
Eino S. Repo
Erika Magnusson
Henrik Otto Donner
Cay Idström
Esko Seppänen
Sven Grönvall
Ingmar Svedberg

Kari Jylhä
Eeva Litmanen
Erkki Pajala
Jaakko Pakkasvirta
Titta Karakorpi
Erkki Seiro
Oiva Lohtander
Irma Seikkula
Eira Soriola
Timo Martinkauppi

Harry Moilanen
Marika Hausen

Sirkka Minkkinen
Olli Tamminen
Heikki Hamarila
Timo Aarniala
Heikki Horila
Claes Andersson
Tarja-Tuulikki Tarsala
Mikael Wahlforss
Patrik Zilliacus

Kaj Salminen
Gösta Ågren
Pirjo Honkasalo
Olle Bergman
Jukka Mannerkorpi
Juha Hyppönen
Juha Kandolin
Margaret von Martens
Jouko Koskinen

Kaisu Alopaeus
Hilkka Raunisto
Pekka Syrjä
Tapio Tapiovaara
Eve Kahakorpi
Jaakko Hosia
Matti Könkkölä
Eila Pennanen
Hannu Salama
Väinö Kirstinä

Tuukka Kangasluoma
Marja-Leena Mikkola
Aulikki Oksanen
Eira Stenberg
Kalevi Seilonen
Arvo Turtiainen
Brita Polttila
Aku-Kimmo Ripatti
Alpo Ruuth
Rauha S. Virtanen

Eino Säisä
Pentti Saarikoski
Tuula Saarto
Kaarina Helakisa
Erno Paasilinna
Jorma Ojajarju
Elvi Sinervo
Asko Martinheimo
Reijo Lehtinen
Arja Eriksson

Jussi Kylätasku
Matti Rossi

Pentti Saaritsa
Ralf Nordgren
Kaarlo Isotalo
Mauritz Nylund
Kari Vaijärvi
Reino Paasilinna
Anja Arstila-Paasilinna
Pirre Vaijärvi

Reijo Käkelä
S. Albert Kivinen
Arto Granlund
Toivo Åsvik

Nyt saatetaan naureskella vuoden 1973 Suomelle ja niiden viiden sadan suomalaisen väitteille. Heistä jokainen halusi hyötyä poliittisesti ja myös taloudellisesti. He toimivat silloisen ajan hengen puitteissa tavalla, jonka he ymmärsivät parhaiten edistävän omia etujaan. Nämä naamioitiin Suomen eduksi.

Mukana allekirjoittajina on stalinistien kovaa ydinjoukkoa mutta myös hyväntahtoisia hölmöjä, jotka eivät uskaltaneet jäädä toveriin ulkopuolelle. Melkoinen joukko on henkilöitä, jotka nyt henkilökohtaisesti suurta valtaa saatuaan rahastavat EU-jäsenyyden avulla verrattoman paljon yli kaiken sen, mitä he rohkeimmistaakaan unissaan tohtivat kolme vuosikymmentä sitten toivoa hyötyvänsä neuvostoystävyydestä.

SUOMETTUMISEN SANKAREITA

Jos ajatellaan, että nuo puolisen tuhatta poliittista pyrkijää panivat nimensä maksettuun EEC:n vastaiseen ilmoitukseen saadakseen neuvostoystävän maineen Tehtaankadun suurlähetystön nimikirjoissa ja edistääkseen uraansa tai liiketoimiaan, heitä voidaan pitää esimerkkeinä suomettuneista vilpistelijoista ja todella täysiverisinä poliittisina eläiminä, jotka ovat valmiita mihin tahansa edistääkseen uraansa ja tullakseen hyväksytyksi.

Jos taas ajatellaan, että he aikoinaan vilpittömästi uskoivat yya-sopimuksen olevan Suomen onnen ja vaurauden ainoita lähteitä ja olivat vakuuttuneita EEC:n fundamentalistisesta pahuudesta siinä kuin Neuvostoliiton fundamentalistisesta hyvydestä, heitä voi kuvailla lyhyesti tuuliviireiksi ja täydellisiksi tomppeleiksi, joiden käsiin ei koskaan saa uskoa minkäänlaista valtaa päättää yhteisistä ja muiden ihmisten asioista.

EEC-sopimuksen vastaisessa nimilistassa on nykyisen Suomen huippujohtajia tasavallan presidentistä EU-komissaariin, ulkoministeristä europarlamentaarikoihin, toimittajista taiteilijoihin, professoreista kirjailijoihin. Listassa ovat silloisen Suomen edistyksellisten piirien äänekkäimmät kellokkaat.

Nyt voi vain toivoa, että he ovat viisastuneet ja heidän järkensä on herännyt niin, etteivät he enää syyllisty samanlaiseen ulkopuolisen suosion tavoitteluun, heppoiseen ajatteluun, väärin johtopäätöksiin ja virheisiin hoitaessaan nykyisiä ja tulevia virkojaan. Siinä se vaara onkin: tuo nimiluettelo osaltaan kertoo, miten vähällä järjellä maailmaa hallitaan.

Nimilistä muistuttaa suomettumisen pitkistä vuosikymmenistä. Niistä ei käydä sitkeää, syvällistä ja perinpohjaista keskustelua. Jälkipolvet aikanaan vielä ihmettelevät nykyvuosien lehdistöä, joka on vaiennut keskuudessaan riehuneesta rutosta ja potemistaan tulehduksista.

Vanhan listan palauttaminen julkisuuteen on muistutus medialle, joka näyttää täysin unohtaneen tehtävänsä valtakunnan isokenkäisten ja pienempienkin vallankäyttäjien vahtikoirana. Media on omaksunut tavan kiillottaa isokenkäisten kuvia. Tuolloin ilmoituksen ilmestyessä tietävästi yksikään sanomalehti ei puuttunut aiheeseen eikä ihmetellyt allekirjoittajien motiiveja. Ilmoitus ilmeisesti sopi ajan henkeen säröä jättämättä.

Sellaista oli suomettuminen. Se kehittyi näyttämöllä silmien edessä mutta siitä vaiettiin.

KEKKOSEN YLIVERTAISUUS

Tutustuminen kokosivun ilmoitukseen auttaa varmasti ymmärtämään silloista herhiläispesää Kekkonen Suomessa stalinistien riehussa Neuvostoliiton puolesta ja valmistellessa yritystä nousta valtaan.

Kehyskuvio oli surkea mutta se on syytä muistaa: UKK hallitsi Suomea neuvostolähetystön ja salaisen poliisin KGB:n agenttien avulla ja alisti ratkaisuja heille ja heidän kauttaan Kremlin johdolle. Se käy selvästi ilmi viimeistään Juhani Suomen toimittamista Kekkonen päiväkirjoista ellei asia ollut jo aiemmin kirkastunut. (Urho Kekkonen päiväkirjat I-II, toimittanut Juhani Suomi. Otava. Keuruu. 2001-02)

Parin kolmen vuosikymmenen takaiset ajat olivat myös journalistisesti perin vaikeita. Nyt on aika yrittää panna ne paikalleen ennen kuin silloisiin valtataisteluihin osallistuneet ihmiset häviävät hautoihinsa tai pelkkään muistamattomuuteen. Siinä on medially tehtävää, joka on kyllin haasteellista -- siinä joutuu polkaisemaan isoisia varpaita. Ei vain aiempien vaan nykyistenkin vallanpitäjien. Lehdistön tehtävä ei ole pelkän mielihyvän tuottaminen vaan päivittäinen terveen järjen käyttäminen.

Sukupolvien kuilun yli syntyy näkövirheitä. Esimerkiksi Urho Kekkonen asema ylivertaisena presidenttinä nähdään kotoisten kuvioiden pohjalta, vaikka mielikuvat etenkin ulkopolitiikan alalla luotiin Suomessa vastaamaan Neuvostoliiton tapoja. Neuvostoliitossa kaikkea hallitsi jatkuva hyvän ja pahan taistelu. "Meidän" oli hyvää ja "ei-meidän" paha.

Neuvostojärjestelmässä puoluejohtaja oli ehdottomasti ylivertainen, maallinen jumala, yli kaiken muun tavalla, jota nykyisin on ehkä vaikea ymmärtää. Kun ylin neuvostojohdaja siinä järjestelmässä vastasi kaikesta hyvästä, hän vastasi henkilökohtaisella panoksellaan myös suhteista muihin maihin.

Jumalat kohtasivat, kun Suomen presidentti kävi kylässä tai otti neuvostovieraita vastaan. Silloin oli pakko sanoa, että maitten korkeimmat johtajat henkilökohtaisesti vastasivat aivan kaikesta ja olivat kaiken hyvän takuumiehinä paha vastaan. Nämä neuvostotyylin kommunikointitavat hyvän ja pahan taistelusta liukuivat Suomessa arkikieleen ja painoivat leimansa kotoiseen politiikkaan.

Siitä Kekkonen ylivertaisuus syntyi ja siitä Neuvostoliiton diplomaatit ja KGB:n työntekijät saivat pontta vaatimuksilleen, että kaikkien suomalaisten on oltava Kekkonen tukena eli kohotettava Kekkonen jumalalliselle hyvyyden jalustalle. Vieraan

maan poliittisen kielenkäytön heijastuma Suomeen synnytti omaa rinnakkaiskulttuuriaan, jota halukkaat pystyivät hyvin hyödyntämään erityisesti mediassa, jonka valtaosa koki tehtäväkseen valtion johtajan miellyttämisen.

Tuollaisesta poliittisesta ja henkisestä korruptiosta suomettuminen syntyi. Median tehtäviä on avata korruption kerrostumia.

VIHREÄ USKONTUNNUSTUS

Stalinismin ja reaalisosialismin mentyä muodista uudeksi uskontunnustukseksi journalismin piirissä kasvoi vihreä fundamentalismi. Se on perinyt toimintatapojaan ja henkilöstöäänkin pitkälti stalinistien leiristä.

Vihreän uskontunnustuksen journalistit ovat onnistuneet johtamaan toimituksia ja lukijoita harhaan. He ovat menestyneet populismissaan, joka lupaa autuaan onnen tilan heti, kun ydinvoimat puretaan, uhanalaiset eläimet, perhoset ja kasvit pelastetaan ja ihmiset väistyvät luonnon tieltä. Vihreät ovat onnistuneet jymäyttämään yleisöä perusteellisesti, eikä lehdistö ole kyennyt hoitamaan tehtäväänsä vallanpitäjien vahtikoirina. Lehdistö pelkää nyt vihreää liikettä.

Yksinkertainen esimerkki riittää osoittamaan arkipäivän journalismin avuttomuuden ja kyvyttömyyden purkaa vihreiden kasapanoksia. Esimerkiksi Greenpeacen teot ja mielipiteet ylittävät Suomen mediassa toistuvasti uutiskynnyksen. Järjestö näyttää nauttivan arvonantoa. Sen hyökkäykset vaikkapa Suomen metsäyhtiöitä ja läntisiä öljy-yhtiöitä vastaan kirjataan hyvin muistiin ja raportoidaan totuutena lähes vastalauseitta ja analysoimatta.

Lehdistö ei tohdi selvittää esimerkiksi Greenpeacen kytkentöjä. Lehdistö voisi varsin helposti osoittaa, miten Greenpeace on saanut esimerkiksi Saksan ja Ranskan metsäteollisuuden rahoittamaan toimintaansa ja sen myötä kampanjoitaan Suomen ja Ruotsin metsäteollisuutta vastaan.

Saksan ja Ranskan metsänomistajille on edullista saada säilytetyksi lisäkustannuksia Suomen ja Ruotsin metsäteollisuuden kannettaviksi. Se parantaa Saksan ja Ranskan metsäteollisuuden asemaa koko kasvatus- ja tuotantoketjussa.

Kun Suomen ja Ruotsin harvaanasuttuja metsämaita suojellaan suomalaisten ja ruotsalaisten kustannuksella, saavat Saksan ja Ranskan metsänomistajat -- valtaosin sikäläinen metsäteollisuus -- vapaasti hakata suuria ja nopeasti kasvavia metsiään ja voivat saman tien periä puustaan paremman hinnan. Suomen Greenpeace ajaa tällaista politiikkaa eikä Suomen lehdistö tee mitään muuta kuin selostaa nöyrästi Suomen Greenpeacen vaatimuksia.

Kansainvälisillä sopimuksilla on taattu alkuperäiskansoille monenlaisia poikkeusetuja, joiden tarkoituksena on turvata erilaisten elinpiirien ja elämisenmuotojen oikeus jatkaa ympäristönsuojelupäätöksistä huolimatta. Tämä mielenkiintoinen yksityiskohta ei koske vain Amazonin intiaaneja vaan sen piiriin kuuluvat myös pohjoisen Euroopan harvaanasutut alueet mukaan luettuina esimerkiksi Suomen ja Ruotsin ja miksei myös Venäjän Karjalan syrjäiset metsämaat. Niissä asuvat ihmiset ovat sukupolvien ajan saaneet elantonsa metsästä ja puusta.

Kansainväliset sopimukset takaavat myös heidän oikeutensa jatkaa elämäänsä metsissään. Suomen väestö -- suomalaiset ja lappalaiset -- ovat alkuperäiskansoja,

vaikka Suomessa onkin kyetty kehittämään korkea teknologinen taso ja omaksumaan elämisen mukavuudet. Suomen Greenpeace ei kuitenkaan esiinny näiden Suomessa asuvien alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajana vaan Saksan ja Ranskan metsäteollisuuden etujen ajajana.

Media ei ole välittänyt paneutua asiaan. Media ei ole kiistänyt Suomen eikä kansainvälisen Greenpeacen liioitteluja vaan vain toistaa niitä kuuliaisesti. Suomen media on kokonaan unohtanut hoitaa tehtäviään ns. pienen ihmisen asialla.

VALIKOIVAA SYYTTELYÄ

Kun Venäjällä tapahtuu ympäristökatastrofeja, ei Greenpeace reagoi. Vihreä uskontunnustus katsoo niitä läpi sormiensa. Se jatkaa jotensakin suoraviivaisesti aiempaa taistolaisten linjaa Neuvostoliiton ja Venäjän puolustajana ja hyväksyy näköjään kaikki rikkeet ja rikkomukset, joita Neuvostoliitto teki ja Venäjä tekee. Lehdistö ei hoida tehtäväänsä, koska se ei perää Greenpeacen rehellisyyttä Euroopan itälaidan tuhotöihin.

Kun Prestige-niminen ikivanha huonokuntoinen öljytankkeri katkesi kahtia myrskyssä ja upposi Atlantiin Espanjan edustalla, nostivat vihreän uskontunnustuksen edustajat moiteryöpyn etenkin Espanjan hallitusta vastaan. Sen sijaan ne eivät protestoineet Venäjän hallitusta eikä venäläisiä öljy-yhtiöitä, jotka käyttävät huokealla rahtaamia vanhoja huonokuntoisia tankkereita.

Prestigen tapauksessa suomeksi sentään saatiin lukea laivan rahdanneen venäläisen öljy-yhtiön omistajan Alfa-ryhmän laittomuuksista. (Aamulehti, 3.12.02). Ne osoittivat yhtiön toimivan jatkuvasti lain harmaalla puolella ja keräävän siitä suurta taloudellista hyötyä. Yhtiön ja sen omistajien voi todeta ottavan tahallaan suuria riskejä. Yhtiö saa jatkaa toimintaansa ilmiselvistä väärinkäytöksistä huolimatta.

Vihreä uskontunnustus ja sen toimeenpaneva haara Greenpeace antavat Venäjän hallituksen ja venäläisten öljy-yhtiöiden jatkaa kaikessa rauhassa tekosiaan ilman vastalauseita saati saartotoimia. Vihreä aktivismi protestoi niiden sijaan Atlantin ja Itämeren rantavaltioiden hallitusten väitettyä hitautta. Media antaa vihreiden jatkaa yksisilmäistä painostusta. Se ei ole oikeaa moniarvoista läntistä journalismia. Puolivillainen valikoiva journalismi on vakavien asioiden alentamista viihteeksi.

Greenpeacen puolueellisuus vaikuttaa harkitulta. Media toimii kuin se ei näkisi ongelmaa. Greenpeace ei tietenkään ole ainoa välistävetäjä, mutta se on osuva esimerkki järjestöistä ja asioista, joihin itse lehdistö on menettänyt tyyten otteensa. Sellainen meno on vahingoksi yhteiskunnalle, koska Greenpeacen kaltaisia epärehellisiä painostusryhmiä on helppo perustaa. Ne voivat kasvaa varsin tuottaviksi.

KGB:N OPPILAITA

Greenpeacen toimintamallissa voi nähdä Neuvostoliiton salaisen poliisin KGB:n disinformaatio-oppien vaikutusta. Nämä neuvovat sekoittamaan muuten paikkansa pitäviin uutisiin ja kirjoituksiin tarkoituksenmukaisia vääriä yksityiskohtia. Tällaiset väärät tiedot muuttuvat yleisön mielessä helposti tosiksi.

Samaan tapaan Greenpeace tekee hyvää ja vankkaa työtä monissa asioissa, mutta kesken kaiken se ohittaakin valikoivasti ympäristörikoksia, eikä nosta melua vakavista

ongelmista joidenkin maiden kohdalla. Greenpeace sekoittaa tarkoituksellisesti puolueellisuutta ja valikoivuutta monin tavoin vankkaan ja arvostettavaan työhönsä, eikä lehdistö välitä tarttua tähän ilmiselvään ongelmaan.

Vihreän liikkeen fundamentalistit ovat onnistuneet huijaamaan pelokasta lehdistöä samalla tavalla omilla tasoillaan kuin taistolainen toveriverkko omalta kulmaltaan. Moniarvoisen läntisen journalismin ote on pettänyt pahasti. Media ei ole enää luotettavaa näissä suhteissa.

LUKU 2/II:

”TIETO ON VALTAA -- SIIS KAIKKIEN SAATAVILLA.”

Euroopan Unionin ytimeen pyrkivää Suomea johtavat nyt valtaosin poliitikot, jotka neljännesvuosisata sitten pitivät ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimusta Neuvostoliiton kanssa maailman napana, johon Suomen oli turvaututtavana ainoana auttajana kaikissa olosuhteissa.

Valtakunnan ylin johtajisto on saanut vahtikoiraakseen arvoisensa median. Suomen nykyisen lehdistön suuri osa piilottelee vanhaa taistolaisuuttaan, stalinismin ihailuaan ja EEC-vastaisuuttaan.

Tällainen lehdistö pitää mielellään kynänsä kurissa. Hiljaisuus on ollut pitkään käsin kosketeltavaa.

Lehdistöä riivaava nostalgia stalinismiin kävi hetkiseksi ilmi helmikuussa 2000, jolloin TV1:n MOT-toimitus heitti journalistisen pommin esittäessään dokumenttiohjelman Neuvostoliiton vaikutuskeinoista suomalaisiin toimittajiin. Se oli tutkivan journalismin helmiä. Se avasi ovet keskustelulle stalinistisen uskon roolista tiedotusvälineissä.

MOT:n dokumenttiohjelmalla oli vähällä aloittaa suomettumisen ajan purkamisen median kentällä. Suomi oli jäänyt jälkeen koko itäisestä Keski-Euroopasta ja useimmista hajonneen Neuvostoliiton raunioilta nousseista valtioista lähihistorian käsittelyssä. Suomen poliittinen eliitti ja lehdistö olivat valtaosin jatkaneet elämäänsä aivan kuin Neuvostoliitto olisi yhä ollut valvomassa etujaan ja estämässä neuvostoperiodin vääristymien selvitystä.

Ohjelma sai kiinnostuneen vastaanoton, mutta se osoittautui tuota pikaa suutariksi. Keskustelua yrittäneet jäivät suut auki seuraamaan miten kiukustuneet stalinistiset eli taistolaiset toimittajat pystyivät vaientamaan kommentit kohta lähtökuoppiinsa.

Niinpä MOT:n avaus purkautui tyhjään, koska lehdistö ei ollutkaan valmis avoimeen keskusteluun. Suomettumisen synkkien vuosikymmenien salaisuuksien käsittelyn sijaan lehdistö kokonaisuutena antoi taistolaisten hallita julkista sanaa.

Tapahtumaketjussa oli tiettyä äärimmäisen periferian ironiaa. Siinä yritettiin tutkiskella Neuvostoliiton vaikutuskeinoja suomalaisiin toimittajiin, mutta tutkimisen esti juuri samainen ryhmä stalinistisia toimittajia, jotka olivat selvittelyn kohteena ja joilla ei vuoden 2000 Suomessa olisi pitänyt enää olla minkäänlaista valtaa eikä edes vaikutusvaltaa.

Todellisuus osoittautui toisenlaiseksi.

MOT oli julkaissut ohjelman taustatietoina internetissä kotisivuillaan Toimittajaliiton vuosien 1979-81 jäsenluettelon, jossa oli kolmisen sataa nimeä. Useat liiton jäsenet vaativat Yleä poistamaan jäsenluettelon ja valittivat erilaisiin instansseihin luettelon julkaisemisesta ja jäsenistön henkilöllisyyden paljastamisesta. Pelästynyt Yle taipui nopeasti vaatimuksiin ja poisti luettelon internetistä.

Ohjelman tehnyt toimittaja Jouni Tervo luonnehti poistoa hätäiseksi. Se tehtiin toimittajan tietämättä hänen ollessaan matkalla. Ylen taholta poistoa selitettiin työrauhan antamisena tietosuojavaltuutetulle, joka otti asian käsitteleyyn.

TIEDON SALAAJIEN VELJESKUNTA

Se oli mielenkiintoinen episodi suomalaisen median kentällä. Yksi poliittinen ryhmä sai yliotteen koko kentästä ja painosti sen vaikenemaan. Keskustelun suomettamisesta estivät taistolaiset toimittajat. He esiintyivät vastoin toimittajan ammatin velvoituksia, kun he ryhtyivät vaatimaan tiedon salaamista tiedon julkistamisen sijaan.

Jäsenluetteloon lyötiin salaisen mielikuva poistamalla se internetistä ja sen jälkeen keskustelu koko asiasta kuoli. Puhe ei herännyt henkiin edes sen jälkeen, kun sekä Julkisen sanan neuvosto että tietosuojavaltuutettu olivat todenneet luettelon julkistamisen hyvän lehtimiestavan mukaiseksi ja lailliseksi. Kumpikaan lausunto ei ylittänyt enää uutiskynnystä. Vaihtaminen oli onnistunut.

Tapahtumien kulku kertoo suorasanaisesti, miten laajaa vaikutusvaltaa taistolaiset hengenheimolaisineen edelleen pystyvät käyttämään suomalaisessa mediassa.

MOT:n ohjelma sisälsi paljon tietoa. Sen avulla sai kasvonsa yhdenlainen uutisia pimentävien toimittajien verkosto Suomen mediassa. Nimilistan julkaisu täytti hyvän tutkivan journalismin vaatimukset ja täydensi tietoja monista henkilöistä, joita haastateltiin tai joista kerrottiin ohjelmassa. Listan julkaisu ei kuitenkaan miellyttänyt taistolaisia eikä johtanut muissa tiedotusvälineissä jatkojuttuihin, kun toimituksissa varottiin loukkaamasta valaistuneita kollegoja.

Eräät Toimittajaliiton jäsenet kantelivat ohjelmasta Julkisen sanan neuvostoon. Kantelun ainoa selvä tarkoitus oli padota uutisvirta ja säilyttää salaisuudet sen sijaan, että olisi ryhdytty selvittämään avoimessa keskustelussa Neuvostoliiton vaikutustapoja suomalaisiin toimittajiin ja neuvostovaikutusta tiedotusvälineiden sisällössä.

ETUOIKEUTETUT

Asiaa kannattaa pysähtyä pohtimaan. Median työntekijäkunta on Suomessa ollut ja edelleenkin on ylipolitisoitunutta. Esimerkiksi Yleisradiossa jokseenkin kaikki nimitykset ovat olleet ja edelleen ovat paljolti poliittisia, usein myös epäpoliittiset nimitykset, koska ne ovat poliitikkojen lehmänkauppoja. Aika on muuttumassa mutta hitaasti.

Melkein jokainen työntekijä Ylessä istuu jonkin puolueen mandaatilla. Poikkeuksena kaikista muista Ylen johto suostuu taistolaisten vaatimukseen erioikeudesta saada esiintyä ilman puoluekantaa.

Varmuuden vuoksi on sanottava, ettei avoin poliittinen kanta tee toimittajasta automaattisesti politrukkia saati keinoa tai ammattitaidotonta, mutta ei jäsenkirjastakaan ole muovaamaan ihmistä ammattitaitoiseksi toimittajaksi. Jäsenkirja ei pilaa ihmistä saati toimittajaa, mutta yleisön täytyy saada tietää toimittajien

poliittiset sidonnaisuudet heidän töittensä taustoittamiseksi ja suhteuttamiseksi vallitsevaan todellisuuteen.

Episodi kertoo valikoivasta journalismista. Taustoitusta sille tarjoavat MOT-toimituksen näinä vuosina tekemät menneen natsiajan suomalaisia arvoituksia tutkivat ohjelmat. Kun MOT on tehnyt hyvää työtä harjoittamalla tutkivaa journalismia, yleisö on saanut nähdä ällistyksekseen esimerkiksi arkkiaatri Arvo Ylppöä ja filosofi Georg Henrik von Wrightia sekä yleensä menneen ajan papistoa ja lääkärikuntaa esittävät ohjelmat, joiden nojalla nopeat johtopäätösten tekijät ovat leimanneet nämä henkilöt natseiksi tai ainakin natsisympatioijiksi.

ARMOTON LASTENLÄÄKÄRI

Merkittävää on, ettei kukaan ole pyrkinyt estämään moisten natsiohjelmien tekoa eikä esittämistä, kuten stalinisteja tutkivien ohjelmien osalta on tehty. Lähinnä naurettavalta pilalta vaikuttaa ajatus kaikin tavoin suuren elämäntyön tehneestä Ylpöstä ihannoimassa aikoinaan natseja, joiden rotuoppi nosti pitkän salskean ja armottoman nuorisotyypin ihanteeksi ja oli valmis tuhoamaan fyysisesti ja henkisesti ihannetyypistä eroavat. Pieni Arvo-poika teki kaiken päin vastoin kuin natsit vaativat, kun hän etsi hoitokeinoja ja suojaa heikoille ja avuttomille.

Ylpön kohdalla tutkiva journalismi on onnistunut lähinnä rakentamaan näköaloja noiden vuosikymmenien ajan henkeen, yleiseen ilmapiiriin. Siinä voidaan puhua ideologisesta hallinnasta, johtoasemasta ja joskus kenties hegemoniasta. Aatteet ovat vuorollaan muodissa tai poissa muodista. Jonakin toisena aikakautena tulkinnat muuttuvat epätosiksi.

Journalismin työnä on kirkastaa kuvaa kulloisenkin hetken maailmasta. Tämän hetken journalismin tehtäviin kuuluu selvittää oman aikamme stalinistien vaiheet, tavoitteet ja ulkomaiset yhteydet niin kauan kuin stalinisteja on yhä elossa.

Stalinistien tutkiminen puolen vuosisadan kuluttua on historioitsijoiden tehtävä. Nyt asia kuuluu journalismille ja MOT-toimitus teki oikeaa työtä. Nyt on selvitettävä taistolaisten hankkeet ja toiveet eikä journalismin ja lehdistön pidä pelätä taistolaisten kollektiivista närkästystä tai vihaa. Nyt on aika selvittää suomettuminen. Puolen vuosisadan kuluttua suomettumisen tutkijat törmäävät muuten ylivoimaisiin ongelmiin etsiessään vastauksia tuntemattomiin ongelmiin.

TOIMITTAJALIITON JÄSENET

Nykyhetken lehdistön työtapoja ja sisällön koostumusta voidaan ymmärtää paremmin, kun tiedetään toimittajien puoluesympatioista, vakaumuksista ja aatteellisista harharetkistä. Myöhempää historiantutkimusta voidaan auttaa osaltaan pitämällä Toimittajaliiton jäsenluettelo julkisena.

Luettelon tämä versio sisältää jäsenmaksunsa ainakin yhtenä vuonna maksaneet, mutta luettelo ei ole välttämättä täydellinen. Mukana on joitakin henkilöitä, jotka eivät ole lainkaan maksaneet jäsenmaksuaan mutta jotka ovat ottaneet kaikki liiton ja toveruuden tarjoamat edut. He ovat olleet aatteen sankareita, koska he ovat kahmineet itselleen kaikki mahdolliset hyödyt antamatta vastineeksi mitään muuta kuin niin sanottua lisäystä joukkovoimaan.

Tulevaisuuden tutkivien toimitusten ei tarvitse lähteä tyhjästä pohtimaan, ketkä tänä meidän aikanamme olivat stalinisteja median kentällä. Ainakin seuraavat henkilöt olivat itse halukkaita ilmoittautumaan stalinistiseen ja taistolaiseen ryhmään seitsemän vuoden kautena 1978-85:

Aalto, Matti
Ahola, Keijo
Ailasmaa, Eija
Airaksinen, Jukka
Alanen, Pellervo
Alanen, Kaarina
Alatalo, Liisa
Alitalo, Tuike
Almonkari, Ilkka
Andersson, Arja
Andersson, Dag
Ansio, Jari
Ansio, Annamaija
Arvassalo, Jukka
Autiosaari, Riitta
Autiosaari, Toivo

Backström, Carita
Baer, Petteri
Bengs, Hellevi
Bengs, Christer
Berger, Martti
Berndtson, Klas
Björkenheim, Susanne
Blåfield, Paula
Blåfield, Antti

Carlsson, Marianne
Cederström, Kanerva

Eerikäinen, Hannu
Einola, Karetta
Erjos, Mikko
Eskola, Atte

Forsström, Raija
Fransberg, Klas
Fredriksson, Peter
Furuholm, Tapio

Ginman, Susanne
Grönholm, Jouko
Grönick, Ritva
Gustavsson, Sixten

Haapala, Heikki
Haila, Yrjö
Hakala, Asko
Hakanen, Yrjö
Hakkola, Matti

Halla, Tarja
Halme, Reto
Halmetoja, Raila
Halonen, Ilpo
Hanan, Gunnell
Happonen, TM
Heikkilä, Inga
Heikkinen, Jukka
Heininen, Lassi
Heinonen, Eino
Heiskanen, Juha
Hellman, Heikki
Helminen, Marjut
Hietanen, Risto
Hietaniemi, Helena
Hokkanen, Lauri
Hirvonen, Jussi
Hoikkala, Tommi
Holmila, Paula
Holopainen, Irma
Hongisto, Kari
Honkanen, Pertti
Honkanen, Kai
Hortans, Hans
Houni, Pirjo
Hovi, Jaakko
Huovila, Markku
Hyvärinen, Matti
Häggman, Lars-Erik
Häggman, Pirkko
Häikiö, Heikki
Hämäläinen, Terttu
Hänninen, Antti
Hänninen, Paul

Idman, Irja
Iisalo, Seppo
Ilola, Iris
Isaksson, Carola

Jaakkola, Juha
Jaakkola, Reino
Jalonen, Pertti
Jalonen, Riitta
Jauho, Sinikka
Jokinen, Urho
Joutsalmi, Sinikka
Jyrkiäinen, Jyrki
Jänis, Jukka
Jänis, Maija

Kaarela, Mikko
Kaatikko, Heikki
Kajaniemi, Juha
Kalmakurki, Reijo

Kamu, Monna
Kanerva, Unto
Kangas, Pertti
Kankaanpää, Cay
Kankaanpää, Eero
Karikoski, Kaisa
Karkkolainen, Heikki
Kaspio, Allan
Kaurismäki, Aki
Kelloniemi, Erkki
Keteli, Veikko
Kihlström, Lasse
Kiljunen, Jukka
Kimmel, Veli-Matti
Kivelä, Unto
Kivinen, Sulo
Kiviniemi, Pentti
Koivusalo, Veikko
Korhonen, Mirjam
Korkea-aho, Markku
Korpela, Helena
Koskenniemi, Tuula
Kosola, Martti
Koste, Aulikki
Koste, Timo
Kovanen, Hilikka
Kujamäki, Pentti
Kulmanen, Marjukka
Kulmanen, Juha
Kultalahti, Pertti
Kymäläinen, Mauri
Kyntömaa, Airi
Köhler, Christine
Könönen, Juha

Laakkonen, Teuvo
Laakso, Jakke (Jaakko)
Laakso, Terttu
Laine, Seppo
Laine, Matti
Lampi, Eija
Lampi, Ilkka
Lappalainen, Vesa
Laurikainen, Sampo
Lehtinen, Tuula
Lehtinen, Eeva
Lehto, Juhani
Lehtonen, Kimmo
Lehtonen, Kauno
Lehtonen, Raini
Lehtonen, Mikko
Lempinen, Kari
Leppänen, Airi
Leppänen, Kari
Liljelund, Tessa

Lindberg, Laila
Lindfors, Jorma
Lindfors, Jukka
Lindholm, Jussi
Lindholm, Bengt
Lindholm, Carl-Eric
Linnalaakso, Jukka
Linsiö, Timo
Linsiö, Tuula
Lintonen, Kati
Lipponen, Päivi
Lohikoski, Mikko
Loikkanen, Torsti
Luoto, Santtu

Malin, Liisa
Manninen, Erkki
Martin Christer
Marttinen, Hannu
Mattila, Jorma
Mattson, Mauri
Mattsson, Börje
Mattsson, Monika
Mauno, Auli
Melakoski, Cai
Melakoski, Kaarina
Metsälampi, Erkki
Micklin, Thomas
Miikkulainen, Anitta
Mikkonen, Teuvo
Moring, Tom
Moring, Kirsikka
Moustgaard, Christian
Mäntylä, Jorma
Määttä, Sirkku
Mönkkönen, Urpo

Nieminen, Hannu
Nikkilä, Reijo
Nordberg, Auli
Nummijärvi, Raija
Nurminen, Marjatta
Nurmio, Hannu
Nuutinen, Arvo
Nylund, Glen
Nylund, Heikki

Oittinen, Vesa
Oksala, Raimo
Oksanen, Tauno
Oksanen, Hannu
Ollilainen, Pekka
Ovaskainen, Kai

Paalanen, Naani

Paavolainen, Paula
Packalen, Bengt
Pajunen, Tuulikki
Pajunen, Rauno
Pakaslahti, Riitta
Pakaslahti, Johannes
Pallasmaa, Sirkku
Pasanen, Reijo
Pekkarinen, Eino
Perä, Terttu
Piitulainen, Leo
Pilvi, Väinö
Pirinen, Hannu
Pitkänen, Ritva
Pitkänen, Juhani
Porri, Hannele
Pärnänen, Outi
Pääkkönen, Matti
Pöyhönen, Tiina
Pöysä, Jorma

Raitio, Pellervo
Raittila, Pentti
Raivio, Kari
Raivio, Sinikka
Ranni, Arja
Rauss, Sinikka
Ravela, Timo
Rekola, Juha
Rentola, Kimmo
Repo, Petri
Repo, Pirkko
Repo, Risto
Repo, Taina
Rintala, Anna-Maija
Rislakki, Jukka
Ronkainen, Leena
Rossi, Matti
Rotkirch, Kristina
Rovamo, Pertti
Ruikka, Mirjam
Ruotsalo, Anssi
Rutanen, Reijo
Räike, Tuula
Räike, Ilmari

Saarinen, Merja
Sajama, Sinikka
Salin, Olli
Sallamaa, Kari
Salmen, Leif
Salmi, Pauli
Salminen, Kai
Salminen, Olli
Salo, Markku

Salonen, Juhani
Salonen, Kristiina
Saloriutta, Jorma
Sarje, Kimmo
Sauli, Iris
Savolainen, Sanna
Schalin, Laila
Seilonen, Kalevi
Seppälä, Annamaija
Seppänen, Kari
Sevon, Ritva
Sillanpää, Raimo
Silvonen, Jussi
Sinnemäki, Anssi
Sundberg, Ralf
Suni, Markku
Suomalainen, Jouni
Suominen, Anne
Susi, Erkki
Söderström, Solbritt

Taari, Juhani
Tamminen, Timo
Tapaninen, Mikko
Tapaninen, Mirja
Tapio, Kari
Tapola, Lasse
Tapola, Pekka
Tavi, Liisa
Tegelman, Pekka
Teikola, Arja
Teittinen, Tuija
Tennilä, Jukka
Tikkanen, Matti
Tolvanen, Margareta
Torvalds, Nils
Torvinen, Pauli
Tulkki, Pasi
Tulusto, Esko
Tuomi, Raimo
Tuominen, Eero

Udd, Risto
Ukkonen, Esko
Uljas, Risto
Urpelainen, Kalevi
Uusiniemi, Markku

Vala, Erkki
Valkonen, Markku
Wallendarf, Tauno
Valpola, Auli
Vanajas, Lea
Vekkele, Jukka
West, Taina

Vesteri, Jarmo
Vesterinen, Riitta
Westman, Juhani
Viialainen, Riitta
Virkkunen, Juha
Virta, Timo
Virtanen, Pekka J.
Virtanen, Telle
Vuorela, Marja
Vuorio, Hannu

Åberg, Kristian

Älli, Heikki

Toimittajaliiton jäsenistä melkoinen määrä on Tampereella tiedotusoppia opiskelleita henkilöitä. Toimituksista ja yliopistoista eivät lainkaan kaikki taistolaisuuteen vetoa tunteneet tiedotusalan ihmiset ilmoittautuneet mukaan liittoon, joten luettelo ei ole uskonlahkon jäsenten kattava esittely.

VERKOSTUMISEN ETUJOUKKO

MOT-ohjelman aloittama tapahtumaketju osoittaa, että piilottelevat taistolaiset myötälilijöineen ovat onnistuneet säilyttämään vahvan otteen Suomen mediaan ja valvomaan julkisuutta. Takavuosien tovereita on edelleen lukuisasti johtavilla paikoilla ja mitä merkellisimmässä suojatyöpaikoissa, joista käsin he pystyvät hoitamaan verkostonsa etuja.

Toimittajaliitto oli ollut aikoinaan sosiaalidemokraattisesta puolueesta irtaantuneen skogilaisen siiven toimittajien ideologisista syistä syntynyt ammatillinen järjestö. Sen vaiheet heijastelevat 1950--80-lukujen Suomen kiihkeää politikointia. Silloin monet poliittiset ryhmät ottivat rahaa vastaan ulkomailta idästä tai lännestä.

Toimittajaliitto oli neuvostorahan äärellä. Liitto liukui kommunistipuolueen vähemmistösiiven syliin ja taistolaiseksi. Siinä aatteellisessa sargassomeressä uiskenteli kirjava joukko taistolaisia, stallareita eli vähemmistökommunisteja, entisiä skogilaisia, tannerilaisten vastustajia, vasemmistoradikaaleja, äärivasemmistolaisia ja muita revisionistien halveksijoita.

Ideologisesti aktiiviset henkilöt vetivät mukaansa ystäviään ja kavereitaan, radikaaleja opiskelijoita ja median työntekijöitä. Kokoelman täydensi jokin määrä tahdottomia henkilöitä, jotka eivät uskaltaneet jäädä yksin, kun heidän kaverinsa hurahivat taistolaisuuteen.

Porukkaa on hankala määritellä muulla kuin kielteisellä tavalla: liittoon ei kuulunut enemmistökommunisteja eikä sosiaalidemokraatteja, ei myöskään porvareita paitsi jokunen maalaisliittolainen ja uraansa rakentavia kokoomuksen nuorisoradikaaleja. Heitä yhdisti halu valtaan hinnalla millä tahansa.

Ota heistä sitten selvää, vaikka siihen ei ulkopuolisten tarvitsekaan ryhtyä. He itse heräsivät antamaan viestin itsestään talvella 2000, koska he loukkaantuivat, kun MOT:n dokumenttiohjelma toi heidän oman Toimittajaliittonsa jäsenluettelon julkisuuteen.

Kutsun tässä kirjoituksessa Toimittajaliiton jäsenkuntaa ja ideologista lähipiiriä "toveriverkoksi". Se tunnustaa tuon ryhmän varhaisen kyvyn verkostua, organisoitua, jo paljon ennen kuin verkostumisesta tuli muoti-ilmiö.

TOVERIVERKKO

Toimittajaliitto on yksi avain stalinistien perinnön selvittämiseen Suomen mediassa. Yleisön on saatava tietää toimittajien poliittinen arvomaailma, koska se vaikuttaa mitä suurimmassa määrin toimittajien aihevalintoihin ja juttujen sisältöön. Salaliitot ja toveriverkon halu salata omat poliittiset taustansa eivät sovi avoimeen yhteiskuntaan.

Omina kiihkon aikoinaan toveriverkon jäsenet tuskin sallivat yksilönsuojaa kenellekään eikä ainakaan toisinajatteleville. Toverit halusivat valtaa, mutta heidän valtansa ei olisi ollut demokraattista eivätkä he olisi sallineet valtaanpäästyään enää uusia vaaleja. Satu Hassi on tuoreeltaan sanonut luojan lykyksi sitä, ettei hänen porukkansa saanut aikoinaan 1970-luvulla todellista valtaa. (Kansan Uutiset, 5.1.01)

Hassi on sittemmin päässyt käsiksi todelliseen valtaan ja äänestäjät voivat vain ihmetellä, onko hän yhä entiseen tapaan johdateltavissa harhaan ja typeryyksiin kuten neljännesvuosisata sitten ja johdattaako hän itse äänestäjiään edelleenkin samalla tavalla harhaan. Hassin mukaan tuolloisia stalinisteja ja muita toveriverkkojen jäseniä on yhä edelleen hyvin lukuisa määrä erilaisissa avaintehtävissä Suomessa.

Tässä kohdassa Hassin sanaan voi luottaa, sillä hän tuntee toverinsa. Erilaisten toveriverkkojen jäseniä on käyttämässä valtaa niin mediassa kuin valtion ja kuntien elimissäkin ja heistä valtaosa pyrkii kaikin tavoin peittelemään taustaansa voidakseen ajaa omia ja ryhmänsä etuja muun yhteiskunnan kustannuksella.

Median toveriverkko on vain yksi monista verkoista ja ne kaikki muodostavat yhdessä yhteiskunnan verkottumisjärjestelmät. Vastaavia hyvä-veli- ja hyvä-sisar-verkkoja paljon valtaa käyttävistä piilottelevista vapaamuurareista alkaen on kautta yhteiskunnan ministeriöiden virkamiehistä koulujen opettajiin, asianajajista tuomareihin, kirjailijoista näyttelijöihin ja kuvataiteilijoihin, pankkiireista liikemiehiin.

Niin kauan kuin verkostot keskittyvät lintuharrastukseen tai pitsinnypläykseen, ei niistä koidu harmia, mutta kun ne tavoittelevat valtaa yhteiskunnassa muiden ylitse ja kustannuksella omaksi edukseen, on niiden arvomaailmaa tutkittava. Se on median tehtävä yhteiskunnan työnjaossa. Media itse ei saa ryhtyä estämään tutkimuksia.

Tovereita yhdistänyt stalinistinen ajattelutapa on kiivaimmillaan fanaattista fundamentalismia. Yhteiskuntafilosofiana, ideologiana ja poliittisena liikkeenä se on rinnastettavissa fasismiin, natsismiin ja uusnatsismiin. Uskonnollisena hurmoksena sitä voinee verrata islamin erilaisiin fundamentalisteihin. Nekin ovat valmiita tuhoamaan ja tappamaan muita oman uskonsa lujittamiseksi ja jumalansa ylistämiseksi.

Kun Ruotsissa neljä suurta sanomalehteä yhteisestä päätöksestä alkoi julkaista uusnatsien kuvia ja nimiä, antoivat monet toveriverkon jäsenet asialle Suomessa innokkaan kannatuksensa. Samaan aikaan taistolaiset itse Suomen mediassa saivat ja saavat nauttia salaisuuden suojasta ja suojatyöpaikkojensa ylellisyydestä.

Toimittajaliiton jäsenkuntaa yhdisti tietenkin vallanhalun ohella surkean epäitsenäisen ajattelu, joka hyväksyi ihanteeksi jatkuvaan terrorismiin ja joukkomurhaamiseen perustuvan diktatorisen yhteiskuntamallin. Taistolaisia ei voi pitää hengen jättiläisinä

vaikka heidän aikaansaamansa melu ylitti kaikki sallitut desibelirajat. Heidän kellokkaitaan luonnehditaan merkillisen usein älymystöksi -- aivan kuin aito älymystö olisi verenhimoista ja hyväksyisi miljoonien ihmisten joukkomurhat aatteen nimissä.

Tämän epäinhimillisen poliittisen liikkeen historia itse selvittää, miksi viisaimmat ja inhimillisimmät toimittajaliiton jäsenet ovat alkaneet hävetä omaa menneisyyttään. Häpeästä huolimatta suomalaisen journalismin historia edellyttää pitkää keskustelua Toimittajaliitosta.

JOURNALISTI-LEHTI VAIKENI

MOT:n neuvostodokumentissa kuvailtu ja haastateltu toveriverkon jäsen Jukka Rislakki kirjoitti heti ohjelman jälkeen kiihkeän puheenvuoron toimittajien ammattiliiton lehteen Journalistiin. Jouni Tervo pääsi vastaamaan Rislakille vasta lehden seuraavassa numerossa kahden viikon jälkeen, mutta silti asetelma antoi perustellun aiheen odottaa seuraavia numeroita ja kiinnostavaa journalistista väittelyä neuvostopanoksesta Suomen mediassa.

Jatkoa ei kuitenkaan tullut, koska Journalisti-lehti lopetti puheenvuorojen julkaisemisen. (Journalisti, kevätalvi 2000) Jäsenistö olisi jatkanut keskustelua, mutta lehti ei julkaissut sille lähetettyjä puheenvuoroja kuten esimerkiksi Ylen aiemman uutispäällikön Erkki Hatakan kirjettä.

Jos suomalainen journalismi olisi normaalia moniarvoisen läntisen demokraattisen maan journalismia, olisi Journalisti-lehti avannut sivunsa laajalle keskustelulle oman ammattikunnan keskuuteen piiloutuneesta ideologisesti jyrkästä ryhmästä.

Ammattilehtenä Journalisti olisi alkanut selvittää ryhmän tavoitteita. Lehdellä oli loistava tilaisuus kirjoittaa alan historiaa ja saada ammatin ulkopuolista suurta yleisöä kiinnostumaan median salaisuuksista kuten siitä, miten Neuvostoliitto onnistui vaikuttamaan Suomen lehdistöön ja televisioon.

Journalisti-lehti torjui kuitenkin kirjoittelun mitään selittämättä. Syy on ilmeinen. Se on toveriverkon keskuksia. Se haluaa sallia vain valikoiden salaisuuksien selvittelyä. Tähän myös MOT:n ohjelma viittasi.

Journalistin väki päätoimittajansa oikeustieteen kandidaatti Timo Vuortaman johdolla jarruttaa tiedon avointa jakamista ja estää valikoivasti keskustelun käymistä. Lehden linja on tarkoituksenmukainen.

Journalistiliiton välinpitämätön jäsenkunta antaa vanhojen toveriverkon jäsenten edelleen kaikessa rauhassa päättää liiton jäsenlehden sisällöstä.

Journalistien enemmistö on lepsua väkeä ja pyrkii varmistamaan omat työpaikkansa. Se tapahtuu parhaiten pitämällä suunsa kiinni. Journalismia ei sellainen toiminta ole.

Jos taistolaisilla olisi ideologisessa liikkeessään ylpeilemisen tai edes tyytyväisyyden aihetta, olisi varmasti jo yksi ja toinen Toimittajaliiton jäsen julkaissut muistelmansa vallankumouksellisista vuosista. Se olisi aikaansaavien ihmisten tapa rikastuttaa kansallista kulttuuria. Nyt tavoitteena oleva salailu kertoo häpeästä, erehdyksistä, tyhmyydestä ja taipumuksesta antautua johdateltavaksi.

Vertailu Ruotsiin on häkellyttävä. Ruotsin toimittajaliitto teettää muutaman vuoden välein jäsenkunnastaan tutkimuksen, joka kartoittaa suuren määrän inhimillisen elämän tapoja ja tietoja mukaan luettuna puoluesympatit. Tuore ruotsalaistutkimus

kertoo, että joka kolmas ruotsalaisjournalisti kannattaa sosiaalidemokraateista vasemmalla olevaa punaisempaa sosialistista puoluetta eli kommunisteja. (Journalisti, 2.11.01)

Ruotsissa ei ole nostettu meteliä toimittajakunnan asenteiden selvittämisestä, vaikka Ruotsissa ollaan yleisesti perin herkkänahkaisia ja vaikka toimittajakunta on jyrkän vasemmistolaista verrattuna äänestäjiin. Ruotsalaistoimittajat eivät piilotele puoluekantaansa kuten suomalaiset stallarit. Sellainen on reilua lukijoita kohtaan. Se pohjustaa oikeaa journalismia toimintaa. Julkinen tieto puoluesympatioista selventää toimittajien asemaa ja lukijat voivat tehdä omat johtopäätöksensä yleensä lehdistön luotettavuudesta, asettaa kirjoittajat poliittiseen taustaansa ilman salaliittoja.

HOIPERTELEVA NEUVOSTO

Toimittajaliiton jäsen Jorma Mäntylä kanteli MOT:n ohjelmasta Julkisen sanan neuvostolle JSN:lle. Hänen mielestään Jouni Tervo oli ohjelmassa rikkonut monin kohdin journalistin ohjeita. Kantelun varsinainen ongelma oli Toimittajaliiton jäsenrekisterin julkaisu MOT:n kotisivulla internetissä.

JSN on lehdistön kauan sitten perustama itsesääntelyelin, jonka keskeisiä tehtäviä on valvoa journalistin ohjeiden, aiemmalta nimeltään toimittajan eettisten sääntöjen, noudattamista ja tutkia lehtien julkaisemia kirjoituksia ja kuvia koskevat valitukset ja kantelut eettiseltä mutta ei juridiselta kannalta.

Kantelu JSN:lle avasi sirkuksen. Neuvoston yleiskokous teki heti kevätkaudella 2000 vapauttavan päätöksen ja totesi, että jäsenluettelon julkaiseminen oli hyvän journalistisen tavan mukaista. Yleiskokous jätti vapauttavan päätöksen kirjoittamisen puheenjohtajiston tehtäväksi. Siitä alkoi henkien taistelu. Puheenjohtajisto kokoontui useita kertoja kevättalvesta syksyyn 2000 mutta lykkäsi toistuvasti päätöksen kirjoittamista.

Tilanne oli alkukesän hiljaiselon aikana kääntynyt pääläelleen. Toveriverkko oli painostanut JSN:n hallitusta ja etenkin sen uutta puheenjohtajaa professori Olli Mäenpäätä, joka on hänkin monen aikalaiskertoman mukaan liikkunut toveriverkossa kuin kala vedessä.

Hän kallisti korvansa toveriverkon kuiskuttelulle ja vastoin tapoja toi kantelun uudelleen keskikesällä Hämeenlinnassa pidettyyn neuvoston kesäkokoukseen. Siellä hän vaati neuvostoa tekemään kaiken varalle myös langettavan päätöksen. Yleiskokous kävi kiivaan keskustelun ja kieltäytyi muuttamasta kevättalvella tehtyä vapauttavaa päätöstä. Puheenjohtajan oli taivuttava suuren enemmistön tahtoon. Vapauttava ratkaisu kirjoitettiin ja julkaistiin viimein syyskuun lopussa, vaikka se olisi voitu tehdä jo kevättalvella.

Puheenjohtajana Mäenpää yritti manipuloida neuvostoa ja painostaa enemmistön taipumaan taistolaisen tahtoon. Journalistisesti ajatellen hallinto-oikeuden professori kompastui jalkoihinsa tasaisella lattialla. Onhan perin merkillistä, että professoritason oikeusoppinut viivyyttää tuollaisilla tavoilla johtamansa neuvoston selvän enemmistön päätöksen toteuttamista. En ole havainnut mediassa yhtään ainoaa Mäenpäälle osoitettua kysymystä viivyttelyn ja koukeroiden takia.

HISTORIANKIRJOITUKSESTA EPÄEETTISTÄ

Jäsenluettelon julkaisemisesta internetissä oli siten kaksi toisilleen vastakkaista mielipidettä. Ensin neuvosto tuoreeltaan totesi, että toimittajat itse penkovat erilaisten ammattinharjoittajien ja henkilöryhmien sekä yksittäisten kansalaisten taustoja tehdessään omia juttujaan.

Myös nimiluetteloiden ja arkistojen tutkiminen on sekä toimittajan eettisten sääntöjen eli uuskielellä journalistin ohjeiden mukaista että laillista toimintaa. Toimittajan eettiset säännöt velvoittavat tarkistamaan juttujen asiatiedot ja sellainen vaatii toisinaan rekistereiden tutkimista.

Toveriverkon painostuksesta JSN:n puheenjohtajisto halusi todeta, etteivät toimittajat ole sellainen julkista toimintaa harjoittava ammattikunta, jonka jäsenten henkilö- ja yhdistystoimintatietojen pitäisi olla julkisia. Puheenjohtajisto yritti siten kieltää tai estää tutkivan journalismin harjoittamisen ja saman tien historiankirjoituksen ainakin suomalaisen median omien asioiden kohdalla.

Toimittajaliiton jäsenluettelo on vanhan aikansa eläneen yhdistyksen vuosikymmenien takainen nimilista. Sitä ei ole nyt tuoreeltaan koottu umpimähkään, mielivaltaisesti tai tarkoituksenmukaisesti tämän hetken tarpeisiin. Sen voi rinnastaa muihin arkistoissa oleviin yhdistysten jäsenluetteluihin. Jos sen julkaiseminen on epäeettistä, on kaiken arkistoissa olevan historiallisen nimiaineiston julkaisu epäeettistä.

Historian kirjoittaminen olisi muuttunut Suomessa epäeettiseksi, jos Toimittajaliiton jäsenluettelon tuonti julkisuuteen olisi rikkonut eettisiä normeja saati lakeja.

VIIVYTYS KANNATTI

Odotellessaan JSN:n neuvottoman puheenjohtajiston päätöstä sanomalehdet eivät julkaisseet vuosikymmeniä vanhaa jäsenluetteloa. Viivyttely teki tehtävänsä, sillä koko ohjelma unohdettiin syksyyn mennessä. Toverit voivat huoahata helpotuksesta vältettyään julkisuuden kirot. Tietävästi yksikään tiedotusväline ei enää syksyllä tarttunut asiaan JSN:n päätöksen tultua julki. Mitä julkisin toiminnan ala, journalismi, saatiin viivytyksen keinoin muuttumaan salaiseksi. Se oli suomalaisen median tragikoomista arkipäivää.

Sama tapahtui tietosuojavaltuutetun tekemän päätöksen osalta, kun se ilmestyi vasta tammikuussa 2001. Tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio oli saanut MOT:n ohjelmasta kaksi kirjallista kantelua ja puhelinsoittoja etenkin Ylestä. Ne vaativat tietosuojavaltuutettua ottamaan asian käsittelyyn. Tietosuojavaltuutetun ratkaisu oli vapauttava, mutta siihenkään ei media enää jaksanut kiinnittää huomiota.

Jouni Tervon kertoman mukaan myös muutaman liuskan pituisen jäsenluettelon palauttaminen internetiin ratkaisujen jälkeen jäi tekemättä ja yhtenä syynä siihen oli Ylen hallinnon mukaan MOT:lle varattujen internet-tilojen täytyminen. Internetiä käyttävien ulkopuolisten silmin perustelu kuulostaa tyhjältä, sillä internetin sähköisten avaruuksien seinät ovat lavealla ja katto korkealla eikä pohjaa ole ollenkaan.

SALLITTUJA LISTOJA

Elämä rientää kuitenkin kiivaammin kuin JSN:n puheenjohtajisto on osannut uskoakaan: toveriverkkoa koskeneen köydenvedon liepeillä on tehty julkisesti päätös ryhtyä julkaisemaan taloustoimittajien omaisuusluetteloita ja etenkin tietoja

pörssiomistuksista. Journalisti-lehden päätoimittaja on erikseen kannattanut listoja ja suurta avoimuutta. Osakeomistusten väitetään vaikuttavan taloustoimittajien työhön.

Taloustoimittajien yhdistyksellä on vapaaehtoinen osakerekisteri Suomen Arvopaperikeskuksessa. Satakunta henkilöä yhdistyksen 350 jäsenestä on ilmoittautunut rekisteriin, jota kuka tahansa voi käydä tarkistamassa nähdäkseen toimittajien omistukset. Kun eräs Taloussanomien toimittaja joutui irtisanoutumaan työstään käytyään työpaikkansa sääntöjen vastaisesti lyhyttä kauppa pörssiosakkeilla, ryhtyi Journalistiliitto tarkistamaan ohjeistustaan toimittajien osakekaupan pelisäännöistä. (AI, 5.12.01.).

Kukaan ei ole valittanut Julkisen sanan neuvostolle taloustoimittajien listaamisesta omistusten mukaan, vaikka omistaminen on lakien parhaiten suojaama yksityiskohta suomalaisessa yhteiskunnassa ja vielä tiukemmin yksityisasiain kuin poliittiset mielipiteet. Listaamista pidetään enemmän kuin tarpeellisena, jotta taloustoimittajien töitten puolueettomuutta voidaan arvioida.

Niinikään kukaan ei ole valittanut lehdistä, jotka ovat vuodesta toiseen julkaisseet esimerkiksi Nokia-miljonäärien nimilistoja osoitetietoineen kaikkineen. Muita pörssimiljonäärejä, optiomiljonäärejä ja suurimpien verojen ja liikennesakkojen maksajia tai apurahojen saajia koskevia nimiluetteloita tehdään kaiken aikaa toimituksissa ja lehdet julkaisevat niitä. Kukaan ei liene asettanut kyseenalaiseksi niiden eettistä kestävyyttä.

MEDIAN RISTIT

Toveriverkko on tehokas salaaja. Sillä on kanavia ja vaikutusvaltaa kulissien takana median aloilla verrattomasti enemmän kuin vapaamuurareilla, rotareista puhumattakaan. Sitä voi verrata vanhoihin vakiintuneisiin hyvien veljesten klubeihin, joissa on totuttu päättämään valtakunnan asioista.

Vanhoissa klubeissa istuvat omistajat ja heidän ystävänsä. Niistä käsin johdetaan valtaosaa Suomen lehdistöstä ja muusta elinkeinoelämästä tavoilla, jotka vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Asia tunnetaan ja tiedetään. Omia etujaan yhteiskunnan kustannuksella ajavien omistajien verkostot ovat median aidon tehtävän alkuperäisiä horjuttajia.

Toveriverkko on mukana omalla tasollaan johtamassa lehdistöä. Se on kaksijakoinen: se palvelee nöyrästi omistajia ja samalla sormeilee lehdistön sisältöä ja median tarjontaa parhaansa mukaan työntämällä sinne omaa aineistoaan ja karsimalla itselleen hankaliksi kokemiaan aiheita ilman, että omistajat välttämättä oivaltavat tapahtumien laajuutta. Kokonaisuus on jo ajat sitten hyvästellyt moniarvoisen länsimaisen lehdistön ihanteet.

Kurkistus median kulisseihin avaa herkullisia näkymiä hiirenhiljaa piilotteleviin toverisoluihin, jotka elävät eräänlaisessa symbiosis-suhteessa omistajien kanssa ja vaikuttavat median sisältöön ja sen maailmasta antamaan kuvaan. Yle ja MTV olisivat kiitollisia selvitettäviä kuten myös Journalistiliitto.

Toveriverkko siipeilijöineen on hyvin edustettuna Suomen suurimman lehden toimituksessa ja eri portailla sen johdossa. Jos Helsingin Sanomissa aloitettaisiin avoin keskustelu verkostoituneesta toveriryhmästä, täytyisi lehti pitkäksi aikaa jo sen oman päätoimittajatason kirjoituksista. Se kuuluu kuitenkin asioihin, joista ei saa puhua.

PÄÄTOIMITTAJIEN PARADOKSIT

Herkullisen paradoksin tarjoili itse vastaava päätoimittaja, joka kolumnissaan valitteli tai iloitsi, että Suomella on tili tekemättä 1970-luvun menneisyyden kanssa. (HS, 21.1.01)

Juuri vastaava päätoimittaja voisi halutessaan avata lehden palstat kaikelle tilinteolle, mutta eipä ole avannut.

Tilinteon vaikeus estää myös ulkopuolisia aloittamasta todellista analysointia. Kalevan päätoimittaja Risto Uimonen kommentoi kolumnissa taistolaiskeskustelua laajalti Eino S. Revon päivistä Pirkko Saision näytelmään Baikalin lapset. (Kaleva 22.12.2002.) Uimonen pysähtyi kuitenkin kohta tutkimusmatkansa alussa ryhtymättä varsinaiseen selvittelyyn.

Uimonen olisi voinut mennä suoraan Helsingin Sanomien nykypäivien toimitukseen ja repäistä kulissit. Hän oli ollut lehden pääkirjoitustoimittajana pitkälti toista vuosikymmentä ennen Ouluun paluutaan ja tuntee ja tietää taistolaiskuviot. Uimonen teki kuitenkin syvän kumarruksen lehden omistajan Aatos Erkon edessä ja vaikenä aina päätoimittajatasoa myöten levinneistä Hesarin taistolaisista. Se on vahinko ja sääli, sillä Uimonen on pätevä aikalaistodistaja, joka nyt antoi väärän todistuksen omasta ajastaan.

Joka tapauksessa Uimonen teki palvelun historian tutkimukselle todetessaan Eino S. Revon roolin olleen keskeinen taistolaisuuden voittokulussa Ylessä. Muuten Revon muistokirjoitukset kautta lehdistön vuoden 2002 lopulla kiittelivät merkittävän kulttuuripersonan uraa uurtanutta työtä ja ihastelivat hänen näyttäviä aikaansaannoksiaan paljastamatta hänen pyrkimyksiään edistää taistolaisten asiaa Ylessä, viedä Suomea kohti diktatuuria tai muistuttamatta sitä erittäin vastenmielistä yksityiskohtaa, että tämä aktivisti ja älykkö ihaili syvästi Pohjois-Korean diktaattoria ja järjestelmää.

Miksi Uimonen ei tohtinut käsitellä Hesarin toimituksen johtoportaisissa olevia taistolaisia? Miksi Uimonen oli ylipäänsä lähtenyt kirjoittamaan hankalasta aiheesta, kun hän kesken kaiken jättikin kulissien piiloihin ne varsinaiset paljastukset, jotka on pakko tehdä kotimaisen keskustelun vauhdittamiseksi ja journalismin historian selvittämiseksi?

Helsingin Sanomat käytti Uimosen kolumnia hyväkseen ja lainasi sitä seuraavana päivänä muut lehdet -osastossaan. Siihen oli poimittu pelkästään Uimosen kiittelyt Helsingin Sanomien omistajalle rohkeasta taistelusta taistolaisia vastaan. Kokonaisuus kertoo disinformaation voitosta.

TAISTOLAISTA ARKIPÄIVÄÄ

Helsingin Sanomien toimituksen arkipäivä on toisenlaista kuin Risto Uimonen kirjoitti. Lehden toimitusta johtaa melkoinen joukko taistolaisia ja heidän hengenheimolaisiaan, jotka lehden omistaja on itse hyväksynyt ja nimittänyt tehtäviinsä. Uimosen olisi kannattanut selvittää tämän symbiosis-suhteen taustoja.

Päätoimittaja Reetta Meriläinen myönsi taistolaisuutensa syntymäpäivähaastattelussaan, mutta vähätteli sitä pontevasti ja väitti irtaantuneensa stalinismista. (HS, 22.4.00)

Irtaantuminen ei ole käynyt ilmi hänen kommenteistaan ja työtilauksistaan toimituksessa. Hän muistelee edelleen Neuvostoliittoa nostalgisesti. Se kävi minulle monta kertaa selväksi ollessani lehden kirjeenvaihtajana Moskovassa 1991-95. Meriläinen toi julki tyytymättömyytensä aamuneuvotteluissa, kun hänen tilaamissaan jutuissa ei ollut tarpeeksi menneisyyden kaipuuta.

Journalistisesti ajatellen Meriläisen syntymäpäivähaastattelu oli paljastava. Päätoimittaja kertoi opetelleensa miesten maailman pelin säännöt voidakseen pelata vaikutusvaltaisella päätoimittajatasolla. Toimituksessa Meriläisen harrastamista kovien miesten tavoista lentää paljon kommentteja. Median piireissä taas pelin säännöillä pelaaminen merkitsee ryhtymistä hallitsevan eliitin jäseneksi eikä työn tekemistä sen vahtikoirana.

Journalismin ihanteet joutavat siinä tienposkeen ensimmäisinä, mutta tästä ongelmasta eivät alan järjestöt kehitä teemaa kirjoittelulle. Lukijoiden täytyy vain ymmärtää, että itsevaltaisten ja epädemokraattisten lehdenomistajien pyrkimyksiä toteuttavat nöyrimmin juuri taistolaiset, joiden nahan alle on syöpynt kritiikitön johtajan totteleminen, kunnioitus tai jopa palvonta.

TOVERIVERKON KOSKEMATTOMIA

Syksyllä 1996 Helsingin Sanomissa ilmestynyt jossakin määrin kriittinen selostus Helsingin yliopistoon perustetusta uudesta laitoksesta selvittää toveriverkon työskentely- ja vaikutustapoja. Kirjoitus herätti toimituksen johtoportaisissa hapanta närästystä. Pari päivää hyvin lyhyen jutun ilmestymisen jälkeen viikonvaihdessivujen päätoimittaja Heleena Savela kutsui minut puhutteluun. "Sinä et saa kirjoittaa tällaista tuosta uudesta instituutista", Heleena kielsi. Hän ei vaivautunut perustelemaan asiaa, vaan yksinkertaisesti kielsi instituutin kriittisen käsittelyn.

Tapaus oli yksinkertainen: Uuden laitoksen johtajaksi oli nimitetty marxilainen tutkija. Hän otti yhteyttä Savelaan, joka teki oitis palveluksen toverilleen kieltämällä sanomalehdessä tämän johtaman laitoksen kritisoinnin. Joitakin päiviä myöhemmin lehden kakkosivulla Vieraskynä-logon alla ilmestyi laitoksen johtajan kirjoitus, jossa hän ylisti laitostaan laidasta laitaan.

Portinvartijana toimivan päätoimittaja Savelan ohjeista ja kielloista syntyi hilpeitä paradokseja. Samaan aikaan kun hän kielsi tutkimasta kriittisesti marxilaisen sosiologin johtamaa instituuttia, hän hyväksyi sivuille esimerkiksi presidentti Ahtisaarta mustaavia juttuja ja oikein kannusti iskemään Tarmo Kunnasta, tuolloin Pariisin kolmannessa yliopistossa vierailevana professorina työskennellyttä kirjallisuusmiestä. Kunnas oli tullut kirjoittaneeksi lehteen jutun nuoren sukupolven käyttämän suomen kielen köyhtymisestä. (HS, 31.12.97). Toimituksessa se sai aikaan raivostuneen reaktion. Muutama toimittaja pilkkasi Kunnasta lehden sivuilla poikkeuksellisen henkilökohtaisesti. (HS, 4.1.98).

"KUNNASTA SAA ISKEÄ"

Päätoimittaja Savela sanoi viikkopalaverissa: "Kunnasta saa kyllä iskeä, se on niin elämästä vieraantunut tyyppi!"

Kunnas ei kuulunut taistolaisten toveriverkkoon. Hän oli siis vapaata riistaa.

Sunnuntaisivut lähetti iskuvalmiin reportterin Pariisiin saakka haastattelemaan Kunnasta tarkoituksena solvata tätä lehdessä perusteellisesti. Kirjoittamassaan sivun pituisessa tarinassa Kunnaksesta toimittaja viljeli näkyvästi "vittu"-sanaa. Toimituksessa oli tehty johtopäätös, että nuorison kielenkäytössä Kunnasta ärsytti eniten juuri vittu.

Ahtisaaren, Kunnaksen ja yliopiston toveriverkkovetoisen laitoksen saama täysin erilainen kohtelu isossa sanomalehdessä osoittaa, mitä saattaa tapahtua minkä tahansa laitoksen tai asian kohdalla, kun muut kuin journalistiset tavoitteet ratkaisevat kohtelun. Toveriverkko saa nostetuksi omat ihmisensä kaiken arvostelun yläpuolelle, koskemattomiksi. Muista voidaan sanoa mitä tahansa.

Istuvan presidentin poliittisten ratkaisujen kritisointi on tietenkin median tehtäviä yhteiskunnallisen työnjaon mukaan. Journalismia ei kuitenkaan ole se, että samaan aikaan kaiken arvostelun yläpuolelle nostetaan nollatutkimusta tekevä ja paljon rahaa turhaan kuluttava laitos, joka jakaa suojatyöpaikkoja omalle väelle yliopistolla ja tekee poliittisesti valikoivaa tutkimusta.

ELÄMÄNI KUTEN MUISTAN

Moneen ehtivä MOT-toimitus kävi filosofi Georg Henrik von Wrightin muistelmiin käsiksi tutkivalla innolla ja löysi monenlaisia asioita, joita muistelija itse ei ollut muistanut. Se herätti tietenkin riemua.

Sen sijaan riemua eivät ole herättäneet ikänsä takia eläkkeelle joutuneen maanmainion radiotoimittajan Hannu Taanilan puolesta julkaistut kirjoitukset. Eri lehdissä pahoiteltiin Taanilan eläköitymistä ja esitettiin hänelle henkilökohtaista jatkoaikaa radiossa.

Sanavalmis Taanila on hauskuttanut radionkuuntelijoita vuosikymmenet ja pannut heidät usein ajattelemaankin tavalla, joka ei onnistu kaikille toimittajille. Taanila on ollut ahkera ja lahjakas työntekijä ja sinänsä on onneksi se, että hänen sallittiin olla työssä aina eläkeikään saakka potkimatta häntä pois.

Kannatuskirjoituksissa unohtuivat kuitenkin Taanilan mustat puolet ja hänen taistolaisuutensa. Missään ei muisteltu miten Taanila herjasi toistuvasti aina väsyksiin saakka talvisotaa ja Suomen asevoimia, jotka puolustivat omaa maata hyökkäävää neuvostoarmeijaa vastaan. Taanila avasi suunsa aika ajoin vähintäänkin kerran viikossa solvatakseen suomalaisia sotilaita oman maan puolustamisesta. Taanila olisi vielä 1980- luvullakin suonut, että Stalin olisi voittanut 1939-40. Ehkäpä hän edelleenkin on samaa mieltä, mutta hänellä ei enää ole tilaisuutta esittää toivomuksiaan Ylessä.

Asioihin kuuluvat kaikki puolet ja monisärmäisiin ihmisiin kaikki särmät. Niitä ei saa unohtaa eikä niistä vaieta. Taanilan arvo ahkerana propagandistina ja kulttuurihenkilönä ei lainkaan vähene siitä, että hänet muistetaan myös vannoutuneena stalinistina hyökkäävässä Ylen lähetyksissä talvisodan Suomea vastaan. Taanilan kohdalla on nykyinen sukupolvi pahasti laiminlyönyt tiukan ohjeen, jonka mukaan aikalaistodistusten täytyy olla kattavia, jotta kahta sukupolvea nuoremmat ihmiset eivät joutuisi ymmälle.

VAIKENEVA MEDIA

Kaiken vääristelyn ja salailun keskellä on satunnaisia poikkeuksia kuten Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimittaja Antti Blåfield. Hän ryhtyi pohtimaan toveriverkkoa ja jäsenyyttään siinä heti talvella 2000 MOT:n ohjelman jälkeen.

Hän tuntee toverinsa ja tietää, että monissa Suomen lehtitaloissa, Ylessä ja MTV:ssä on lukuisasti Toimittajaliiton ja toveriverkon jäseniä. Ylessä heitä on erittäin paljon ja niin heitä on myös Helsingin Sanomien toimituksessa päällikköinä, toimittajina ja avustajina. Osa heistä tekee työtä selvästi ammattitoimittajina, mutta toiset jatkavat siinä määrin ideologisen lastin painamina, että heidän työnsä luotettavuus kärsii.

Esimerkiksi Tiedonantajan aiemmat toimittajat ja ulkomaan kirjeenvaihtajat ovat sijoittuneet median ja yhteiskunnan eri puolille tavalla, joka antaa heille mahdollisuuden jatkaa entistä verkottumistaan ja uutisvirran manipulointia. Eräät heistä harjoittavat disinformaatiotaan Venäjältä ilman, että muut journalistit olisivat otsaansa rypistäneet.

Blåfieldin keskustelunavaus meni mönkään. Jukka Rislakia lukuun ottamatta yksikään toinen toveriverkkolainen ei ole sanonut julkisuudessa mitään eikä Rislakin tavoin ole ryhtynyt kiistämään. Jotkut kantelivat JSN:lle tai tietosuojavaltuutetulle mutta sen voi tehdä suhteellisen hyvässä piilossa julkisuudelta.

Useimmat yrittävät vaikenemalla ohittaa paljastetuksi tulemisen työtapaturman. Viisaimmat kai otaksuvat, että tavanomaiseen tapaan koko asia unohtuu jos siitä ei puhuta ja toveriverkko voi jatkaa mielensä mukaan uutisvirran sormeilua. Mediakenttä vaikenee samaan tapaan kuin Suomessa on aina totuttu vaikenemaan asioista, joista puhuminen loukkaa tärkeiden ihmisten mielenrauhaa.

EPÄREHELLISTÄ

Blåfield reagoi uudelleen kesällä toimittaja Eero Silvastin lehtikirjoitukseen. (HS, 3.7.00) Silvasti oli käyttänyt puheenvuoron Helsingin Sanomien kulttuuriosastossa riehuneessa ulkopuolisin silmin perin tekopyhältä näyttäneessä kirjoittelussa saksalaisen filosofin Martin Heideggerin natsisympatioista. Silvasti huomautti täsmällisesti, että juuri nyt täyttä miehuuttaan keskellämme elävä suomalainen älymystö vaikenee omasta Neuvostoliiton pakkojärjestelmän ihailustaan.

Kulttuuriosaston kirjoittajat olivat kirmanneet natsismin haaskalle ryhtymättä keskustelemaan omasta toveriverkostostaan. Blåfield teki poikkeuksen ja kehotti verkostunutta kotimaista älymystöä mieluummin puhumaan omista stalinistisista pakkovaltasympatioistaan kuin vaikenemaan. Jäätyään vastakaiutta hän lopetti kehottelunsa.

Keskustelusta ei tullut mitään. Kukaan ei halunnut keskustella stalinismista, Neuvostoliiton vaikutustavoista eikä suomettuneen toveriverkon valtaotteesta mediaan. Entiset stalinistit kautta median estivät tervehdyttävän keskustelun.

Osa kotimaista mediaa Helsingin ulkopuolella jaksaa toistaa vaatimusta neuvostoaikojen pölyjen siivoamisesta Suomen nurkista. Se suhtautuu ongelmaan avoimesti ja eri tavalla kuin tekevät maan suurin sanomalehti, arvostetuin viikkolehti ja televisioyhtiöt.

Esimerkiksi Hämeen Sanomien päätoimittaja Terttu Häkkinen muistutti: "Arkistoista kaivetut filminpätkät kertovat, miten rokkotukkaiset tytönruipaleet ja risuparrat rasvalettinurukaiset kiljuvat kaula suorana kuolemaa kapitalisteille. Moni kiljujista on

nyt näkyvällä paikalla rakentamassa markkinataloutteen nojaavaa yhteiskuntaa. Neuvostoaikeisten yhteyksien penkominen ja julkistaminen ei ole kaikkien mieleen mutta tehtävä se on. Jokaisen kansakunnan on joskus siivottava nurkkansa ja tuuletettava tunkkaiset komeronsa voidakseen jatkaa normaalia elämää.” (Hämeen Sanomat, 27.5.00).

Jotta nurkat tuulettuisivat, on ovet, ikkunat ja arkistot avattava. Se on lehdistön tehtävä yhteiskunnallisessa työnjaossa. Jos toimittajilla on liian paljon luurankoja kaapeissaan, he eivät halua penkoa niitä eikä paljastaa sisältöjä. Jos toimittajat arkailevat poliitikkojen edessä, jäävät kaapit niinikään penkomatta. Siinä tapauksessa media keskittyy vaarattomiin aiheisiin, vallanpitäjien liehittelyyn ja viihteeseen.

Sellainen ei ole sitä moniarvoista mediaa, josta Suomi vaurastuisi henkisesti ja aineellisesti. Sen ongelmia on yleinen uskottavuuden puute. Kun toimittajat ja lehdistö vaikenivat yhdestä selkeästä asiakokonaisuudesta, on ilmeistä, että ne sormeilevat myös muita asioita enemmän kuin rehellisen portinvartijan pitää.

LUKU 3/II:

“ALUSSA OLI SANA. JA ON VIELÄKIN.”

Ranskalainen päätoimittaja professori Ignacio Ramonet tarkastelee sananvapauden ja - käytön muuttumista uusien viestintäteknologioiden otteessa. Aiemmat käsitykset viestinnästä ja elämää rikastuttavasta kommunikaatiosta on ollut professorin mukaan pakko haudata ja niiden tilalle on syntymässä uuden kielen maailma, jossa yleisön manipulointi ja monenlainen yritysten harjoittama sensuuri pääsevät valtaan. (Median tyrannia, suom. Jouni Kuurne. WSOY. Vantaa 2001.)

Ranskalainen näkemys syleilee maailmoja ja ratsastaa suurista kansainvälisistä uutistapahtumista toisiin. Niiden vaikutukset työntyvät tietenkin elektronisen tiedonvälityksen nopeudella Suomen median samalla hetkellä kuin ne syntyvät Ranskassa, Saksassa, Yhdysvalloissa tai Kiinassa. Mielenpiteiden manipulointi on yhteinen nimittäjä. Totuuden ja tapahtuneen muokkaaminen kertojan omiin tarkoituksiin. Se tapahtuu kansainvälisissä ja kansallisissa ympyröissä samaan tapaan.

Sananvapauden vallitessa moniarvoinen länsimainen journalismi antaa mahdollisuudet kaikille aatesuunnille kuvata itseään ja maailmaa. Se antaa myös tilaisuuksia käydä kampanjoita, vaieta valikoivasti ja tavoitella valtaa ja rahaa. Sananvapaus edellyttää toteutuakseen myös kohtalaisen valpasta ja valistunutta yleisöä, joka ei pysähdy ihastelemaan pelkkää uutta teknologiaa.

Suomen ja suomalaisten manipulointi ja niin yhteisöllinen kuin yrityskohtainenkin “sensuuri” liittyy ennen kaikkea omaan kotikutoiseen traumaan, suomalaisten suhteeseen Neuvostoliiton ja Venäjään, kukistuneeseen kommunistiseen puolueeseen ja imperiumin uudistamiseen pyrkiviin venäläisiin. Traumaattiset kokemukset eivät kulu vaikenemalla. Puhua taas ei ole uskallettu. Siispä puhetta sensuroidaan ja yleisöä

manipuloidaan. Se jatkuu yhä vaikka Neuvostoliitto kuoli ja kuopattiin jo vuosikymmen sitten.

Suomalaisessa mediassa laaja ja vahva tietoa salaava ryhmäkunta, toveriverkko, on osannut hyödyntää journalismin sallivuutta. Toveriverkosto saa töitään julkisuuteen eniten Ylen kanavilla ja sanomalehdistä hyvin usein ja paljon Helsingin Sanomissa. Molemmista medioista ne verhoetaan mielellään kulttuurin kaapuun. Se on yksioikoinen tapa manipuloida hyväntahtoista yleisöä. Suora esimerkki ideologisesta journalismista on ollut Radio Suomen kulttuurikahvila sunnuntaisin. Se tekee toistuvasti määrätietoisia yksisilmäisiä ohjelmia, joissa nollateemoja esitetään ns. tärkeinä asioina.

Puhe radioaalloilla tulee ja menee. Siihen on hankala tarttua ja avata keskustelua, koska se vaatisi aina teknisiä apuvälineitä. Radio ja televisio ovat propagandistien käsissä oivia välineitä. Ne auttavat luomaan mielikuvia mutta niiden virheellisestä käytöstä ei jää kiinni.

HYVÄT JA PAHAT

Painettu sana tarjoaa pysyviä esimerkkejä journalismin venyvyydestä toveriverkon käsissä. Käypä esimerkki on lahden takaa lainattu kampanja, jossa Suomen opetushallitus valmisti Ruotsin mallin mukaan opetusaineistoa natsi-Saksan juutalaisvainoista. Kirja *Kertokaa siitä lapsillenne* ilmestyi myyntiin 2001.

Ruotsalaisen oppikirjan kääntämistä Suomenkin kouluihin ajoivat runsaan vuoden päivät erityisen innokkaasti Helsingin Sanomien kulttuuriosasto ja sen verkostoituneet henkilöt. Kirjaa tuotiin toistuvasti esille muillakin osastoilla. (Esim. HS, 25.6.99). Perin harvojen kirjojen puolesta on käyty yhtä innostunutta tekstimainoskampanjaa.

Hesarin innokas kulttuuriosasto ei ole vaatinut opetusaineistoa stalinismista vaan ainoastaan natsismista. Opetushallitus ei ole hankkinut kouluille opetusaineistoa Neuvostoliiton kansanmurhista eikä neuvostojärjestelmän rikoksista, vaikka kauhukammion toinen peto stalinismi tappoi sekä liitossa natsien kanssa että natsien vihollisena kymmeniä miljoonia ihmisiä, paljon enemmän kuin natsit konsanaan kuten esimerkiksi vihdoinkin suomennettu *Kommunismen musta kirja* kertoo.

Suomi pienenä rajamaana on ollut yksi keskeisiä Neuvostoliiton uhreja, joten asian pitäisi kuulua Suomen medialle ja koululaitoksellekin. Kyse on edelleenkin suomettumisen tabuista, joita etenkin taistolaiset yhä elättävät. Se kävi ilmi myös Kommunismen mustan kirjan kohdalla. Suomessa kustantaja WSOY lähetti sen kirjakauppoihin sammutetuina lyhdyin ilman näyttävää julkistamista, kun esimerkiksi Virossa järjestettiin vironnoksen julkistaminen näyttävästi ja tasavallan johtajat olivat mukana puhumassa asioiden selvittämisen tärkeydestä.

Ostaessani opetushallituksen kirjakaupasta Helsingissä juutalaisvainoista kertovaa kirjaa kysyin opetusmateriaalia Gulagista eli Neuvostoliiton vankileirien saaristosta. "Mistä Gulagista? Mikä se on?", kysyi myyjä. Hän ei ollut kuullutkaan Gulagista eikä tiennyt stalinismin uhreista tai sitten oli unohtanut kaiken. Opetushallituksella ei ollut tarjolla neuvostomaan murhenäytelmistä minkäänlaista aineistoa eikä sellaista luvattukaan.

Median toveriverkko vaikenee reaaliosialismin pahoista töistä niin säännönmukaisesti, että se on tulkittavissa tarkoitukselliseksi manipuloinniksi. Samaan aikaan nykypäivän

Saksaa tuomitaan jatkuvasti natsiajan murhatekojen perusteella. Merkillisintä on, että näistä toveriverkon jäsenistä hyvin monet luonnehtivat itseään älymystön jäseniksi.

VIHAN KYLVÖÄ

Tuo ruotsalainen kirja natsismin kauhuista ilmestyi myös venäjäksi kesällä 2000. Käännöskirjaa esitteli Helsingin Sanomissa Toimittajaliiton jäsen, jonka mukaan kirja on erityisen tarpeen venäläisille, koska Venäjällä vasta nyt aletaan herätä huomaamaan "holokausti", juutalaisten kansanmurha. (HS, 5.8.00).

Lähes sivun kulttuuriosastosta täyttänyt juttu ohitti silmää räpäyttämättä ne vähintään kaksikymmentä miljoonaa ihmistä, jotka Stalin tapatti omasta väestöstään, juutalaiset mukaan luettuina. Heidän kohtaloissaan on muistamista, tutkimista, opettamista ja kirjoittamista, mutta kirjoittaja ei edes maininnut heitä eikä antanut ymmärtää, että neuvostohistoriassa saattaisi olla jotakin paljastamista.

Venäjän kouluissa luetaan ruotsalaista kirjaa natsien juutalaisiin kohdistamista tuhotöistä, kun itse Neuvostoliitossa monta kertaa enemmän ihmisuhreja vaatineista kansanmurhista ei lueta eikä tehdä koulukirjoja. Venäjän oppikirjoissa venäläisiä kuvataan mielellään suureksi kulttuurikansaksi, joka on muita etevämpi. Suuri kulttuurikansa ei tietenkään tee pahoja tekoja.

On helppo kuvitella, millaisen elämäkatsomuksen venäläiset lapset saavat, kun he voivat oppia vihaamaan Saksaa ja saksalaisia ja unohtaa omien perheittensä ja naapuriensa, koko oman kansansa edellisten sukupolvien suunnattomat kärsimykset. Tälle ongelmalle suomalainen stalinisti ei omistanut ajatustakaan, vaikka juuri siihen journalistin pitäisi kohdistaa huomiota.

Sen sijaan kirjoittaja esitteli lämpimin sanoin sekä Moskovaan nousseen sotamuistomerkkialueen että presidentti Vladimir Putinin "suvaitsevuusohjelman". Hänen mielestään ne kertovat venäläisen kulttuurin inhimillisyydestä.

Tosiasiassa Moskovan uusi sotamuistomerkkialue ei ole kunnianosoitus kaatuneille eikä anteeksipyyntö paljosta pahasta. Koko suunnaton monen kymmenen hehtaarin laajuinen aseita ja paviljonkeja täynnä oleva alue on pystytetty "maailmanhistorian suurimman sotavoiton kunniaksi" ja "puna-armeijan ikuisen kunnian" osoitukseksi. Siellä ei muistella kaatuneita eikä uhreja vaan siellä ylistetään johtajien kunniaa, ennen kaikkea nykyisin elävien johtajien.

Samalla tavalla Putinin "suvaitsevaisuusohjelma" hänen aloittamansa toisen Tshetshenian sodan riehussa edelleen jo neljättä vuotta voi olla "suvaitsevuutta" vain vannoutuneen stalinistin tai natsin mielestä. Kaikille muille se on pelottava muistutus vallan taipumuksesta sokaista ihmiset. Journalistisesti ajatellen pitkän kirjoituksen laatinut käyttää karkeasti hyväkseen moniarvoista läntistä journalismia. Ongelma on lähinnä toimituksen, joka toistuvasti julkaisee entisten vakaumuksellisten taistolaisten kirjoittamia Neuvostoliiton mahtiaikoja kaipaavia ja Saksan nykysukupolvia mustaavia katsauksia.

Journalistit ottavat siinä käsiinsä oikeuden päättää lukijoiden puolesta siitä, millaisista aineksista maailmankuvaa rakennetaan. Julkaistujen juttujen kirjo ei heijasta tämän hetken maailman todellisuutta vaan antaa tarkoituksenmukaisesti vääristellyn kokonaiskuvan. Kyse on erityisestä suomalaisesta yleisön manipuloinnista. Siinä rikotaan toimittajan eettisiä sääntöjä ja länsimaisen journalismin perusperiaatteita.

VAIETTU SELVIITYMISKERTOMUS

Käytännön esimerkin toimittajien kyvystä toimia uutisvirran portinvartijoina tarjoaa tapa, jolla on julkaistu tietoja Kadettikunnan valmistamasta historian oppimateriaalista peruskouluja varten. Se on nimeltään *Suomen selviytymiskertomus*. Se kertoo oman maan lähihistoriasta 1900-luvulta. Opetushallitus on jakanut rompun kouluihin.

Media on ottanut sen vastaan varsin eri tavoin. Maaseutu- ja veteraanilehdistö ovat selostaneet kadettikunnan laajana ryhmätyönä valmistamaa opetusaineistoa kuvin ja kirjoituksin. Helsingin Sanomat julkaisi ennakkotiedon asiasta. (HS, 10.6.00) Sen sijaan se ei ole selostanut valmistunutta työtä, vuosisadan mittaista Suomen historiaa, joka esitetään internetiin integroidulla cd-romilla.

Tässäkin kohdassa Hesarin journalismi on erittäin valikoivaa. Jos lukijat tietäisivät manipuloimisen määrän, he voisivat pitää lehteä epäluotettavana. Lukijoita saattaisi alkaa kiusata ajatus siitä, että ison lehden toimitus on ottanut puolueellisen portinvartijan roolin eikä salli lukijoiden itsensä päättää vaihtoehtoista.

Kadettikunnan tapaan Karjalan Liitto on laatinut peruskouluja varten opetusaineiston pakkoluovutetusta Karjalasta samaan aikaan, kun kouluviranomaiset ovat askarrelleet ulkomaisten asioiden parissa oman kansakunnan kiinnostavien ja tärkeiden vaiheiden opettamisen sijaan. Karjalan Liiton laajaa työtä oman maan historian opettamiseksi on selostettu maakuntien lehdissä pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

STASI JA KGB

TV1:n MOT-toimitus esitti toukokuussa 2000 dokumenttiohjelman Itä-Saksan tiedustelupalvelun Stasin aikaansaannoksista ja agenteista Suomessa. Huhtikuussa 2002 Supo kertoi julkisuuteen, että kymmenkunta suomalaista oli arkistojen mukaan antautunut Stasin tiedottajiksi, palvelijoiksi ja agenteiksi. He tekivät työtä omaa maataan vastaan Itä- Saksan ja Neuvostoliiton hyväksi.

MOT toi julkisuuteen Stasi-ilmiantajaksi paljastuneen, kansanedustajaksi edenneen Pentti Tiusasen. Sanomalehdet kirjoittivat Tiusasesta ja TV1 teki jatko-ohjelmia aivan tyydyttävällä tavalla ilman, että toveriverkko olisi päässyt estämään niitä. Moniarvoinen journalismi teki työtään aivan tyydyttävästi.

Tiusanen oli kolmas Stasin agentiksi virallisesti paljastunut suomalainen. Hänen jälkeensä oululainen tutkija Jouko Jokisalo ilmoittautui itse ja kertoi olleensa opiskeluaikanaan yhteistyössä Stasin kanssa. Hän arveli asioiden kuitenkin tulevan julkisuuteen ja luopui salailusta. Stasi ja KGB, Neuvostoliiton turvallisuuspoliisi, tekivät yhteistyötä, jossa Suomi kuului KGB:n kenttään. Stasi värväsi Itä-Saksassa ja KGB Neuvostoliitossa opiskelleita ja työskennelleitä suomalaisia.

Neuvostoliitossa ja Venäjällä sanomalehden kirjeenvaihtajana viettämiäni kahdeksan vuoden aikana olen havainnut suomalaisia toimittajia, jotka ovat harjoittaneet asiamiehen, ilmiantajan tai agentin toiminnaksi kuvailtavia harrasteluja tai sen suuntaista puuhailua.

Kun 90-luvun alussa uudistumaan pyrkinyt Venäjä avasi hetkiseksi puolueen salaisia arkistoja ja oli raottavinaan myös KGB:n holveja, huomasin eräiden suomalaisten toimittajien pelästyvän. He odottivat sydän syrjällään omien kansioittensa avautumista

ja keskustelujensa paljastumista. He pelkäävät sitä edelleen, vaikka he ovatkin voineet rauhoittua Venäjän suljettua taas arkistonsa ja palattua virallisestikin salailun tielle.

Suomalaisissa mediatyhtiöissä on edelleen työssä henkilöitä, joilla on läheiset yhteydet aiemman KGB:n seuraajaan FSB:hen. Suoran lausunnon asiasta antoi toimittaja Reijo Nikkilä kertoessaan, että hänen työhuoneestaan Pasilassa katosi Petroskoissa ja Itä-Karjalassa tallennettua aineistoa pian sen jälkeen, kun aineiston olemassaolosta oli kerrottu julkisuudessa. Nikkilän tietokonekin varastettiin Pietarissa. Edes avulias Venäjän poliisi ei ole löytänyt konetta ja nauhatkin ovat yhä kateissa. (Julkaisu-uutiset 4/02. Editan asiakaslehti.)

Pasila tarkoittaa Ylen suurta toimituskompleksia. Siellä on siis varkaita, jotka vievät toimitusten työhuoneista Neuvostoliittoa ja Venäjää kompromettoivaa aineistoa. Nikkilä kertoi siinä omaan työhönsä liittyvän tapauksen, joka sekkin on oikeastaan Supon eikä normaalin rikospoliisin asioita. Media ei kuitenkaan ole ollut kyllin kiinnostunut kirjoittakseen siitä.

Myös Stasi -ohjelman paljastusten käsittely on yhä kesken. Se on saanut lisäjännitteitä, kun aiempi Supon päällikkö Seppo Tiitinen tuli uuden tuoreen Stasi-jutun yhteydessä paljastaneeksi, että hän oli esitellyt presidentti Mauno Koivistolle jo 90-luvun alussa ulkomailta saadun nimiluettelon Stasin agenteiksi tai yhteistyöhenkilöiksi väitetyistä suomalaisista. Tiitisen listasta on kehittynyt nykymedian saippuaoppera.

SUOMENSYÖJIEN PUHTAAKSIPESU

Agenttien rinnalla Neuvostoliiton vanhat vaikutuskanavat suomalaisiin toimittajiin pätevät yhä, vaikka neuvostovaltio on hävinnyt kartalta. Havainnollisia esimerkkejä suomettamisen vaikutuskanavista median piirissä on Suomen Kuvalehdessä ilmestynyt Moskovasta tehty juttu, jossa pestiin puhtaaksi Nkp:n kaksi suomensyöjää, isä ja poika Fjodorov. (Suomen Kuvalehti, 29/91) Vilkaisu tuohon yhteen ainoaan juttuun Suomen Kuvalehdessä avaa näkökulman suomettamisen aikakauteen.

Tuo juttu kelpaa journalistikoulutukseen ja oppikirjoihin esimerkiksi neuvostosyntyisestä taitavasta disinformaatiosta, jolla Neuvostoliittoa pestiin puhtaaksi. Jutun kirjoittaja on ollut jokseenkin koko ikänsä toveriverkon jäsen ja mukana Toimittajaliitossa. Toveriverkko on vienyt häntä eteenpäin.

Hänen työuransa on esimerkki siitä, mitä toveriverkko merkitsee ja miten sen levittäytyminen suomalaiseen yhteiskuntaan kantaa edelleen hedelmää sen jäsenille, joista monet yhä edelleen kokevat palvelevansa Neuvostoliiton kommunistipuoluetta.

Jos juttu olisi ollut journalismia eikä disinformaatiota, siinä olisi voitu lähestyä Fjodorovien ongelmaa ja heidän Suomi-suhteitaan samaan tapaan kuin esimerkiksi Jelena Bonner lähestyi koko neuvostojärjestelmää.

Bonner, ihmisoikeuksien puolustaja ja akateemikko Andrei Saharovin leski, kuvasi nykyisen Venäjän henkistä tilaa sanoilla "totalitarismista jäi ylhäältä leviävä valhe". (Aamulehti, 6.12.00). Avoimen puheen sijaan Kuvalehden juttu jatkoi Fjodorovien valhetta. Siellä se on yhä luettavissa Suomen Kuvalehden arkistosta.

TAISTOLAISTEN TEHOVALKAISU

Keskustelu suomettumisesta on houkutellut hyvin harvoja. Sen yrittäjät ovat saaneet eri puolueiden suomettuneilta niskaansa toistuvasti annoksen kiukkua.

Toinen tapa estää aito keskustelu on ohjata sen suuntaa. Esimerkkinä keskustelun ohjaamisesta on perin paksu kirja, joka ylistää suomettumisen ihanuutta. (*Entäs kun tulee se yhdestoista?* Toim. Johan Bäckman. WSOY 2001, 700 s.). Kirjaa mainostettiin tutkimuksena, mutta se ei ole tutkimus vaan oikea kouluesimerkki disinformaatiosta. Kirjaa arvioineet sanomalehdet eivät yleensä havainneet tai ymmärtäneet tätä.

Kirjan toimittaja oli pyytänyt paljon useammilta henkilöiltä tekstejä mutta hän kelpuutti kirjaansa vain ne, jotka vastasivat hänen tavoitteitaan. Hän poisti teksteistä ne seikat, jotka eivät sopineet hänen tarkoituksiinsa tai muutatti niitä kirjoittajilla. Psykiatri Martti Siirala oli hänen pyynnöstään kirjoittanut katsauksensa suomettumiseen, mutta kun Siirala ei suostunut jättämään pois osia kirjoituksestaan eikä muuttamaan sen sisältöä, ei se ilmestynytäkään kirjassa.

Neuvostoliitto levitti disinformaatiota yhdistämällä totta ja tarua. Disinformaatio onnistuu parhaiten silloin, kun suuri osa työstä on totta ja pätevää. Sellaisen tekstin siivellä mukaan voi uittaa tarkoituksenmukaista vääristelyä, jota useimmat lukijat eivät enää huomaakaan. Se on KGB:n antama oppi.

Sama pätee paksuun suomettumiskirjaan, jossa muutama ansiokas artikkeli peittää sen tosiasian, että kirjan varsinainen päätavoite on itsevalkaisu. Sitä harjoitti kirjaa Aamulehdessä esitellyt tiedotusopin emeritusprofessori Pertti Hemánus, joka pitkässä selittelyssään kvasitieteilijän tapaan sekotti termit, yhteiskuntajärjestelmät sekä häpeän ja ylpeilyn aiheet puuroksi, jonka tavoitteena oli kiittää stalinistisia suomettujia viisaiksi ja kaukonäköisiksi. (Aamulehti, 17.7.01).

Hemánuksen keskeisiä perusteluja suomettumisen ihanuudelle on seuraava: "Se, että Hitler hyökkäsi johtavien länsivaltojen kimppuun, ei tee tyhjäksi sitä, että hänen järjestelmänsä edusti kapitalismin irvoikkainta muotoa."

Väite on tolkuttomia kirjoituksia vähän väliä julkaisevalle Hemánuksellekin aivan merkillinen, sillä Hitlerin kansallissosialismi oli kansanvallan vastaisena diktatuurina muiden reaalisosialismien veljesaate, vaikka se käyttikin yksityisten teollisuusmiesten omaisuutta ja yhteistyötä. Jos ismeillä halutaan saivarrella, neuvostososialismi on itse asiassa ollut valtiokapitalismia tai valtion ja puolueen harjoittamaa riistokapitalismia, joka käytti orjatyövoimaa.

Olisihan Hemánus voinut vaikkapa kirjoittaa, että kansallissosialismi edusti sosialismin irvokkainta muotoa. Hän ei esitellyt käsityksiään neuvosto- eikä reaalisosialismista, mutta hänen monien muiden kirjoitustensa perusteella on tehtävissä johtopäätös, että hän varsin usein on antanut selvästi mielellään vaikutelman, että ne ovat hänen mielestään ainakin toistaiseksi sosialismin etevimmät muodot.

Kyse on vain siitä, että taistolaisverkko pyrkii harhauttamaan suomettumiskeskustelun ja pesemään itsensä puhtaaksi. Paksussa kirjassa on rituaalipuhdistusta tekevien taistolaisten rinnalla muiden poliittisten suuntien edustajia. Heidät tarvittiin kulliseksi ja jälleen kerran he olivat siihen valmiita perinteisten hyväntahtoisten hölmöjen tapaan.

VIITTOJA JA TIKAREITA

Journalistisesti katsottuna taistolaisten yhteiskunnalle tarjoama ongelma on pyrkimys salata oma minänsä. Median tehtäviä on osoittaa salaseurojen kuten toveriverkon ulottuvuudet eikä suinkaan piilotella niitä. Taistolaisilla on oikeus olla niin poliittisia ja vaikkapa yksisilmäisen stalinistisia kuin suinkin haluavat eikä se aiheuta journalistista kritiikkiä. Journalistisen arvostelun paikka on vain salailu samaan tapaan kuin vaikkapa Suomessa toimivilla vapaamuurareiden veljeskunnilla. Toimittajien olisi syytä kertoa julkisuudessa myös vapaamuurariloosien jäsenyytensä.

Avoimiakin tiedonkulun hetkiä taistolaisten elämässä on ja yksi ilmeisen avoin tilaisuus oli huhtikuussa 2001 Tampereella Vanhalla kirjastotalolla järjestetty taistolaiskäräjät. Osa puhujista edelleen kehui hurauttamista stalinismiin ja toinen osa eritteli tapahtunutta analyttisesti. Jotkut ilmoittivat katuvansa tyhmyyttään, jotkut taas herkkäuskoisuuttaan; muutamat eivät katuneet mitään. (Aamulehti, 18.4.01). Tiedon kulun kannalta tärkeä asia oli julkisuus.

Poliittisia intohimoja aikoinaan herättänyt esimerkki taistolaisten halusta ja kyvystä piilotella tietoa oli Maon Kiinan tiedotustoiminnan jarruttaminen ja jopa estäminen Suomessa. Maolaisuus kilpaili jossakin vaiheessa stalinismin kanssa ja kumpikin leiri oli tosikkomaisesti oikeassa. Taistolaiset voittivat ottelun Suomessa ja sen yhtenä seurauksena maassa oli mahdotonta saada tilatuksi julkisiin kirjastoihin Kiinan mainoslehteä Peking Review´ta.

Jälkeenpäin ajatellen asia on iso vahinko ja tekee suomalaiset naurettaviksi. Sillä oli kovia seurauksia. Väitöstilaisuudessaan maolaisuudesta Suomessa Pirkko-Liisa Kastari kertoi, ettei Suomen kirjastoissa ole yhtään kappaletta lehteä kulttuurivallankumouksen ajoilta, vaikka se ilmestyi viidellä kielellä ja vaikka Kiinan suurlähetystö jakoi sitä ilmaiseksi. (Aamulehti, 29.5.01).

Taistolainen toveriverkko jarrutti tiedon leviämistä myös paljon mitättömämmistä ja vaarattommista asioista kuin Kiinasta. Sama taistolainen toveriverkko jatkaa parhaan kykynsä mukaan salailua suomalaisessa mediassa. Mitään ei ole opittu.

Ehkäpä tutkimuksena pidettävää tietoa noista kysymyksistä saadaan lähivuosina. Helsingin yliopisto antoi talvella 2000 vuotuisen Matti Klinge -tutkimusapurahansa taistolaisuuden tutkija Jukka Relanderille. Hän tutkii taistolaisen opiskelijaliikkeen psykohistoriaa 60-luvun vapaasta radikalismista aina 70-luvun poliittiseen leninismiin.

On perin kiinnostavaa nähdä, suostuvatko toveriverkkolaiset esiintymään omilla nimillään ja kuuluuko tutkijan metodiin haastateltujen esitleminen nimellä. Jos tutkimus onnistuu tunkeutumaan asioiden ytimeen, taitaa yksi keskeinen valtakunnansalaisuus alkaa purkautua.

TOVERIVERKON UHRI

Tähän asti vain aniharvat ovat uskaltaneet puolustautua toveriverkkoa vastaan. Vielä harvemmat ovat päässeet näyttävästi julkisuuteen ja saaneet median tuekseen tai edes selostamaan puolustautumistaan toveriverkkoa vastaan. Media on vuodesta toiseen käyttäytynyt kuin se olisi omaksunut roolin taistolaisten esittämien hyökkäysten tukijana. Median suuren osan käytös on tulkittavissa siten, että tuo osa mediaa arvioi taistolaisten olleen ja edelleen olevan oikeassa.

Epätasaista taistelua median kulttuuriosastojen toveriverkkoa vastaan kuvaa kirjailija Inkeri Kilpisen *Toisinajattelija (Kirjayhtymä, 1997)*. Se on suorasukainen ja äärimmäinen kertomus toveriverkon röyhkeydestä, vääristelykyvystä ja vallanhalusta.

Kilpinen oli joutunut Helsingin Sanomien kulttuuriosaston stalinistimafian hampaisiin, ja hän osaa purkaa kokemuksensa kaunokirjallisesti. Hänen kirjansa on samalla jännittävä kuin salapoliisikertomus. Kirjan lopussa hän julkaisi satoja nimiä käsittävän toveriverkon yhden kokoonpanon nimiluettelon. Se on sivu Tiedonantajasta vuodelta 1983. Siinä suurehko joukko valon nähneitä toveriverkon jäseniä julisti intohimoisen kiihkeää vaaliohjelmaa ja näki vaaroja kaikkialla.

Kirjan lisäarvo ulkopuolisille on juuri nimiluettelo, jossa varsin monet nyt suojatyöpaikkoihin linnoittautuneet toverit ilmoittautuivat stalinisteiksi. Se avaa silmiä, koska se lisää tietoa. Tietohan on valtaa. Sen takia toveriverkko pyrkii pimittämään tiedon itselleen.

Kilpisen kirja on hyödyllinen journalismin opiskelijoille yliopistoissa ja toimittajakouluissa. Se kertoo hyvin luettavassa kaunokirjallisessa muodossa sellaisesta parin vuosikymmenen pituiseksi ajojahdiksi muuttuneesta kulttuurijournalismista, jollaiseen suvaitsevan ja terävän moniarvoisen länsimaisen journalismin ei koskaan pidä vajota eikä alentua.

Asiaan tietenkin kuuluu, ettei sananvapauden vartijana esiintyvän Helsingin Sanomien kulttuuriosasto koskaan julkaissut Kilpisen uuden romaanin esittelyä tai kritiikkiä. Sellaista ei ole ainakaan lehden arkistossa.

LUKU 4/II:

"ELÄMME TIETOYHTEISKUNNASSA, JOSSA TIETÄMÄTTÖMYYS TIIVISTYY."

"Kunhan ne baltit vähän aikaa värjöttelevät kylmissään nuotioittensa äärellä, ne palaavat kiltisti Moskovan helmaan saadakseen taloudelliset etunsa kuntoon", sanoi Helsingin Sanomien silloinen vastaava päätoimittaja Heikki Tikkanen eräänä aamuna 1990-luvun vaihteessa päivittäisessä pääkirjoitusneuvottelussa.

Keskustelun ja pääkirjoituksen aiheena oli Neuvostoliiton uhkaus sulkea öljy- ja kaasuputket Baltiaan Viron, Latvian ja Liettuan itsenäisyyspyrkimysten tukahduttamiseksi.

Esimerkki kertoo suomalaisen - ja luultavasti koko läntisen maailman - median ja poliitikkojen harhaluuloista tuolloin runsas vuosikymmen sitten, kun Neuvostoliitto viimeisteli itsetuhoaan.

Tiedon valtatiet oli ehditty avata jo internetissäkin uutta upeaa tietoyhteiskuntaa varten, mutta tietämättömyys piti majaa joka toimituksessa ja puoluepäämajassa. Kaikentasoisten vallanpitäjien tietämättömyys oli tappio suomalaiselle yhteiskunnalle.

Tikkanen oli kaukana taistolaisten toveriverkoista eikä näitä tai näiden sympatisoijia muutenkaan ollut kuin yksi ainoa Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimituksessa. Tikkasella oli omat suhdeverkkonsa, joissa tiedot, tietämättömyys ja mielipiteet Neuvostoliitosta ja Baltiasta liikkuvat virallisesti korrektilla Koiviston tasolla.

Yleinen ymmärryksen puute itäisen naapurimaan tapahtumista ja erikseen Baltian kolmen pienen tasavallan mielialoista kävi ilmi toistuvasti lehden sivuilla ja tietysti lukuisissa toimitusneuvotteluissa.

Käsitykset muissa sanomalehdissä niiden kirjoituksista päätellen olivat suunnilleen yhtä kaukana todellisuudesta, vaikka suomalaiset kirjeenvaihtajat tai ainakin muutama heistä lähettivät Neuvostoliitosta päivittäin selväsanaisia uutisia imperiumin rakenteiden murtumisesta. Suomesta jaettiin Baltian maihin neuvoja, joista levisi omahyväisen suomettumisen henki.

Neuvostovaltion hajoamisesta kuluneen vuosikymmenen aikana on mediankin piirissä ymmärrys baltteja kohtaan kasvanut, mutta Moskovan varjo on kouriintuntuvasti näkyvillä yhä kaiken aikaa ajanlaskun käännyttyä 2000-luvulle.

TIEDON TORJUNTAA

Toimituksissa oli mielipide-eroja ihmisten välillä, vaikka ne eivät kovin usein päässeet lehtien sivuille asti. Kaikki eivät tietenkään olleet taistolaisia tai myötäjuoksijoita. Silti yleisesti ottaen suomalaisen median työntekijöiden asenteet Neuvostoliittoon olivat nyrjähtäneet vinoiksi aivan kuin suomettumisen ja lisäväretyksenä taistolaisuuden hapattamina.

Tietämättömyys naapurimaan reaalioloista ja asioista jäi hyvin opetellun liturgian varjoon. Silti oikeaa tietoa oli koko ajan tarjolla, kun sadat tuhannet suomalaiset olivat matkustelleet naapurimaassa ja kymmenet tuhannet olivat olleet siellä työssä pitkiäkin aikoja. Journalistien enemmistöä se ei kiinnostanut tai se torjuttiin.

Jo varhain 1980-luvulla aikaansa paljon edellä ollut yhteisöpatologiaan erikoistunut psykiatri Martti Siirala jaksoi toistaa, ettei Neuvostoliittoon pidä suhtautua kuten häiriintyneeseen lapseen ja sietää kaikkia sen oikkuja ja taata sille erikoiskohtelua. Siiralan mielestä sitä piti kohdella kuten muitakin valtioita kansainvälisen yhteisön täysvaltaisena jäsenenä, jolla on vastuut ja oikeudet kannettavanaan kuten muillakin.

Tuossa vaiheessa Siirala puhui yhtä hyvin Karjala-asenteista kuin yleensä suomalaisten ja läntisten poliitikkojen käytöksestä.

Silloin 80-luvun loppupuolella Helsingin Sanomat julkaisi yleisönosastossaan kansanedustaja Erkki Tuomiojan tylyn kirjeen, jossa tämä politiikan ja kaiken muunkin besserwisser diagnoosinaan sanoi, että psykiatrin on syytä lopettaa opettaminen koska hän tarvitsee itse psykiatrin hoitoa.

Tuomiojan kirjoitus oli tietenkin pyrkivän poliitikon halua näyttää ja korostaa omaa viisautta neuvostolähetystölle Tehtaankadulla, mutta se olisi yhtä hyvin voinut olla suomalaisen lehdistön päälliköiden yhteisvoimin Tuomiojalta tilaama.

SIIRALA JA HAVEL

Kesällä 2001 Tshekin presidentti Vaclav Havel puhui Venäjistä samaan tapaan kuin Siirala. Kyösti Karvonen siteerasi Havelin puhetta kolumnissaan Aamulehdessä näin: "Venäjä ei ansaitse sitä, että käyttydymme sitä kohtaan kuin se olisi spitaalinen, invalidi tai erikoishoitoa tarvitseva lapsi, jonka oikkuja, olivatpa ne miten vaarallisia tahansa, pitäisi ymmärtää ja sietää.

"Tällaisen julki kakaisemiseen tarvitaan siviilirohkeutta. Tshekin presidentti Vaclav Havel osoitti sitä Bratislavassa 11. toukokuuta.

"Komea puhe on jäänyt Suomessa vähälle huomiolle. Enpä usko, että yksikään varteenotettava meikäläispoliitikko uskaltaisi puhua Venäjistä näin. Huomautettakoon, ettei Havel tihkunut ryssänvihaa, päin vastoin.

"Havelin tapaista särmää ovat osoittaneet esimerkiksi Nelson Mandela Etelä-Afrikassa ja Lennart Meri Virossa. Tiilenpääopisto ja Siperia antavat perspektiiviä." (AI, 20.6.01.)

Karvonen olisi voinut ohimennen ihailla paitsi Mandelan ja Merin särmää myös Siiralan jo kahta vuosikymmentä aiemmin osoittamaa kansalaisrohkeutta Neuvostoliiton suuntaan, koska siinä oli kuultu kotimaista järjen ääntä.

Siiralan kehuminen olisi suomalaisessa journalismissa ollut kuitenkin ennenkuulumatonta. Olihan jo voitto journalismille, että Karvonen siteerasi Havelia voidakseen kertoa, että tämän mielestä Naton on syytä ottaa Viro, Latvia ja Liettua oitis jäsenikseen täysin riippumatta Venäjän puheista.

Havel oli muistuttanut, että Venäjän on ymmärrettävä, ettei Nato ole sille uhka vaan lähentyessään Venäjän rajoja se tuo alueelle vakautta, turvallisuutta, demokratiaa ja kehittyneen poliittisen kulttuurin. Siitä kaikesta hyötyy myös Venäjä.

Karvonen käytti Havelin puhetta osoittamaan asioiden oikea laita suomalaisille poliitikoille ja medialle, jotka eivät osaa, tohdi tai ymmärrä sanoa asioita täsmällisesti. Edes johtavat suomalaiset poliitikot eivät itse uskalla ajatella saati sanoa mitään tuollaista vaan osoittavat terveen järjen puhujat mielellään hoitoon kuten poliitikko Tuomioja teki psykiatri Siiralalle.

KANSALAISSROHKEUDEN VAJE

Lehdistön alakohtainen ongelma on taidon ja kansalaisrohkeuden puute. Suomettumiselle olisi voitu sanoa jäähyväiset jo ajat sitten, jos lehdistö vaatisi poliitikkoja osoittamaan kansalaisrohkeutta tai esiintymään edes normaalin moniarvoisen yhteiskunnan demokraattiseen tapaan.

Tuomioja pystyi parikymmentä vuotta sitten Helsingin Sanomien avulla parhaamaan aikaansa paljon edellä ollutta Siiralaa ja saattaisi haluta herjata edelleenkin, mutta Havelin mustaamiseen ei edes Tuomiojan ja Suomen lehdistön yhteinen kantti riitä.

Journalistiselta kannalta katsottuna lehdistön pitkäaikainen tapa vaientaa Siiralaa ja nostaa Tuomiojaa on yhä edelleen suomettumisen ajan jatkumoa. Se on Euroopan nykyvaiheessa pelkkää henkistä laiskuutta, koska tuossa tavassa kertaantuvat pelkästään vanhat maneerit. Tuomiojan satunnaisissa aforismeissa kaikuu nostalginen

neuvostosointi, mutta lehdistö ei haasta häntä vastaamaan puheistaan. Poliitikoista ongelma ei koske vain Tuomiojaa. Lehdistöä se koskee kokonaisuudessaan.

Vuosikymmentä aiemmin Karvonen oli lopettanut kirjeenvaihtajakautensa Moskovassa, missä hän oli seurannut Neuvostoliiton rakenteiden murtumista ja ikuisiksi aiotun valtakunnan lopun alkua. Hän oli raportoinut neuvostovaltion lopun aikojen ajattelutavasta, jossa balteilla oli täysi oikeus itsemääräämiseen ja omiin valtioihin.

Neljännesvuosisata sitten Moskovassa kirjeenvaihtajana ollut Erkki Pennanen taas noudattaa edelleen neuvostoajan ajatusrakenteita, mikä käy toistuvasti ilmi hänen kolumneistaan Helsingin Sanomissa.

Kun Viron ulkoministeri Toomas Hendrik Ilves viitoitti linjapuheessaan maansa tietä pohjoismaiseksi kansakunnaksi ja valtioksi, Pennanen riehaantui kolumnissaan pilkkaamaan Ilvestä "katteettomasta rehvastelusta". (HS, 18.12.00.)

Pennanen jatkoi samaa linjaa kuin vuosikymmentä aiemmin ymmärtämättä, että Viro ja muut baltit olivat itsenäisiä itäisen naapurimaan otteesta ja täysin vapaita rakentamaan itselleen haluamaansa kansallista identiteettiä.

Pennasella olisi hyvä tilaisuus isossa lehdessä välittää tietoja ja analysoida syitä Viron ja muiden balttien ongelmiin, mutta hän tekee päin vastoin, kasaa niille lisää ongelmia. Karvosen ja Pennasen erot balttikirjoittelussa ovat kuin päivä ja yö ja molemmat mahtuvat suomalaiseseen mediaan.

VAIETTU KANSANMURHA

Journalistisesti ajatellen suomalainen media lyö Baltian kohdalla pahan kerran laimin harvinaisen tilaisuutensa vaikuttaa läntisen Euroopan yleiseen mielipiteeseen. Jos Suomen media olisi vuodesta toiseen todella toiminut Neuvostoliiton ja Venäjän olojen erikoistuntijan tavoin, se olisi kirjoittanut uutis-, reportaasi- ja pääkirjoituspalstoillaan esimerkiksi juuri Neuvostoliiton Baltian maiden tuhoksi pakottamasta internationalismista.

Silloin olisi hyvin luultavaa, että Helsingissä olevat Euroopan unionin jäsenmaiden suurlähetystöt olisivat kiinnittäneet jatkuvaan asiantuntevaan kirjoitteluun huomiota. Niiden raportit omiin pääkaupunkeihinsa olisivat hyvinkin voineet tukea Baltian maita vastustamaan Neuvostoliiton seuraajavaltion Venäjän täysin kohtuuttomia väitteitä Baltiaan jääneiden venäläisten maahanmuuttajien syrjinnästä.

On suomalaisen median häpeä, että siitä melkoinen osa on merkillisen pitkään ymmärtänyt Venäjän syytöksiä venäläisten diskriminoinnista Baltian maissa.

Vapaan läntisen moniarvoisen journalismin parhaita perinteitä kunnioittava lehdistö olisi ensin tarkastellut nykyisten vähemmistöjen eli neuvostoaikana maahanmuuttaneen väestön asemaa ja sen neuvostoaikana nauttimia etuoikeuksia ja sitten vasta tehnyt johtopäätöksensä.

Neuvostoliitosta muuttaneilla ihmisillä oli Baltiassa ainakin kaksikymmentäkaksi virallista ja lueteltua etuoikeutta ohi alueen omien kansojen. Kiistoissa on pitkälti kyse noiden neuvosto aikaisten etuoikeuksien peruuttamisesta. Siihen venäläiset eivät halua suostua vielä nytkään ja väittävät sen yrittämistä syrjinnäksi.

Moskovan politiikalla Baltian maissa oli selvät kansanmurhan piirteet, koska sen tavoitteena oli hävittää virolaisten, latvialaisten ja liettualaisten oma kulttuuri ja oma historia, kieli ja perinteet ja omat tavat. Se yritti pakottaa nämä alistetut pienet kansat omaksumaan neuvostotavat ja neuvostohistoriattomuus ja sekoittaa heidät venäläiseen herrakansaan puhumaan venäjää ja ajattelemaan imperialistisesti tai olemaan kokonaan ajattelematta.

Jos entiset neuvostokansalaiset Baltiassa ovatkin nyt lukumäärältään vähemmistöjä, he ovat juuri niitä samoja ihmisiä, jotka vielä 1991 tekivät Moskovan ohjauksella balttien kansanmurhaa ja vielä tuon vuoden jälkeenkin ovat jatkuvasti huutaneet Moskovaa avukseen yrittäessään säilyttää etuoikeutensa maiden laillisten kansojen ohitse.

KOVAPINTAINEN HERRAKANSA

Jos tuo entinen herrakansa olisi pyytänyt anteeksi neuvostomiehityksen aikoja ja luopunut vapaaehtoisesti etuoikeuksistaan, sitä kenties voisi kutsua Baltian vähemmistöksi. Se ei ole pyytänyt anteeksi, joten se käyttäytyy yhä suureksi osaksi kuin miehittäjät, jotka ovat aseiden voimin ottaneet alueen haltuunsa ja alistaneet kantaväestön orjikkeeseen.

Nämä asiat jäivät Suomen medialta selostamatta. Se on häpeällinen laiminlyönti ja osa suomettumista. Sen takia siitä on syytä edelleen puhua myös journalismin kirjoissa.

Suomen media ei ole selostanut Virosta esimerkiksi Neuvostoliiton aikaista "internationalismia". Moskova ja Neuvostoliiton kommunistipuolue sovelsivat sitä väen väkisin Viroon ja sen eteläisiin naapureihin ja rikkoivat siten kaikkia ihmisoikeuksia. Neuvostoliiton tavoitteena oli "kansainvälistää" Viro, toisin sanoen venäläistää se neuvostososialismin valekaavussa.

Internationalismi oli Neuvostoliiton kommunistipuolueen kehittämä erityinen "tieteenhaara", jolle perustettiin neuvostoimperiumin yliopistoihinkin omat tiedekunnat. Juuri internationalismin nimissä Moskova lähetti miljoonia ihmisiä muualta maasta läpikulkumatkalle pieniin Baltian tasavaltoihin rakentamaan sosialismia ja antoi heille siellä parhaat edut ohi ja ylitse paikallisen kansan.

Viron läpi kulki neuvostomiehityksen vuosina kymmenisen miljoonaa neuvostokansalaista, jotka hävittivät maata ja virolaisuutta oleskelunsa aikana.

VERTAILU SUOMEEN

Journalistisena harjoitustehtävänä voi laskea, että vastaava läpikulkumatkailu Suomessa suhteessa asukaslukuun olisi merkinnyt noin 40 miljoonan neuvostoliittolaisen läpikulkua ja suuren osan jämähtämistä maahan muutamaksi vuodeksi tai vuosikymmeneksi nauttimaan etuoikeuksista suomalaisten ja suomenruotsalaisten kustannuksella.

He olisivat olleet toisesta kulttuurista tulevaa neuvostoliittolaista herrakansaa, joille olisi annettu ilmaiseksi Suomen parhaat paikat asunnoista hiekkarantoihin.

Baltian mallin mukaan ainakin Hankoniemi, Turun saaristo ja Ahvenanmaa sekä Pohjanmaa Vaasasta Tornioon ja Muonioon saakka olisi tyhjennetty alkuperäisväestöstä, joka olisi siirretty Siperiaan tai Kazakstaniin ja heidän kotinsa

huonekaluineen ja vaatteineen kaikkineen olisi varattu kokonaan muualta tulleille neuvostokansalaisille.

Suomalaisten olisi ollut pakko opetella venäjää, jotta tulijoita olisi kyetty palvelemaan. Samalla noin miljoona suomalaista olisi tapettu tai kyyditty Neuvostoliiton sisäosiin. Se olisi puraissut suomalaista kansakuntaa niin, etteivät jäljet korjaantuisi sadassa vuodessa.

Suomen tiedotusvälineet olisivat harjoittaneet aitoa journalismia, jos ne olisivat toistuvasti osoittaneet, että nämä ns. sorretut vähemmistöt ovat samoja kansanmurhaa vielä muutama vuosi sitten tehneitä neuvostoimperialisteja. Suomen median tehtävänä olisi ollut kertoa nuo asiat paitsi oman maan yleisölle myös Euroopan Unionin jäsenmaille.

NELJÄNKYMMENEN KIRJE

Selvimpiä Suomen mediassa itsesensuroituja episodeja oli Neljänkymmenen kirje, jonka ryhmä Viron älymystöpiirejä puolueen jäsenistä opposition jäseniin saakka julkaisivat vuoden 1980 lopulla.

Tieto siitä levisi pikku-utisina maailmalle ja myös Suomeen loka-marraskuussa. Frankfurter Allgemeine Zeitung julkaisi ensimmäisenä itse kirjeen tammikuussa 1981.

Suomessa Juhan Kristjan Talve tarjosi suomentamaansa kirjettä kahteenkin kertaan Suomen Kuvalehdelle, mutta päätoimittaja Mikko Pohtola palautti sen molemmilla kerroilla sanoin: "Kirjoituksenne on hyvin kiinnostava, mutta ei sovi nyt lehtemme suunnitelmiin." (Sirje Kiin, Rein Ruutsoo, Andres Tarand, Neljänkymmenen kirje -- kokemuksia neuvostotodellisuudesta. Otava 1990, Keuruu. 288 s. S. 201.)

Neljänkymmenen kirjeen keskeisiä asioita oli neuvostojärjestelmän harjoittama viron kielen tukahduttamispolitiikka. Satunnaisia kirjoituksia Suomen media julkaisi kielisodasta vuosien varrella, mutta ongelman kansanmurhaan verrattava olemus jäi selvittämättä.

Virolaiset itse ovat tuoneet tietoa Suomeen 90-luvulla ja yrittäneet herättää tšekäläistä mielipidettä oivaltamaan kansallisen olemassaolon peruskysymyksiä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston vieraileva viron kielen professori Reet Kasik muistutti viron kielen joutumisesta lopullisen kuilun partaalle neuvostovallan viimeisellä vuosikymmenellä. (HS, 28.1.99.)

Hänen mukaansa ongelma on edelleen olemassa, koska Virossa toimii rinnakkain kaksi yhteiskuntaa, virolainen ja venäläinen. Suomen medialla olisi siinä yllin kyllin selvittämistä.

UUTISTEN TAUSTOITUS

Journalistisessa mielessä Baltian maista ja Venäjästä kertovat uutiset edellyttävät enemmän taustoitusta kuin läntiset uutiset, koska historiaa tunnetaan huonosti.

Ikääntyneille suomalaisille on varmasti selvää, mitä tällainen hallitusuutinen Latviasta tarkoitti: "Kristopans on syntynyt Siperiassa, joten nyt Latviaa voi odottaa tilanne, jossa sekä presidentti että pääministeri ovat miehiä, jotka joutuivat viettämään lapsuutensa Siperiassa." (HS, 4.11.98.)

Nuoret ja keski-ikäiset suomalaiset lukijat eivät välttämättä ymmärrä tuollaista tietoa, koska heille ei kouluissa historiantunneilla selostettu balttien joukkokarkotuksia Siperiaan ja Kazakstaniin. Tuskin edes Molotov-Ribbentrop-sopimuksen salaisista lisäpöytäkirjoista on kouluissa ollut puhetta sen enempää.

Median harteille on jäänyt uutisten taustoitus oman aikamme ja jopa oman maamme Suomen historian opettamiseksi. Journalistinen ohje on, että kaikkiin tuollaisiin uutisiin on aina liitettävä muutaman sanan tai virkkeen taustatiedot, jotta tapahtumat eivät jäisi ilmaan.

Journalismin kannalta ei ole turhaa niuhotusta tehdä numero tällaisista muistikatkoksista. Laiminlyönnit kertovat, että elämme tietoyhteiskunnassa jossa tietämättömyys tiivistyy. Ellei sanomalehtien sisältö pidä paikkaansa ja heijasta edes suunnilleen maailman menoa, ei lehtiä kannata lukea.

Tässäkin kohdassa pitää paikkansa Max Jakobsonin huoli suomalaisen lehdistön riittämättömyydestä, mikä pakottaa lukemaan isoja ulkomaisia lehtiä.

VALMIIKSI TUTKITTU HISTORIA

Professori Heikki Ylikangas ihmetteli kolumnissaan Hiidenkivi-lehdessä tapaa, jolla "valtalehden päätoimittaja ilmaisi vuodenvaihteessa näkemyksen, jonka mukaan vuoden 1918 tapahtumien tutkimus pitäisi vähitellen lopettaa".

Professori laski aiheellista leikkiä tai oikeastaan pilkkaa päätoimittajasta, joka luuli jo "lopullisen totuuden" historiasta löytyneen: "Vihdoinkin -- siltä näyttää -- on siis löydetty aihe, jota on tutkittu liikaa. Löytö on merkittävä. Se näet todistaa vääriksi historioitsijoiden väitteet, joiden mukaan jokainen sukupolvi kirjoittaa historiansa uudelleen." (Hiidenkivi, 1/97.)

On paradoksaalista, että maassa käytävän keskustelun johtaviin aseisiin edenneet päätoimittajat iloitsevat "lopullisen totuuden" löytymisestä, koska sen seurauksena he luulevat voivansa lopettaa keskustelun lehtien palstoilla ja antaa nämä viihteen käyttöön.

Päällikkötoimittajat olisi hyvä lähettää aika ajoin opintomatkalle vaikka Britanniaan. Siellä voi tutustua kansakuntaan, jossa lopullisia totuuksia on etsitty jo vuosisatoja ja silti yhä kaiken aikaa kaikista aiheista tehdään lisää tutkimusta ja kirjoitetaan yhä uusia kirjoja. Ne puolestaan saavat yhä uudet tutkijat innostuneina keskustelemaan ja väittelemään ja tekemään lisää uusia tutkimuksia -- ja laatulehdet selostavat joka vaiheen, odottavat seuraavia kierroksia ja muodostavat keskustelusta oman kantansa.

Historiattomuus on suomalaisen median ongelmia. Historia on äärimmäisen kiinnostavaa ja se jo sisältää kaiken, mutta toimittajat eivät malta perehtyä siihen. Lehdessä kuin lehdessä on ymmärtämättömyyden lisäksi tiedon puutteesta johtuvia toistuvia kömmähdyksiä, jotka heikentävät lehtien lukuarvoa.

Tietenkin on selvää, että erehdyksiä ja lapsuksia voi sattua kenelle tahansa kiireen keskellä jutun ollessa kesken ja dead linen lähestyessä. Kovin usein on vaara erehtyä, kun ei ole aikaa tarkistaa tietoja, katsoa hakuteoksista tai varmistaa puhelimitse. Journalismi on ala, jossa jokainen on alttiina virheille; se on työn lähtökohta.

Erehtymisen mahdollisuus ei silti selitä perustietojen puuttumista eikä sellaista röyhkeyttä, ettei tapahtuneita erehdyksiä haluta myöntää ja pyytää anteeksi. Virheiden myöntäminen ei ole häpeäksi mutta tahallinen harhaanjohtaminen ja valehtelu ovat.

HUTILOINTIA

Pienen mutta keskeisen perustiedon puuttuminen näkyi esimerkiksi MTV:n varatoimitusjohtajan Jaakko Paavelan syntymäpäiväuutisessa, jonka mukaan juhlakalu "syntyi 17. kesäkuuta 1939 Suojärvellä, rajantakaisessa Karjalassa". (HS, 17.6.99.)

Tosielämässä Paavela kuitenkin syntyi Suomessa eikä rajantakaisessa Karjalassa. Suojärvi oli täyttä ja aitoa Suomea kesäkuussa 1939 eikä suinkaan rajantakaisia alueita.

Omituinen kömmähdys, mutta tuollaisia suomalaisten lehtien sivuilla on alinomaa. Johtuneeko se toimittajien yrityksestä olla kilttejä Neuvostoliitolle ja Venäjälle sekä Molotoville ja Ribbentropille? Tai kenties Putinille?

TIETÄMÄTTÖMYYTTÄ

Täysin päinvastainen mutta paljon huvittavampi kömmähdys ison lehden televisiopalstalla selosti Karjalan tasavallan pääkaupunkiin Petroskoihin sijoitettua ohjelmaa ja taustoitti Petroskoin vaiheita näin:

"Suomen sodan jälkeen (1808-09) Karjala oli osa Venäjän Ruotsilta valloittamaa Suomea. Raja palautui vasta toisen maailmansodan jälkeen. Suomi ei kuitenkaan hyväksy karjalaisia paluumuuttajiksi." (HS, 3.12.02.)

Näin höperö historiankirjoitus vaati oikaisun lehteen, kun toimittajia tietävämmät lukijat ihmettelivät toimituksen aikaansaannosta. Lehti julkaisi seuraavan oikaisun:

"Oikaisu.

Petroskoi ja Itä-Karjala eivät olleet Suomen sodan (1808-09) jälkeen osa Venäjän Ruotsilta valloittamaa Suomea, kuten tv-arviossa annettiin ymmärtää. Vuonna 1777 kaupunkioikeudet saanut Petroskoi on aina ollut Venäjän osa, aluksi Anuksen läänin ja nyttemmin Karjalan tasavallan pääkaupunki." (HS, 5.12.02).

Oikaisukin oli perin satunnaista ja loppui kesken. Rajan historia jäi kertomatta.

Tuollaista hutiloimista ja tietämättömyyttä on hyvin usein lehtijutuissa, joiden pitäisi olla huolellista työtä ja joita toimituksessa tarkistetaan tarkistamasta päästyä. Yhteinen tietämättömyys lopulta yhtyy yleiseen välinpitämättömyyteen ja toimittajien selvä enemmistö tyytyy kirjoittamaan jotakin sinne päin. Tiedot eivät riitä täsmälliseen kirjoittamiseen eikä halua ole tarpeeksi tietojen hankkimiseen.

Neuvostoliiton ja itsesensuurin vaikutus Suomen koululaitokseen ja oppikirjoihin viime vuosikymmeninä selittää osan tietojen vähyyttä ja avuttomia kirjoituksia oman kansan ja maan historiasta. Media olisi jo voinut herätä surkeasta neuvostounesta ja alkaa elää moniarvoisen demokraattisen maan ja kansan aikaa.

TAUSTOITUS TARPEEN KARJALASTAKIN

Suomalainen paradoksi on, että myös oman maan historiasta ja etenkin pakkoluovutetusta Karjalasta kirjoitettaessa on läntisen lehdistötyylin mukainen uutisten taustoitus välttämätöntä, jotta valtaosa lukijoista ymmärtäisi lukemastaan nekin asiat, joita he eivät tiedä.

Jopa Viipurista, Käkisalimesta ja Sortavalasta kertoviin juttuihin kuuluu mukaan aina taustoitus, joka muistuttaa noiden kaupunkien olleen suomalaisten rakentamia ja aito osa alkuperäistä suomalaisten asumaa Suomea. Sitä eivät lainkaan kaikki Karjalasta kirjoittavat toimittajat näytä tietävän.

Uutisjuttujen ja reportaasien taustoitus olisi ollut paikallaan esimerkiksi joulukuusta 2002 tammikuuhun 2003 jatkuneena pitkänä kovien pakkasten kautena, jolloin Sortavalasta Petroskoihin saakka ulottuvilla alueilla kärsittiin polttoainepulasta ja paleltiin. Suomessa heräsi halu auttaa palelevia venäläisiä ja sinne koottiin runsaasti apua lämpimistä vaatteista silkkaan rahaan.

Toimittajien olisi pitänyt kertoa, että Sortavala on ollut suomalainen kaupunki ja että nykyiset Sortavalan asukkaat ovat suureksi osaksi saaneet haltuunsa kaupungin aiemmalta suomalaiselta väestöltä muuttamalta suomalaisilta tyhjentyneisiin taloihin ja asuntoihin. Samat taustoitusvaatimukset koskevat tietysti kaikkia pakkoluovutettuja alueita aina Suomenlahden saaria myöten.

TARTON RAUHAN ARVOITUS

Toiselta kulmalta katsottuna Ylikangas ja muut huolehtijat voisivat oikeastaan palata rauhassa omiin ympyröihinsä ja lopettaa rätkytyksensä median virheistä ja historiattomuudesta. Suomen valtakunnan ylimmillä tasoillakin näet käsitys historiasta ja historian tiedot ovat vähän niin ja näin.

Vitsikkäimpiä tai ehkä sääliävimpiä kömmähdyksiä lienee se, että presidentti Koiviston inkeriläisten paluumuuttoa käsitelleessä haastattelussa väitettiin, että Tarton rauha tehtiin vuonna 1921. Koiviston erehdyttyä oman tasavaltansa syntymisen virallisen rekisteröintivuoden osalta voitaneen pää- ja rivitoimittajille ja yleensä sopleille antaa paljon anteeksi. (HS, kuukausiliite, 2/99.)

Varmuuden vuoksi lienee kerrottava, että Tarton rauha tehtiin 14. lokakuuta 1920, ja rauhansopimuksen tärkein anti oli vahvistaa Suomen itsenäisyys ja varmistaa uuden valtakunnan ensimmäiset omat rajat. Se oli Suomen ensimmäinen oma rauhansopimus, joka määritteli ensimmäiset omat rajat.

Siihen saakka suomalaisten asuma-alueella oli ollut vain kahden siirtomaaisännän, Ruotsin ja Venäjän, vetäisemiä rajoja. Tarton rauhan päivämäärä on Suomelle niin tärkeä, että jokaisen pitäisi se muistaa, ainakin tasavallan presidentin.

Juttu ilmestyi Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä, jonka "kirjoitusten taso on Suomessa harvinaisen ja poikkeuksellisen korkea" siteeratakseni kuukausiliitteen päätoimittajaa Heleena Savelaa.

Tuossa "poikkeuksellisen korkeatasoisessa lehdessä" jokainen juttu kulkee monen toimittajan käsien kautta, joten satunnaisia virheitä tai provokaatioita ei pitäisi päästä lehteen. Myös presidentin haastattelut tarkistetaan huolellisesti, ja on tietenkin selvää, että presidentti itse on saanut tarkistaa haastattelunsa tekstin.

Valvonta on moniportaista, mutta kukaan ei ollut havainnut, että itsenäisen Suomen syntymisen olennainen vuosiluku oli väärin.

Koivisto esitti haastattelussa inkeriläisten paluumuuton Suomeen neutraalisti kuin luonnollisena asiana. Todellisessa maailmassa paluumuutto oli kaikkea muuta kuin itsestäänselvyys.

MITEN KOIVISTO PYYSI LUVAN?

Haastatteliija oli jättänyt kysymättä kiinnostavimman asian eli sen, millaisia neuvotteluja Koivisto oli käynyt Neuvostoliiton johtajien kanssa ennen kuin hän esitti inkerinmaalaisille paluukutsun.

On selvää, ettei Suomen presidentti voinut äkkiä noin vain ilman lupaa ryhtyä kutsumaan kansallisuudeltaan suomalaisia Neuvostoliiton kansalaisia pois Neuvostoliitosta, joka vahti mustasukkaisesti väestöään eikä ollut sallinut vuosikymmenien varrella kenenkään lähteä maasta.

Maastapoistumislupia suuria rahasummia vastaan olivat neuvostohallitukselta saaneet vain juutalaiset kovan kädenväännön ja Yhdysvaltain vuosia jatkuneen painostuksen jälkeen. Sitten saksalaiset Länsi-Saksan suurten rahojen avulla pääsivät aloittamaan maastamuuton. Ne päätökset olivat osa kylmän sodan suurvaltapoliittikkaa.

Olisi kiinnostavaa tietää, kuka teki aloitteen inkeriläisten kohdalla. Olikohan se Suomen presidentti vai oliko neuvostojohto äkkiä halunnut päästä eroon inkerinmaalaisista tai kenties ujuttaa Suomeen joukoittain KGB:n agenteja inkerinmaalaisiksi naamioituina?

Liittyikö asia Nkp:n silloisen pääideologin Jegor Ligatshovin suurisuuntaiseen ohjelmaan Suomen sovjetisoimiseksi, henkiseksi valtaamiseksi? Kuinka kauan neuvottelut neuvostojohdon kanssa olivat kestäneet?

Mitä Suomi teki tai lupasi vastineeksi? Luopuiko Suomi jostakin muusta inkeriläisten muuton hintana? Liittyikö paluumuuttoon kysymys Stalinin talvisodassa ottamista alueista?

Tekikö Koivisto salaisen valtiosopimuksen? Mitä kerrottiin eduskunnalle, sen ulkoasiainvaliokunnalle ja hallitukselle? Sitooko mahdollinen salainen sopimus edelleen Suomea ja Koiviston seuraajia?

Koivistolla on vastaukset kysymyksiin ja toivottavasti niitä haluaa tehdä hänelle joku sellainen, jonka kanssa hän suostuu puhumaan. Koivisto on tunnetusti valinnut itse ne toimittajat, joille hän on valmis puhumaan.

PRESIDENTIN MIES

Kuukausiliitteen haastattelun kohdalla rikottiin journalismin sääntöjä, sillä työn tehnyt toimittaja Antti Blåfield oli vuosien ajan ollut Koiviston avustaja tämän laatiessa muistelmiaan. Blåfield jatkoi presidentin avustajana seuraavankin kirjan parissa, mutta esiintyi sanomalehden toimittajana tehdessään haastattelun.

Läheinen suhde ilmeisesti esti Blåfieldia esittämästä kiperimpiä kysymyksiä. Koivisto on valikoinut tarkasti henkilöt, joille hän on suostunut puhumaan inkeriläisasiasta. Hän suostui kertomaan hallituksen ulkoasiainvaliokunnalle Inkeri-ratkaisustaan.

Sen sijaan hän torjui vuoden 1999 alussa eduskunnan ulkoasianvaliokunnan kutsun saapua kuultavaksi paluumuuton osalta. Presidentillä ei ollut lakisääteistä velvollisuutta taipua eduskunnan kutsuun.

Valiokunnan puheenjohtajana oli Markus Aaltonen, joka oli ajautunut vuosikymmentä aiemmin napit vastakkain Koiviston kanssa. Aaltonen oli yrittänyt laajentaa eduskunnan käymää ulkopoliittista keskustelua Koiviston sitä ehdotettua. Asian kypsyttyä Koivisto ei enää kannattanutkaan omaa ajatustaan.

Eduskunnan valiokunnan kuulemisessa Koivisto olisi voinut joutua vastaamaan kiusallisiin kysymyksiin ja vastaukset olisivat vuotaneet julkisuuteen. Sen hän vältti keskustelemalla Blåfieldin kanssa.

KOIVISTON VIHJEITÄ

Jotkut halunnevat ehkä sanoa, että Koiviston ryhtyessä puhumaan julkisuudessa inkeriläisistä huhtikuussa 1990 Neuvostoliitto oli jo niin ränsistynyt, että viisaat näkivät sen hajoavan tuota pikaa ja siksi Suomen presidentti ulosmittasi vararikkopesästä suomalaisten etnistä osuutta hieman etuajassa.

Näin ei kuitenkaan ollut. Tosielämässä Koivisto ei odottanut neuvostovaltion romahtamista ja hän vastusti viimeiseen saakka Viron, Latvian ja Liettuan uuden itsenäisyyden tunnustamista kuten Paavo Väyrysen kiertoartikkeli keskustan lehdille kertoi vuosikymmentä myöhemmin. (Paavo Väyrysen kiertoartikkeli, Radio Suomi, 9.9.01.)

Väyrysen mukaan Koiviston kielteiseen kantaan vaikutti hänen läheinen suhteensa neuvostopresidentti Mihail Gorbatshoviin. Myös Viron uusi presidentti Arnold Rüütel sanoi haastattelussa valintansa jälkeen, että vuosikymmen sitten Viron edustajien ja Koiviston kannat Baltian maiden itsenäistymisestä olivat vastakkaiset. (HS, 20.11.01.)

Koivisto puolusti Neuvostoliiton eheyttä loppuun saakka ja vielä lopun jälkeenkin. Ei voida kuvitella, että hän olisi ryhtynyt puoltatoista vuotta aiemmin kutsumaan Neuvostoliitosta etnisiä suomalaisia Suomeen keskustelematta ja sopimatta ensin asiasta neuvostojohtajien kanssa.

Mitään salattua viisautta Koivistolla ei siis tuolloin ollut ellei sellaiseksi voida katsoa Gorbatshovin tokaisua suomalaisesta virkaveljestyksestä joskus 90-luvun alkuvuosina. Gorbatshovin mukaan Koivisto ja hän olivat kaikesta samaa mieltä. Lause on tyrmistyttävä, kun sen sanoi imperiumiaan aseina pönkittänyt neuvostokommunisti puhuessaan pohjoismaisesta sosiaalidemokraatista.

Koivisto on saanut mainetta Neuvostoliiton ja Venäjän erikoistuntijana. Sen takia olisi kiinnostavaa kuulla, minkä takia hän oli jättänyt uuden kirjansa Venäjän idea sisäkannen kartasta pois Kaliningradin alueen. Venäjää ja sen läntisiä naapureita esittävässä kartassa Koivisto on liittänyt Kaliningradin alueen Puolaan. (Mauno Koivisto, Venäjän idea. Tammi 2001. 316 s.)

Onko se Koiviston vihje tavasta ratkaista Kaliningradin erillisalueen ongelma vai onko siinä kyse Venäjän johdon vihjeestä, jonka Koivisto välitti muulle maailmalle? Seuraavan haastattelijan pitäisi kysyä asiaa.

Sisältäähän kartta toisenkin vihjeen, sillä Koivisto on palauttanut Volgogradin takaisin Stalingradiksi, vuotta tai kahta aikaisemmin kuin Putinin hallinto kertoi pohtivansa nimenmuutosta.

Koiviston kirja sai ilmestyessään hyvin paljon palstatilaa kautta lehdistön, mutta kukaan monista kymmenistä kirjoittajista ei tiettävästi ryhtynyt kysymään kirjaa arvioidessaan näiden maantieteellisten muutosten taustaa.

TARTON RAUHAN KILPAILEVA VERSIO

Tarton rauha on tuntematon rauha Suomen historiassa nykyisille suomalaisille, vaikka se on valtakunnan itsenäisyyden perusta ja kulmakivi kansainvälisen oikeuden kannalta. Viimeiseen puoleen vuosisataan ei Tarton rauhasta ole puhuttu ja jos jotkut ovat puhuneet, heidät on leimattu häiriköiksi.

Koiviston siirryttyä virastaan eläkkeelle on Tarton rauhasta sentään saanut puhua mutta kuin vanhasta muistista useimmat ovat sulkeneet sen kohdalla sekä aistinsa että ajattelunsa ja keskeisesti tämä koskee toimittajia. Mutta kyllähän sitä mainitaan. Elokuva- arvostelija Mikael Fränti kirjoitti selostukseensa Rukajärven tie -elokuvasta: "Repolan valtaus oli Rukajärven tielle johtavan hyökkäyksen ensimmäisiä tärkeitä tapahtumia. Repolahan oli luovutettu Porajärven ohella Tarton rauhassa 1924 Neuvostoliitolle Petsamon nikkeliä vastaan." (HS, 24.1.99.)

Tarton rauhan kohdalla Fräntin lonkkalaukaus oli huti. Petsamon nikkelin kohdalla hän veti täyden vesiperän, sillä Neuvosto-Venäjällä ei ollut malmista aavistustakaan neuvoteltaessa Tarton rauhaa 1920. Suomikaan ei siitä tiennyt. Suomalaiset löysivät nikkelin vasta 1921 tutkiessaan omaa aluettaan.

Petsamon liittamisestä Suomeen oli tsaarin lupaus vuodelta 1864, jolloin tsaarin määräyksestä siirrettiin Karjalan kannaksella Siestarjoen asetehdas alueineen Suomen suuriruhtinaskunnasta Venäjään. Siestarjoen rantasuikale oli ollut vuosisatojen ajan Ruotsin aluetta koko muun Karjalan kannaksen tavoin.

Se siirtyi osaksi Suomen suuriruhtinaskuntaa 1812, jolloin Venäjän tsaari suostui liittämään Venäjän aiemmin Ruotsilta valtaaman ns. Vanhan Suomen vuonna 1809 vallattuun muuhun Suomeen.

Tuota pikaa Venäjä halusi Siestarjoen itselleen. Tsaari ei sitä muuten olisi vaatinut, mutta Siestarjoen asetehdas oli venäläisille tärkeintä kuviteltavissa olevaa jo silloin kuten asetehtaat yhä heille ovat.

Suomella oli vastaavasti ollut jo eräänlainen kiinnitys nautintaoikeutena Jäämeren rantaan ja Petsamoon Ruotsin ajan perintönä, kun koko pohjoinen alue oli ollut vuosisatojen ajan monen maan yhteistä nautinta- ja verotusaluetta ilman valtakunnanrajoja. Suomen historian kertauskurssi voisi olla paikallaan työssä oleville toimittajille.

MIKÄ TALVISOTA OLIKAAN?

Tarton rauha solmittiin ennen Koiviston syntymää ja talvisotakin ehdittiin käydä ennen nykyisten nuoren ja keski-ikäisen polven toimittajien ilmaantumista maailmaan.

Koivistoa paljon nuoremman polven henkilö laati kokonaan uudenlaista historiaa talvisodasta, kun hän kesäisenä lauantaina julkaisi oman sanomalehtensä Aamulehden pääkirjoitussivulla kronikassa viikon uutiskuvulle käänteentekevästä tekstistä. Jäljennän sen tähän kokonaisuudessaan sen poikkeuksellisen näkemyksen takia:

“Viikon uutiskuva. Kiellettyä keskustelua: Keskustelu Karjalasta jatkuu, vaikka Venäjän presidentti Vladimir Putin sen kiivaan suorasanaisesti kielsi. Pääministeri Paavo Lipponen kävi paljastamassa Laatokan pohjoispäässä Pitkärannassa Talvisodan -- virallisesti suomalais-venäläinen talvisota -- muistomerkin Surun Ristin. Petroskoilaisen akateemikon Leo Lankisen suunnittelemassa ristissä on kuvattuna kaksi surevaa äitiä. Karjalan tilanteen pääministeri kuittasi sillä, että asia on mahdollista ottaa esille, jos jokin osapuoli sitä haluaa. Suomella ei siihen tarvetta ole.” (Al, 1.7.00.)

Toimittajan tai kenties kuvatekstejä laativan kuvatoimittajan kesäterä on ollut kiharainen. Hän on antanut uuden “virallisen” nimen vanhalle tutulle imperialistiselle Neuvostoliiton- Suomen talvisodalle. Sodan on aina nimetty hyökkääjän mukaan, joten hän on siis todennut Suomen hyökkääjäksi. Sen lisäksi hän päätti armahtaa Neuvostoliittoa jättämällä maan nimen kokonaan pois ja esitti talvisodan siten, että Suomi hyökkäsi Venäjälle.

Kun Neuvostoliiton harjoittaman painostuksen pitkinä ja raskaina vuosikymmeninä Aamulehti oli aina ollut tiukasti sitä mieltä, että talvisodan hyökkääjä oli Stalinin Neuvostoliitto, niin nyt kymmenen vuotta Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen lehti on kääntynyt sille kannalle, että lopulta sittenkin Suomi hyökkäsi itsensä Venäjän eikä edes Neuvostoliiton kimppuun. Looginen johtopäätös voi olla vain se, että jos kerran Suomi hyökkäsi marraskuussa 1939 Venäjän kimppuun aseellisesti, niin eihän Suomella nyt ole mitään oikeutta vaatia takaisin pakkoluovutettuja alueita!

Yhdessäkään muussa Länsi-Euroopan maassa ja Euroopan unionin jäsenvaltiossa eivät suuret sanomalehdet voi vääristellä oman maansa historiaa yhtä rutiinimaisesti. Puolassa loppuisi lyhyeen sellaisen sanomalehden ilmestyminen, joka alkaisi äkkiä väittää, että Saksan ja sitten Neuvostoliiton hyökkäys Puolaan 1939 olikin puolalais-saksalainen ja puolalais-neuvostoliittolainen tai puolalais-venäläinen sota. Kukaan ranskalainen ei suostu nimittämään Hitlerin hyökkäystä Ranskaan 1940 ranskalais-saksalaiseksi sodaksi.

“SUOMI TEKI PAHAA!”

Toimittaja Vesa Santavuori kertoo kirjassaan Valkoinen suomalainen tapauksen alkua ajoiltaan Helsingin Sanomien ulkomaanosastossa: “Eräänä päivänä porukka oli kovasti kiihdyksissään jostakin asiasta, jolla suomalainen porvaristo oli päässyt mollaamaan Neuvostoliittoa julkisuudessa, mikä sinänsä oli tavatonta noina aikoina. ‘Suomella ei ole mitään oikeutta arvostella Neuvostoliittoa sen jälkeen, mitä pahaa Suomi teki Neuvostoliitolle talvisodassa’, yksi aatteellisesti valveutuneista toimittajista huusi!” (Vesa Santavuori, Valkoinen suomalainen. Karisto. Hämeenlinna 1999. S. 184.)

Santavuori kertoo, että ulkomaanosaston toimittajista monet olivat vasemmistolaisia ja varmaan siksi varsin umpimielisiä kollegoja hänen suhteensa, koska hän tuli enemmänkin porvarillisten ja taatusti länsimielisten henkilöiden piiristä: “Osa heistä lieni taistolaisia, siis totisia moskovamielisiä kommunisteja.”

Sittemmin kirjansa ilmestyttyä Santavuori kertoi, että nimettömänä siteerattu kollega oli soittanut hänelle ja sanonut puhuneensa jatkosodasta eikä talvisodasta. Joka tapauksessa siteeraus kertoo toveripiirin hengestä ja ajattelutavasta. Se on näkynyt ja näkyy tavoissa ja asenteissa, joilla lehtijutuissa selostetaan oman maan ja itäisen naapurin asioita.

LYÖMÄTÖN ENNÄTYS

Kun talvisodan alusta oli kulunut 60 vuotta 1999, omistivat useimmat lehdet Suomessakin pääkirjoituksensa sen muistolle ja merkitykselle. Poikkeuksia toki oli, yksi niistä Helsingin Sanomat, jolla ei ollut omaa mielipidettä talvisodasta vaikka se muuten antoi palstatilaa reportaaseille. Sen sijaan Ilta-Sanomat julkaisi pääkirjoituksen "Koti-ikävä ei käänny politiikan kielelle". (I-S. 1.12.99.)

Pääkirjoitus tarjoaa ainesta pitkään analyysiin suometumisesta ja journalismin olemuksesta, mutta käyn tässä läpi vain sen viimeisen kappaleen, joka on oman maan historiaa koskevien virheiden lyömätön ennätys.

Ilta-Sanomien mukaan "Luovutetun Karjalan alue kuului itsenäiseen Suomeen vain runsaat 22 vuotta".

Se on tietenkin aivan totta, mutta olisipa kiinnostavaa tietää, mitkä alueet olivat tuolloin vuonna 1940 kuuluneet itsenäiseen Suomeen pitempään kuin 22 vuotta!

Oliko esimerkiksi Helsinki Ilta-Sanomien pääkirjoittajan mielestä kuulunut talvisodan päättyessä itsenäiseen Suomeen kauemmin kuin 22 vuotta ja jos oli, niin kuinka paljon kauemmin?

Sitten journalistinen puoli: Tekikö Ilta-Sanomat tahallaan tuon virheen johtaakseen yleistä mielipidettä harhaan ja osoittaakseen, ettei pakkoluovutetuista alueista kannata keskustella tai ettei keskusteluun ole moraalista oikeutta?

Ilta-Sanomien pääkirjoittaja unohti kokonaan, että evakkojen suvut on vuosisatojen ajalta haudattu Karjalan kannaksen ja Laatokan Karjalan multiin. Karjalan hautausmailla ei ole muita vainajia, ei ruotsalaisia, venäläisiä eikä ukrainalaisia kuin vain sotarekillä kuolleiden sotilaiden tai muuten satunnaisesti.

Siellä ovat suomalaisen kulttuurin ja inhimillisen työn kerrostumat vainajina sukupolvesta toiseen toinen toisensa vieressä ja nuo hautausmaat osoittavat, että ympäröivä maa on ollut suomalaisten kotina jo kauan ennen kuin Suomi-nimistä valtiota olikaan.

ISKUVALMIS ILTAPÄIVÄLEHTI

Pitempään suomalaiset ovat Karjalaa asuttaneet kuin Uttamaata, jonka asutuksen perustivat virolaiset. Suomalaisten rakentamat ja asumat Viipuri ja Käkisalmi olivat olemassa vuosisatoja ennen Helsinkiä. Jos aikamäärät ja alueitten asuttaminen ovat kriteeri alueitten luovuttamisessa viholliselle, olisivat Uusimaa ja Helsinki etusijalla luovutusjärjestyksessä paljon ennen Karjalaa ja Viipuria.

Viimeisenä johtopäätöksenä Ilta-Sanomat huomautti, että jos YK:ssa toimisi historian vääryyksien oikaisulautakunta, sinne pyrkisi Suomen lisäksi kymmeniä asiakkaita.

Tietenkin täytyy ymmärtää, että pääkirjoitustoimittaja oli tarkoittanut tuon loppuhuipennoksen upeaksi vitsiksi tai henkeväksi herjaksi, jolla voi lyödä luun Karjalan palauttajien kurkkuun mutta virkkeestä käy valitettavasti ilmi, ettei kirjoittaja itse eivätkä pääkirjoituksen tarkastaja ja hyväksyjä olleet ajatelleet yhtään mitään.

Eikö juuri YK olekin vääryyksiä sovitteleva elin? Eikö se nimenomaan ole maailmanjärjestön tehtävä? Mitä muuta varten se perustettiin? Eikö median tulisi kaikissa maissa olla sen verran rohkea ja kannustava, että se kehittäisi asemiinsa juuttuneille poliitikoille ajatuksia vääryyksien korjaamiseksi?

YK:n edeltäjä Kansainliitto erotti Neuvostoliiton jäsenyydestään juuri talvisodan hyökkäyksen takia, joten YK jos mikä on täysin sopiva jatkamaan edeltäjänsä työtä korjaamalla talvisodan vääryydet.

VELJEILYÄ PORKKALAN RAJOILLA

Porkkalaa koskeva tuore esimerkki median historiattomuudesta riittää varmaan masentamaan historian opettajia ja saattamaan ymmälle jo ikääntyneitä lukijoita, jotka itsekkin muistavat jotakin elämänsä varrelta. Nuoren polven toimittaja kuvaili jutussaan, miten neuvostoliittolainen "Alla Gorshkova palasi synnyinmaalleen Porkkalaan". (HS, 21.5.00.)

Toimittaja oli kirjoittanut lehteen aivan tosissaan ja ilman kriittistä otetta tai tietoja neuvostoliittolaisen naisen väittämiä, jotka vääristivät täydellisesti Porkkalan tukikohdan historiaa: "Porkkalassa elettiin tukikohdan erikoisaseman takia paremmin kuin yleensä Neuvostoliitossa ja Suomessa. Ei olisi käynyt laatuun, että suomalaiset olisivat puhuneet entisten vihollisten elävän puutteessa. 1950-luvulla tukikohdassa syötiin jopa mandariineja."

Juttu jatkui: "Eräässä kohdassa valtakunnanraja kulki pikkujoessa, ja suomalaiset ja neuvostoliittolaiset lapset uivat joen poikki tehden tuttavuutta."

Jokseenkin ainoa paikkansa pitävä toteamus koko jutussa oli Gorshkovan suuhun pantu huomautus: "Tietysti suomalaisten elämä kiinnosti. Mutta meille ei annettu mahdollisuutta tutustua heihin."

Toimittajan tietämättömyys ei sinänsä poikkea lehtijuttujen yleisestä tyylistä. Jottei jäisi epäselväksi, mikä kaikki Porkkala-jutussa meni pieleen, kerron lainaamieni yksityiskohtien todellisen asiointilan:

Porkkalassa Suomen valtion alueella oli neuvostotukikohta, joka oli hermeettisesti eristetty ympäristöstään. Helsingistä Turkuun kulkevaa rantarataa pitkin suomalaiset saattoivat matkustaa junissa, joiden ikkunat oli peitetty luukuin ja joiden veturit vaihdettiin neuvostovetureihin kuljettaessa tukikohdan alueen läpi.

Rantarataa Kirkkonummen halki kutsuttiinkin maailman pisimmäksi tunneliksi.

Jokaisen vaunun eteisessä oli neuvostosotilas aseineen vahtimassa, ettei mitään kosketusta suomalaisten ja neuvostoihmisten välille päässyt syntymään. Tukikohdan väestö ei päässyt missään vaiheessa tekemisiin ympäröivän Suomen kanssa eivätkä lapset suinkaan uineet rajajoen yli.

Rajajoessa uivat enintään kalat, koska se oli piikkilangoin ja miinakenttin eristetty leveä vyöhyke, jota aseistetut sotilaat koirineen valvoivat yötä päivää niin maan pinnalla kuin vartiotorneistakin.

Puna-armeijan sotilaiden lisäksi rajaa vartioivat myös rajajoukot, jotka kuuluivat neuvostotavan mukaan salaiseen poliisiin KGB:hen. Näiden ohella rajalla oli sotilastiedustelun GRU:n joukkoja ja aivan varmasti myös Leningradin sotilaspiirin omia tiedustelujoukkoja. Aatteellisesta valppaudesta huolehtivat Nkp:n politrukit kaikissa osastoissa eikä vähiten rajavartioiden joukoissa.

Suomi puolestaan oli eristänyt Porkkalan alueen leveällä rajavyöhykkeellä, jonne kukaan ei päässyt ilman kulkulupaa. Kaikkein vähiten lapsia olisi päästetty Suomen puolelta uimaan rajajokeen, jonka neuvostoliittolaiset olivat rakentaneet rajavyöhykkeeksi.

EI AAVISTUSTAKAAN OLOSUHTEISTA

Aivan samaan tapaan toimittajan olisi pitänyt ymmärtää, ettei Suomen ja Porkkalan elintasoilla ollut mitään tekemistä toistensa kanssa eikä kukaan päässyt vertailemaan niitä keskenään. Suomi toimitti sinne sotakorvauksina kaikenlaista tavaraa, mutta suomalaiset eivät tienneet miten puna-armeija eli Porkkalassa eivätkä neuvostosotilaat eivätkä heidän perheensä tienneet, miten suomalaiset elivät omassa maassaan.

Kun tukikohta lopulta purettiin, suomalaiset pääsivät katsomaan Porkkalaan kaikkea sitä tuhoa, minkä neuvostoarmeija oli saanut aikaan. Ei siinä täystuhoa katseltaessa kenenkään mieleen juolahtanut puhella ainakaan elintasosta.

Mitä mandariineihin tai klementiineihin ja vastaaviin satunnaisiin etelän hedelmiin tulee, toimi myös Neuvostoliitossa Stalininkin aikana omalla salaisella tasollaan kaikkialle yltänyt musta pörssi. Omalla tasollaan tavaroita kuljetti korkeiden puoluejohtajien, upseerien ja virkamiesten sekä uskollisimpien puolueen jäsenten erikoispalvelu, joiden kautta he saivat silloin tällöin jopa hedelmiä.

Se oli uskollisille jaettu palkinto nöyrästä ja valppaasta palveluksesta, mutta se ei ollut yritystä kohottaa elintaso Suomen elintaso korkeammaksi.

Jos taas Suomessa olisi ollut yhtä matala elintaso kuin Neuvostoliitossa ja sen sotilastukikohdassa Porkkalassa, olisi Suomessa kapinoitu verisesti.

Porkkalan sotilastukikohdassa syntyneen neuvostonaisen tapa kutsua Porkkalaa synnyinmaakseen johtuu venäjän kielen sanasta rodina, kotimaa. Porkkalan kutsuminen kotimaaksi on venäläisten kielenkäyttöä, jota hallitsee imperialistinen ajattelu. Jos asia halutaan kääntää suomen kielelle eikä vain vääntää venäjämästä, on tuo neuvostotäti puhunut synnyinpaikastaan eikä synnyinmaastaan.

Neuvostoliiton käymän kolonialistisen valloitus sodan yhtenä seurauksena tuo henkilö sattui syntymään ulkomaille työnnettyssä sotilastukikohdassa, mutta se ei tehnyt tukikohdasta hänen kotimaataan eikä Porkkalasta Neuvostoliiton saati Venäjän osaa, vaikka jutussa hänen annetaankin väittää sellaista.

Hänen väitteensä sinänsä sopii jokaisen neuvostolaisen ja venäläisen imperialistisesti ajattelevan ihmisen puheisiin. Venäjän kielihän on edelleen tyypillisesti kolonisoivaa, imperialistista kieltä. Jätän enemmän oikaisut tähän. Asia on varmaan jo tälläkin käynyt selväksi.

Nuo virheet antavat Porkkalasta aivan väärän mielikuvan ja saavat ikääntyneet lukijat ihmettelemään toimittajan heikkoja tietoja. Kokonaisuus taas kerran osoittaa, miten vaikea uusien sukupolvien on ymmärtää vain muutaman vuoden tai vuosikymmenen takaista aikaa silloin, kun heillä itsellään ei ole käytännön kokemusta, kantapään kautta saatua. He jäävät minkä tahansa huulenheittäjän loukkuun.

Kirjoitus olisi vaatinut selkeän taustoituksen ja kainalojutuksi Porkkalan historian esittelyn pähkinänkuoressa. Kun ne jäivät tekemättä, toimittaja ajautui hetteikköön ja upposi sinne.

TUNTEMATON NAAPURI

Neuvostoliittoon ja Venäjään liittyvää tietämättömyyttä näkyy loputtomasti suomalaisten lehtien sivuilla, vaikka Suomi ilmoittaa olevansa itäisen tiedon ja tuntemuksen mekka Euroopan Unionissa. Tottakai Suomessa Venäjistä tiedetäänkin, mutta tiedotusvälineet pystyvät silti kirjoittamaan siitä kuin kartan valkoisista läiskistä.

Merkillisen usein kirjoituksissa kiitellään Venäjää ja kehutaan sen korkeaa kulttuuria tai niissä mennään toiseen äärimmäisyyteen ja aletaan ryssitellä.

Molemmat tyyliä osoittavat, etteivät median työntekijät osaa suhtautua luontevasti Venäjään ja venäläisiin uutisaiheina ja kommentointikohteina.

Keskimääräistä hullunkurisempi esimerkki tietämättömyydestä Venäjän asioista oli suomalaisen sanomalehden reportaasi sikäläisistä vaaleista syksyllä 1999. Toimittaja oli matkannut etäälle laajojen arojen reunamille tekemään ennakkojuttua vaaleista kaukana Volgan varrella sijaitsevassa Engelsissä. Se on pieni piste kartalla ison joen toisella puolella ja kohta sen takaa alkaa Aasia.

Lehti perusteli Engelsin valintaa sillä, että kaupunki on totaalisen tavallinen paikka, jossa ei ole mitään erityistä. (HS, 26.3.00.)

Todellisuus on toisenlainen ja Engelsissä on kosolti tuntematonta erikoisuutta. Se oli Neuvostoliitossa tiukimmin suljettuja ja parhaiten eristettyjä sotateollisuuden keskuksia. Se oli niin salainen, etteivät neuvostoliittolaisetkaan saaneet matkustaa sinne ilman erikoislupia. Ulkomaalaisia ei sinne päästetty ollenkaan. Se oli täysin eristetty muusta maasta ja sitä vartioitiin joka suunnalla.

Kuitenkin 1988 jokin sikäläinen sotateollisuuslaitos oli olojen muuttuessa etsiytynyt yhteistyöhön suuren läntisen teollisuusyhtymän kanssa. Kaikenlaisia selvityksiä oli tehtävä. Muuan suomalainen kansainvälisten suuryritysten tilintarkastuksiin erikoistunut liikejuristi valittiin matkustamaan sinne sopivan puolueettomana ihmisenä tutkimaan laitoksen tilejä, koneistusta ja muita läntistä yhteistyökumppania kiinnostavia seikkoja.

HERMEETTISESTI SULJETTU KAUPUNKI

Hän kertoi matkan olleen elämänsä erikoisimman, vaikka hän olikin käynyt lähes kahden vuosikymmenen ajan toistuvasti työmatkoilla Neuvostoliitossa, tiiviimmillään aika ajoin melkein joka viikko, ja siten hän oli ehtinyt nähdä jo melkein kaiken mahdollisen.

Engels oli kuitenkin toista maata. Häntä kuljetettiin kaupungissa pimennysverhojen takana saattajien ollessa kaiken aikaa hänen ympärillään ja hotellissa vartijat istuivat yötä päivää käytävällä hänen ovensa edessä varmistamassa, ettei hän tavannut keitään muita kuin sallittuja virallisia henkilöitä.

Engels oli kaikkien muiden salaisten varusteluteollisuuden keskusten tavoin poikkeuksellinen kaupunki, ja sen koko asujaimisto oli erittäin etuoikeutettua. Kauppoja huollettiin neuvostoaikoina monta kertaa paremmin kuin tavallisten maaseutukaupunkien kauppoja.

Suunnilleen sama aiemmin suuria etuja nauttinut väestö on jäänyt asumaan sinne sotatarviketilauksen loppumisen jälkeen ja se kokee työttömyyden ja raha- ja tavarapulan painajaisinaan ja vaatii yhä Moskovalta etuoikeuksia ja erikoiskohtelua. Ihmisillä on aivan varmasti varsin omalaatuisia mielipiteitä Neuvostoliiton loppumisesta ja Venäjän ajasta.

Siten vaalireportaasi osuikin kerrassaan erikoiseen paikkaan, Neuvostoliiton ja Venäjän yhteen keskeiseen uuden teknologian kaupunkiin, jonka tiedeyhteisön voisi arvella rakentavan todellista tietoyhteiskuntaa.

Reportteri ei tiennyt erikoisuuksista mitään eikä kukaan kertonut hänelle tai hän ei kiinnittänyt asiaan huomiota. Hän antoi väärän kuvan, vaikka kirjoitus intoutuikin sopivan viihteelliseksi.

MENETETTY IHMISYYS

Median harrastamassa tietoyhteiskunnan tiivistyvän tietämättömyyden piiritanssissa yhtä hurjan kontrastin tarjoaa Yhdysvalloissa Kaliforniassa oleva Palo Alton tiedekaupunki, Piilaakson pääpaikka.

Siellä asuu loputtomasti matemaatikkoja, fyysikkoja, insinöörejä, tietokonealan keksijöitä ja asiantuntijoita sekä yrittäjiä, jotka ovat polkaisseet tyhjältä mittavaa teollisuutta, rakentaneet uutta maailmaa ja rikastuneet jopa järjettömästi oman työnsä tuloksena, kuten kerrottiin reportaasissa "Ahneiden laakso". (HS, kuukausiliite, 9/00.)

Sen ingressissä sanottiin: "Kalifornian Piilaakso on ahkerien ja lahjakkaiden paratiisi, jossa syntyy nerokkaita keksintöjä ja jossa miljonäärien määrä kaksinkertaistuu parin vuoden välein. Samalla se on äärimmäinen esimerkki siitä, mihin menestyksen palvonta voi johtaa -- Suomessakin."

Jos sanomalehtijuttujen tarkoituksena on muukin kuin viihdyttää lukijoita ja täyttää muuten tyhjää aikaa, saattaisi maailmankuvan rakennuspuiksi tehdä vertailuja esimerkiksi juuri noiden kahden paikan, entisen Neuvostoliiton salaisen keitaan Engelsin ja Yhdysvaltojen avoimen keitaan Palo Alton välillä.

Molemmat ovat oman maansa huippupaikkoja. Ne ovat matematiikan ja elektroniikan, uuden teknologian ja korkeasti koulutettujen ihmisten tiede- ja teollisuuskaupunkeja.

Lukijoille on tarjottu molemmista jokin käsitys ja valmisteltu mielipide, joista Palo Altoa koskeva jopa varoittelee suomalaisia mahdollisuudesta joutua kokemaan jotakin yhtä kielteistä ahneuden seurauksena kuin Kalifornian Piilaaksossa.

Juttu päättyi haastatellun huokaisuun: "Tämä on maailman vapain paikka. Täällä on vapaus ajatella, vapaus onnistua, vapaus epäonnistua, vapaus osallistua, vapaus oppia." "Elämme nyt eräänlaista huuman aikaa. Erona 1800-luvun kultakuumeeseen on se, että kun silloin kullankaivajille ei jäänyt mitään, nyt kullankaivajatkin saavat osansa." "Mutta jotain ihmisyydestämme olemme menettäneet."

TÄYSI VÄÄRINKÄSITYS

Normaaliin tapaan ajattelevien ihmisten reaali maailmassa -- eli jossakin muualla kuin suomalaisissa tiedotusvälineissä -- vertailu Engelsin ja Palo Alton välillä tuottaisi heti johtopäätöksen jälkimmäisen eduksi. Sen mukaan kahdesta suunnilleen samanlaista koulutusta ja erikoisammattitaitoja saaneesta väestöryhmästä Engelsissä asuvat ovat tuhlanneet leiviskänsä, menettäneet ihmisyytensä kokonaan, se on heiltä varastettu, huijattu tai itsestään hävinnyt taikka sitä ei ole koskaan ollutkaan, kun taas Palo Alton väki on voinut itse moninkertaistaa ihmisyytensä, kehittää sitä ja vielä lisäksi jakaa omasta henkisestä ja aineellisesta runsaudensarvestaan anteliaasti toisillekin itse kunkin oman ihmisyyden perustan lujittamiseksi.

Taustoista pitäisi muistaa, että Neuvostoliitossa kehuttiin koulutuksen olleen verrattomasti maailman parasta etenkin matematiikan, fysiikan, kemian ja tähtitieteen aloilla, joten salaisen tiede- ja sotateollisuuskaupungin Engelsin asujaimiston koulutustason täytyy yhä edelleen olla upean lyömättömällä tasolla, koska samat ihmiset asuvat siellä.

Taso on rinnastettavissa Palo Alton huippukoulutettuun väkeen. Palo Alton väki jalostaa tietojaan eivätkä Engelsinkään ihmiset ole kaiketi voineet unohtaa koulutustaan ja kaikkea saamaansa ja keksimäänsä. Engelsiläisiltä pitäisi voida odottaa, että he panevat pystyyn teknologisen vyöhykkeen, joka on moninkertainen verrattuna ahneiden Palo Altoon ja Piilaaksoon.

Todellisuudessa Engelsissä ei ole tehty mitään huippukoulutuksesta huolimatta. Engelsissä on vain pysähdytty katsomaan, miten kourallinen liikemiehiksi muuttuneita aiempia kommunistipomoja on kääraissyt jokseenkin kaiken olemassa olleen omaisuuden omiin taskuihinsa ja kätkenyt saaliinsa ulkomaille.

Lehtijutuissa Palo Alto oli nimetty ahneiden laaksoksi, kun se nimi olisi oikeastaan pitänyt antaa juuri Engelsille. Siellä ahneet yksityistivät yhteisen omaisuuden omiin nimiinsä, mutta kukaan ei ole ryhtynyt organisoimaan keksintöjään, rakentamaan eikä rikastumaan omalla työllään eikä rikastuttamaan ympäristöään aineellisesti tai henkisesti.

Mielikuvia maalaileva journalismi laskee Kalifornian paratiisissa elämisen, keksimisen, ahertamisen ja rikastumisen hinnan ihmisyydestä lohjenneina palasina. Kun amerikkalaista osaamista on filosofisesti mollattu, onkin jo vuoro ylistää Venäjää suureksi kulttuurimaaksi.

Näitä esimerkkejä media tarjoilee runsaasti ja jatkuvasti. Kirjoittajien nimistä nousee vanha taistolainen toveriverkko näkyviin. Noista jutuista käy ilmi, miten asenteet vaikuttavat sekä aihevalintaan että kirjoittamisen tyyliin. Kokonaisuus kuvastaa suomalaista tietoyhteiskuntaa, jossa tietämättömyys tiivistyy.

HUOLELLISTA VALVONTAA

Huolellisesti kirjoitetut ja pitkään harkitut mielikuvia luovat reportaasit voivat olla sanomalehtikirjallisuutta, viihdettä ja manipulointia. Ne ovat nykyajan journalismia. Pienissä ja vähäväkisissä lehdissä niitä ei työvoima- ja rahapulan takia ilmesty. Ne ovat isojen ja rikkaiden lehtien ylellisyyttä ja Suomessa niitä on eniten Hesarissa. Ne eivät synny lonkalta vaan niitä hiotaan ja tarkistetaan. Lehtien toimituspolitiikan kannalta väärät asiat otetaan jutuista pois. Siinä ollaan valmiita näkemään vaivaa.

Järjestelmän otaksuisi varmistavan sen, ettei virheitä lehteen pääse, mutta edellä olevat esimerkit puhuvat päinvastaista.

Koska lehdissä on erittäin paljon virheitä, on lukijoiden ehkä vaikeaa uskoa, että juttuja tarkistetaan ja valvotaan ja että tarkistukset ovat todella seikkaperäisiä.

Tosiasiakin on, että ainakin Helsingin Sanomissa kaikkea lehteen menevää valvotaan ja juttujen käsittelijät ahertavat oikein huolekkaasti toimituksessa. Kerron omalta kohdaltani pari esimerkkiä siitä, miten huolellista työtä käsittelijät tekevät.

Yhteen Venäjän tapahtumia koskevaan juttuuni käsittelijä puuttui sanomalla: "Sinä mainitset tässä jutussa sekä Tshetshenian että Karjalan. Et sinä saa mainita molempia. Toinen täytyy jättää pois." Käsittelijä toimi saamiensa ohjeiden mukaan ja pyrki varmistamaan sen, etteivät jutun mahdolliset lukijat muodostaisi Venäjällä vallitsevasta todellisuudesta sellaisia käsityksiä, joita Hesari ei halua muodostettavan. Käsittelijä oli perin tarkka Karjalan ja Tshetshenian kohdalla.

On luultavaa, että myös kuvailemaani Porkkala-juttua käsitelleet henkilöt olivat omalla tahollaan tehneet samalla tavalla parhaansa ja poistaneet jutusta asioita, joita toimituksen johto ei halunnut siinä olevan.

KOIVISTO JA BALTIA

Toinen satunnainen esimerkki omalta kohdaltani juttujen käsittelijöiden huolellisesta paneutumisesta työhönsä eli juttujen tarkastamiseen koskee yhtä matkajuttuani Latviasta.

Riiaassa tapasin Latvian ulko- ja EU-asioiden ministerit ja molemmilta kysyin muun ohella saman kysymyksen presidentti Mauno Koiviston paljon puhutusta avusta Baltian maille niiden kamppaillessa itsenäisiksi Neuvostoliiton otteesta ja Venäjää vastaan.

Ministereiden kertomalla oli tärkeä arvo ensikäden tietona, koska molemmat olivat olleet aktiivisia itsenäisyyttä ajaneessa kansanliikkeessä. Keskeisestä asemastaan huolimatta kumpikaan ministeri ei ollut kuullutkaan eikä tiennyt yhtään mitään Koiviston antamaksi väitetystä tuesta.

Siteerasin ulkoministeriä jutussani suunnilleen näin: "Me Latviassa kunnioitamme kovasti presidentti Koivistoa, koska hän taisteli ase kädessä kaukopartiomiehenä Neuvostoliittoa vastaan. Hän on rohkea mies, mutta ei hän ole tehnyt mitään Latvian itsenäisyyden hyväksi."

Toimituksessa jutun käsittelijä poisti ulkoministerin sitaatin ja samoin EU-asioiden ministerin lausuman, jossa myös todettiin, ettei Koivistolla ollut myönteistä osuutta Latvian itsenäistymisessä. Jutun käsittelijän mielestä Latvian hallituksen jäsenten mielipiteet Koivistosta eivät kuuluneet juttuun, jossa käsiteltiin Latvian oloja ja maan suhteita Suomeen.

Tietenkin oli ikävää, että hauskoja ja historiallisia yksityiskohtia jäi kertomatta lukijoille. Nehän ovat journalismin suolaa ja mausteita, mutta Hesari valvoo muun median tavoin sisältöään varmistaakseen, ettei sinne pääse väärää mausteita.

EI SENSUURIA VAAN OMISTAJAN OIKEUTTA

Lukijoiden on hyvä huomata, etteivät tällaiset perin pikkumaisilta vaikuttavat toimituksen omassa piirissä tapahtuvat juttujen muuttelut ja saksimiset ole sensuuria, vaan ne tehdään päätoimittajan antamien ohjeiden mukaan ja päätoimittaja toimii omistajan ohjeiden mukaan.

Omistajalla on omistusoikeus lehteen ja sen sisältöön eikä Suomessa tuota omistusoikeutta voi juridisesti millään kiistää. Omistajalla on oma toimituspolitiikkansa ja sitä on pakko noudattaa. Se ei ole sensuuria vaan omistusoikeuden seurausta.

Sensuuria on se, jos omistaja tottelee ulkopuolista tahoa ja antaa sen vaikuttaa lehden sisältöön. Oma kysymyksensä tietenkin ovat vapaan länsimaisen journalismin periaatteet, mutta tunnetusti ne joustavat enemmän kuin omistajan toimituspolitiikka.

KANSAKUNNAN MUISTI

Suomalainen media ei taitaisi tietää mitä tehdä, jos Suomen pääministeri käyttäytyisi kuten esimerkiksi Puolan pääministeri Jerzy Buzek Katynissä, jossa Puolan ja Venäjän yhteisessä muistotilaisuudessa osoitettiin kunnioitusta Stalinin murhauttamille 15 000 puolalaiselle upseerille.

Puolalaisten upseerien tappamista nopeutettiin, koska Stalinin käskystä ryhdyttiin tekemään tilaa Suomen armeijan upseereille, jotka oli määrä tuoda tuolle leirille Suomen valtaamisen jälkeen talvella 1940. Tämä kävi ilmi asiakirjanäyttelyssä Moskovassa 1994.

Buzek sanoi Reutersin mukaan: "Katyn on Puolassa ja maailmassa sotarikosten symboli." (HS, 29.7.00.)

Olisi kovin kiinnostavaa nähdä, miten suomalainen media raportoisi tilaisuuden, jossa Venäjän pääministerin läsnäollessa Suomen pääministeri sanoisi tähän tapaan: "Neuvostoliiton aloittama talvisota kaupunkien ja siviiliasutuksen pommituksineen ja Terijoen hallituksineen on Suomessa ja maailmassa sotarikosten symboli."

Sekä Katynin joukkomurhat että talvisota olivat Molotov-Ribbentrop-sopimuksen salaisten lisäpöytäkirjojen seurauksia, mutta tähänastisen käyttäytymisen perusteella voi arvella, että pahimmillaan suomalainen media voisi alkaa pyydellä Venäjän pääministeriltä anteeksi koko talvisotaa.

Oman uuden piirteensä paitsi Venäjän myös Suomen ja Baltian suhteille median heijastamana saattaa antaa presidentti Lennart Merin perustama ja Max Jakobsonin johtama kansainvälinen komissio, joka selvittää Virossa sodan aikana tehtyjä ihmisyyden vastaisia rikoksia.

Saksan osuus on jo tutkittu ja syksystä 2001 alkaen komissio on siirtynyt selvittämään paljon vaikeampaa ja työläämmän avattavaa, monin tavoin peiteltyä vaihetta, Neuvostoliiton Baltiassa tekemiä ihmisyyden vastaisia rikoksia.

Sen uutisointi on suomalaisen journalismin koetinkiviä. Täytyy vain toivoa, että se edes kiinnostaisi suomalaista mediaa, joka haluaa esiintyä Neuvostoliiton ja Venäjän asiantuntijana Euroopassa.

Lehdistön tehtäviin kuuluu toiminta kansakunnan muistina ja se on opittu Suomenlahden eteläpuolella kantapään kautta. Kokonaisuuksia ei voi pirstoa osiin ja vaatia joitakin niistä unohdettaviksi ja vaiettaviksi. Siitä Viron presidentti Lennart Meri puhui hyvin selvästi ja seikkaperäisesti. (SK, 48/01.)

Hän on harvoja poliitikkoja, jotka tohtivat puhua selkokieltä. Suomessa elämme tietoyhteiskunnassa, jossa tietämättömyys tiivistyy, koska poliitikot eivät osaa eivätkä kykene palvelemaan kansakunnan muistina. Velvollisuus on sitäkin suuremmassa määrin jäänyt lehdistön niskoille. Taakka on aivan selvästi liian raskas kannettavaksi.

VALOA TUNNELIN PÄÄSSÄ

Kehitystäkin on tapahtunut. Esimerkiksi Yle on tohtinut vihdoinkin vuonna 1999 lähes vuosikymmenen verran Neuvostoliiton romahduksen jälkeen repiä Porin lyhytaaltoaseman lähettimistä jättimäisen heijastimen, joka esti suomenkielisten radiolähetysten kuuluvuuden Venäjän Karjalassa. Saman tien kaikkialla Suomessakin ja koko Baltiassa päästiin häiriöttä kuuntelemaan Porin suomenkielisiä lyhytaaltolähettyksiä.

Porin asema rakennettiin 1987, jolloin yhä katsottiin, ettei suomen kieltä tarvinnut kuulla Inkerinmaalla eikä Itä-Karjalassa. (HS, 28.4.98.) Samalla vaikeutettiin ratkaisevasti lähetysten kuuntelua suuressa osassa omaa maata.

Yle poisti heijastimen työministeri Liisa Jaakonsaaren toivottua sitä syksyllä 1998 maahanmuuttopolitiikkaa koskeneen keskustelun yhteydessä. Siinä päättyi hyvin pitkä erilliskyyristelyn kausi.

Journalistisena kehityskertomuksena on hyvä vilkaista Jukka Rislakin tunnustusjutun alkua:

”Kun lähdin kirjeenvaihtajaksi Baltiaan, yritin opiskella politiikkaa ja taloutta. En vielä ymmärtänyt, että olisi pitänyt tutkia historiaakin. Yhtä ja toista siitä olen yrittänyt kirjatakin lehteen, mutta itse asiassa se tuottaisi uutisia harva se viikko. Baltiassa eilinen on uskomattoman lähellä.” (HS, 10.2.01.)

Siinähan se on se ydinasia, historia, jonka tunteminen on myös toimittajan ammatin perusta ja lähtökohta. Suomessakin historia on hyvin lähellä, mutta media kieltäytyy hyväksymästä sitä edelleen Neuvostoliiton pelossa. Se kummittelee, näet. Kaiken maailman hyvää lupailevat propagandistit voivat vaikkapa isänmaan edun nimissä pyörittää toimittajia mihin tahansa, elleivät nämä itse tiedä perusasioita. Rislakin mielenmuutos näkyi hänen jutuistaan. Hän alkoi ajoittain taustoittaa niitä siten, että historiaa tuntemattomat suomalaiset lukijat pystyivät ymmärtämään asioiden kulun.

Uudenlaiset historiaa hyödyntävät jutut parantavat Baltian asioiden tuntemusta. Suomesta ja sen mediasta katsottuna Baltian historia on ollut tabu, jonka läpinäkymättömyyttä on tehostanut yleinen median historiattomuus.

Rislakin uusi halu perehtyä historiaan Baltiassa antaa hieman toivoa siitä, ettei Moskovan propaganda enää onnistu entiseen malliin. Rislakki ei näytä turhan takia

oleskelleen pitkään Lennart Merin maassa, jossa hän toimittajana on joutunut kuuntelemaan Merin tekstejä.

Baltian mustaa historiaa Rislakki pani tuossa jutussa paikoilleen monin eri tavoin ja tiedoin, jotka voi tiivistää tähän lainaukseen: "Baltian ikiaikaiset valloittajat saksalaiset ja venäläiset ovat aina mielellään lisänneet balttien syntikuormaa. Heillä on ilmeisesti tarve löytää syntipukkeja, kun omat rikokset ovat niin suuria, ettei ihmismieli pysty niitä käsittämään."

Tuo kannattaa muistaa esimerkiksi aina silloin, kun Moskova ryhtyy syyttämään baltteja juutalaisvainoista tai venäläisen vähemmistön sorrosta.

Suomalaisen median aitoja tehtäviä kansainvälisessä yhteisössä on tosiasioiden etsiminen kirjoituksiin Baltian maista. Viro, Latvia ja Liettua ovat kiinnostavia ja rikkaita maita ja kansoja, jotka asenteiltaan kuuluvat pohjoismaiseen yhteisöön ja osittain Keski- Eurooppaan.

Ne sopisivat mediakoulutuksen ja -tutkimuksen kohteeksi esimerkkeinä pienistä maista, jotka eivät suurten ja aggressiivisten naapureitten puserruksissa ole saaneet maailman uutisvirrassa kunnolla esille omia näkökantojaan eivätkä edes oikeita historian tosiasioita.

Mediaopetus Suomessa on kuitenkin vuosikymmenien ajan valtaosin keskittynyt ihailemaan neuvostojärjestelmää. Useimmat julkisuudessa mielellään esiintyvistä tiedotusalan professoreista ovat olleet ja edelleen ovat entisiä stalinisteja ja erilaisia myötäjuoksijoita. He ovat opettaneet marxilaista lehdistäteoriaa, ei läntisen moniarvoisen yhteiskunnan liberaalia lehdistöoppia.

Ei siis ole ihme, että Baltiaakin yhä usein katsotaan värillisten suurvallan silmälasien läpi Suomen mediassa ja alan opetuksessa. Asiat muuttuvat vasta sukupolven vaihduttua alamaisuusajattelun väistyessä ja aidon kansalaisyhteiskunnan vahvistaessa asemaansa suomalaisten mielessä eikä vain lainsäädännössä.